

גמרא סדורה

מסכת

עירובין

פרק: ג - "בכל מערבין"

דפים - כו: - מא:

מהדורה מנוקדת, מפוסקת,
מחולקת לסוגיות ולפסקאות

עם רש"י

יצא לאור על ידי עמותת

"וכל בניך לימודי ה'"

כ"ג ניסן תשע"ג

בהצלחה - יגיעת ומצאת - תאמין!!!

להארות והערות
 דניאל ברק ווינט
 טל' - 0526071122
 דוא"ל vinetd@neto.net.il
 עתניאל ד.ד. הר חברון 90407

©

כל הזכויות על הטקסט, ניקוד ופיסוק
 שמורות למכון הישראלי לפרסומים תלמודיים.
 כל הזכויות על החלוקה לסוגיות ופסקאות
 שמורות לעמותת "וכל בנייך לימודי ה".

ניתן לצלם ולהדפיס לשם לימוד וללא מטרות רווח.

מסכת עירובין פרק ג - "בַּכֵּל מְעַרְבִין"

116. כו, ב - כז, א

כ"ט

מְשֻׁנָּה

בַּכֵּל מְעַרְבִין וּמִשְׁתַּתְּפִין,
חוץ מן המים ומן המלח.

הכל ניקח בכסף מעשה,
חוץ מן המים ומן המלח.

הנודר מן המזון - מותר במים ובמלח.

מְעַרְבִין לְנֹזֵיר בֵּינָן,
וְלִישְׂרָאֵל בְּתֵרוּמָה.
סוּמְכוּס אֹמֵר: בְּחוּלִין.

לְכַהֵן בְּבֵית הַפָּרֶס.

רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר:

אֶפִּילוּ בֵּין הַקְּבָרוֹת.

מִפְּנֵי שְׂכִיבֹל לְחוּץ, וְלִילָךְ וְלֶאֱכֹל.

כז, א

גְּמָרָא

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

אֵין לְמִידִין מִן הַקְּלָלוֹת,

וְאֶפִּילוּ בְּמָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ 'חוּץ'.

מִדְּקָאֵמַר: "אֶפִּילוּ בְּמָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ 'חוּץ'",
מִכְּלָל דְּלֹא הֵכָא - קָאֵי.

הֵיכָא קָאֵי?

הֵתָם קָאֵי:

"כֵּל מִצּוֹת עֲשֵׂה שֶׁהֲזֵמֵן גְּרָמָא - אֲנָשִׁים חֵיבִין וְנָשִׁים פְּטוּרוֹת.
שְׁלֵא הֲזֵמֵן גְּרָמָא - אֶחָד נָשִׁים וְאֶחָד אֲנָשִׁים חֵיבִין" (קידושין כט.).

וְכָלֵלָא הוּא דְ"כֵל מִצּוֹת עֲשֵׂה שֶׁהֲזֵמֵן גְּרָמָא נָשִׁים פְּטוּרוֹת"!

הֲרֵי מִצְוָה,

שְׁמַחָה,

וְהַקְּהָל -

דְּמִצּוֹת עֲשֵׂה שֶׁהֲזֵמֵן גְּרָמָא הוּא וְנָשִׁים חֵיבוֹת!

וְ"כֵל מִצּוֹת עֲשֵׂה שְׁלֵא הֲזֵמֵן גְּרָמָא נָשִׁים חֵיבוֹת"!

הֲרֵי תִלְמוּד תּוֹרָה,

פְּרִיָּה וְרַבִּיָּה,

וּפְדִיּוֹן הַבֵּן -

דְּמִצּוֹת עֲשֵׂה שְׁלֵא הֲזֵמֵן גְּרָמָא וְנָשִׁים פְּטוּרוֹת!

אֵלָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

אֵין לְמִידִין מִן הַקְּלָלוֹת, וְאֶפִּילוּ בְּמָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ 'חוּץ'.

אָמַר אַבְבִּי, וְאִיתִימָא רַבִּי יְרֵמְיָה:

אָף אֲנִן נְמִי תְנִינָא:

"עוֹד כֵּלָל אַחַר אֲמָרוֹ:

כֵּל שְׁנִישָׂא עַל גְּבִי הַזֶּב - טַמְא.

וְכֵל שֶׁהֲזֵב נִשָּׂא עָלָיו - טְהוֹר,

מתני'

בכל מערבין עירובי חצירות ותחומין: ומשתתפין. במבוי:
חוץ מן המים ומן המלח. דלא מידי דמזון הן וטעמא
דעירוב משום דדעתו ודירתו במקום מזונותו הוא וכיון
שנתנו כל בני החצר כדי מזון בבית אחד נעשה כאילו כולן
דרים בתוכו ונמצאו כולן רשות אחת וכו' וכן בעירובי
תחומין נעשה כמי ששכב שם ומשם יש לו אלפים אמה לכל
רוח הלכך דבר מזון בעינן:

בכסף מעשר. בתוך ירושלים כשהוא מוציא [לצורך
מאכלו] כדכתיב (דברים יד) ונתתה הכסף בכל אשר תאווה
נפשך:

חוץ מן המים ומלח. בגמרא מפרש טעמא דלאו פרי מפר
הוא:

מערבין לנזיר. עירובי תחומין:

בין. ואף על גב דלא חזי לדידה חזי לאחריני וכיון דמזונא
הוא גבי אחריני שרו ליה רבנן:

ולישראל בתרומה. דהא חזיא לכהן:

סומכוס אומר בחולין. אבל לא בתרומה דמידי דחזי ליה
בעינן ובגמרא מפרש מאי טעמא לא פליג סומכוס איין
לנזיר:

ולכהן בבית הפרס. סתמא היא ולאו סומכוס קאמר לה
מניחין עירוב לכהן בבית הפרס אע"ג דבעינן דמצי למיזיל
ולמישקליה ומיכליה התם דאי לא מצי אזיל התם היכי
קני שביתה בההוא דזכתא למהוי כאילו שבת שם בבית
הפרס שפיר דמי דספיקא דרבנן הוא ומותר ליכנס ע"י
נפוח:

לחוץ. לעשות מחיצה בינו ובין הקבר שלא יאהיל עליו וכגון
בשידה תיבה ומגדל יכנס שם מבעוד יום בעגלות אם ירצה
אלמא חזי ליה:

גמ'

אין למידין מן הכללות. כל היכא דתנן כלל לא אמרינן
דוקא הוא דאיכא כלל דלא דק במילתיה ואיכא מילי
דליתנהו בההוא כלל כי הנך דאמרינן לקמן:

ואפילו במקום שנאמר בו חוץ. מדבר פלוני דאיכא למימר
מדאפקיה להאי וודאי דק בכלליה אפילו הכי לא ילפינן
מיניה דלמא שיר ולא אפיק כל מאי דבעי:

מדקאמר. רבי יוחנן אפי' מכלל דכי אמרה למילתיה לאו
הכא אמרה דהכא נאמר בו חוץ וממילתיה משמע דאכלל
שלא נאמר בו חוץ אמרה ומש"ה אמר אפי' כלומר לא
מיבעיא היכא דלא נאמר בו חוץ אלא אפי' במקום שנאמר
בו חוץ:

ונשים פטורות. בפרק קמא דקידושין (דף לד.) יליף טעמא:
מצה. לילה הראשונה חובת עשה היא בערב תאכלו מצות
(שמות יב) ושאר כל הימים אם רצה להסתפק בבשר בלא
לחם אין חובה עליו לאכול:

שמחה. ושמחת אתה וביתך (דברים יד) הרי נשים במשמע
ומצה נמי חובה לנשים במס' פסחים (דף מג.) מהיקישא
דלא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות כל
שישנו בבל תאכל חמץ ישנו בקום אכול מצה ונשים ישנן
בבל תאכל חמץ דכל מצות לא תעשה נשים מזהרות
כאנשים בפ"ק דקידושין (דף כט.):

הקהל. במועד שנת השמטה בחג הסוכות המלך עומד על
בימה וקורא לפניחן מצות משנה תורה כדאיתא בסוטה
(דף מא.) וכתיב האנשים והנשים והטף:

תלמוד תורה. נשים פטורות דכתיב ולמדתם אותם את
בניכם ולא בנותיכם:

פריה ורביה. דכתיב פרו ורבו ומלאו וכבשוה איש דרכו
לכבוש ואין אשה דרכה לכבוש (יבמות דף סה.):

פדיון. בנו הבכור חובה על האב ולא על האם בקידושין (דף
כט.) שמעינן לה מדכתיב תפדה קרי ביה תפדה כל שחייב
ליפדות חייב לפדות את בנו ואשה אינה בכלל פדיון עצמה
דכתיב (שמות יג) בכור בניך תפדה ולא בנותיך אינה נמי
במצות פדיון בנה הבכור:

כל שנישא על גבי הזב. עליונו של זב דכתיב (ויקרא טו)
בכל אשר יהיה תחתיו ואמר בפרק בנות כותים (נדה דף
לג.) מאי תחתיו אי נימא תחתיו דזב היינו משכב אלא בכל
אשר יהיה הזב תחתיו והיינו עליונו של זב:

רש"י

חוץ מן הראוי למשכב ומושב.
 אבל שאינו ראוי טהור כדאמר בחומר בקודש (חגיגה דף כג:.) יכול כפה סאה וישב עליה יהא טמא תלמוד לומר והיושב על הכלי אשר ישב עליו מי שמיוחד לשיבה יצא זה שאינו מיוחד לשיבה שאומרים עמוד ונעשה מלאכתנו:
והאדם. דכתיב והנושא אותם אף הזב במשמע אותם:
תפוס. דאוכף ארצו"ן {קשת-האוכף (אחד משני החלקים המקבילים המהווים את שלד האוכף) בלעז שכשוכב תופס באותו עץ שנקרא ארצו"ן ולהכי מטמא משום מרכב:

חוץ מן הראוי למשכב ומושב, והאדם (זבים ה,ב).

ותו ליכא?!

והא איכא: מרכב!

האי מרכב היכי דמי?

אי דיתבי עליה - היינו מושב!

אנן הכי קאמרינן:

הא איכא גבא דאוכפא.

דתניא:

"האוכף - טמא מושב,

והתפוס - טמא מרכב."

אלא שמע מינה:

אינן למידין מן הכללות ואפילו במקום שנאמר בו חוץ.

אמר רבינא, ואיתמא רב נחמן:

אף אנן נמי תנינא:

"בבבל מערבין ומשתתפין, חוץ מן המים והמלח."

ותו ליכא?!

והא איכא: כמיהין ופטריות!

אלא שמע מינה:

אינן למידין מן הכללות, ואפילו במקום שנאמר בו 'חוץ'.

117. כז, א-ב

רש"י

חד מתני אעירוב וחד מתני אמעשר. האי לא שנו דקאמרינן לקמן: **מיס ומלח**. המעורבין מזון הן לטבל בהן פתו: **פירא בעינן**. כדלקמן (עמוד ב') מכלל ופרט: **כי אתא ר' יצחק מתני**. להאי לא שנו אמעשר: **דשומא דפירא**. אפילו כשאין קרבי דגים מעורבים בו יש שם קצת משמנן עם המים ומלח: **אבל מיס ומלח**. דעלמא דלאו ציר הוא לא אמר: **לא נצרכה**. הא דמתני ר' יצחק מיס ומלח המעורבין ניקחין אלא כשנתן לתוכן שמן: **בהבלעה**. בשביל המים והמלח קנה השמן ביוקר והבליע בו דמיהן וכי האי גוונא שרי רבי יצחק: **והתניא**. בניחותא: **בבקר**. הואיל וכתוב בכל אשר תאווה נפשך למה לי למיכתב בבקר ובצאן ובין ובשכר אלא לדרשות בבקר ללמדך שלוקחים בקר אגב עורו ויצא העור לחולין ואין צריך למוכרו ולחזור ולאכלו בירושלים: **אגב גיזותיה**. אע"ג דאיכא תרתי עור וגיזה דנפקי לחולין: **אגב קנקן**. חבית של חרס שהיין שמור בתוכו ויצא הקנקן לחולין: **תמד**. שנותנים מים בחרצנים ולכשהחמיץ שנגמרה תסיסתו הוי כיון אלמא מדקתני בבקר אגב עורו אלמא בהבלעה שרי ואע"ג דעור באנפי נפשיה לא חזי דמידי דמאכל בעינן כדכתיב ואכלת:

"הכל ניקח בכסף מעשר [חוץ - מן המים ומו המלח]."

רבי אלעזר ורבי יוסי בר חנינא: חד מתני: אעירוב. וחד מתני: אמעשר.

"חד מתני: אעירוב" - לא שנו אלא מים בפני עצמו, ומלח בפני עצמו, דאין מערבין. אבל במים ומלח - מערבין.

"וחד מתני: אמעשר" - לא שנו אלא מים בפני עצמו, ומלח בפני עצמו, דאין ניקחין. אבל מים ומלח - ניקחין בכסף מעשר.

מאן דמתני אמעשר, כל שכן אעירוב. מאן דמתני אעירוב, אבל מעשר לא.

מאי טעמא?

פירא בעינן.

כי אתא רבי יצחק מתני אמעשר.

מיתיבי:

"העיד רבי יהודה בן גדיש לפני רבי אלעזר: של בית אבא היו לוקחין ציר בכסף מעשר."

אמר לו: שמה לא שמעת אלא בשקרבי דגים מעורבין בהן. אפילו רבי יהודה בן גדיש לא קאמר אלא בציר דשומא דפירא היא. אבל מים ומלח - לא!

אמר רב יוסף:

לא נצרכה אלא שנתן לתוכן שמן. **כז, ב**

אמר ליה אבבי:

ותיפוק ליה משום שמן!

לא צריכא, שנתן דמי מים ומלח בהבלעה.

ובהבלעה מי שרי?

אין,

והתניא:

"בן בה בה אומר:

"בבקר" (דברים יד, כו) - מלמד שלוקחין בקר על גב עורו.

"ובצאן" - מלמד שלוקחין צאן על גב גיזתה.

"וביין" - מלמד שלוקחין יין על גב קנקנו.

"ובשכר" - מלמד שלוקחין תמד משהחמיץ."

¹ ונתתה הכסף בכל אשר תאווה נפשך בבקר ובצאן בין ובשכר ובכל אשר תשאלך נפשך

118. כז, א-ב

רס"י

מאן דמתרגם בקר. דליצטריך למיכתביה אליבא דבן בג בג כו':
 עורו. המחובר לבשר ואינו יכול להפשיטו מחיים:
אבל גיזה. יכול לגוזה מחיים והוא אמינא דליתסר דלא גופא דפירא הוא:
קיוהא. כמו תקהינה שיניו (ירמיה לא) כלומר: לאו פירא ממש הוא אלא מים בעלמא שנכנס בהן קיוהא של חרצנים איגרו"ס {חמיצות} בלע"ז:
ואי כתב שכר הוה אמינא. הבלעה לעולם אסירא והאי שכר לאו תמד הוא דנילף מיניה דיהיב דמים של מים בהבלעה אלא האי שכר דבילה קעילית היא מאותו מקום דמשכרא כדאמרינן בכריתות (דף יג:): אכל דבילה קעילית ונכנס למקדש חייב:
דאם כן. דצאן לאו למישרי גיזות הוא דאתא אלא עור לא הוה כתיב קרא צאן אלא בקר דלית ליה גיזות:

[ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך: בבקר ובצאן ובין ובשכר ובכל אשר תשאלך נפשך, ואכלת שם לפני יהוה אלהיך, ושמת אתה וביתך"]

תניא:

"בן בג בג אומר:

"בבקר"² (דברים יד, כו) - מלמד שלוקחין בקר על גב עורו.
 "ובצאן" - מלמד שלוקחין צאן על גב גיזתה.
 "ובין" - מלמד שלוקחין בין על גב קנקנו.
 "ובשכר" - מלמד שלוקחין תמד משהחמיץ".]

אמר רבי יוחנן:

מאן דמתרגם לי "בבקר" אליבא דבן בג בג, מובילנא מאניה אבתריה לבי מסותא.

מאי טעמא?

כולהו צריכי לבר מ"בבקר", דלא צריך.

מאי צריכי?

דאי כתב רחמנא "בבקר", הוה אמינא: בקר הוא דמודבן על גב עורו, משום דגופיה הוא. אבל צאן על גב גיזתה, דלאו גופיה הוא, - אימא לא.
 ואי כתב רחמנא "בצאן" על גב גיזתה, הוה אמינא: משום דמחובר בה, אבל בין על גב קנקנו - אימא לא.
 ואי כתב רחמנא "בין", הוה אמינא: משום דהיינו נטירותיה, אבל תמד משהחמיץ דקיוהא בעלמא הוא - אימא לא.
 כתב: "בשכר".
 ואי כתב רחמנא: "בשכר", הוה אמינא: שכר דבילה קעילית, דפירא הוא. אבל בין על גב קנקנו - אימא לא.
 ואי כתב רחמנא: "בין" על גב קנקנו, דהיינו נטירותיה, אבל צאן על גב גיזתה - אימא לא.
 כתב רחמנא "צאן" דאפילו על גב גיזתה. "בבקר" - למה לי?

וכי תימא: אי לא כתב רחמנא: "בבקר" - הוה אמינא: צאן על גב עורה - אין, על גב - גיזתה לא. כתב רחמנא "בבקר" לאתויי עורו. אייתר ליה "צאן" לאתויי גיזתה.

אי לא כתב רחמנא "בקר" - לא הוה אמינא צאן על גב עורה - אין, על גב גיזתה - לא. דאם כן, לכתוב רחמנא "בקר" דממילא אייתר ליה "צאן". וכיון דכתב רחמנא "צאן" דאפילו על גב גיזתה. "בבקר" למה לי? השתא צאן על גב גיזתה מיידיבנא, בקר על גב עורו מיבעיא?!

היינו דקאמר רבי יוחנן:

מאן דמתרגם לי "בבקר" אליבא דבן בג בג מובילנא מאניה לבי מסותא.

² ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך בבקר ובצאן בין ובשכר ובכל אשר תשאלך נפשך

119. כז, ב - כח, א

רש"י

במאי קא מיפלגי רבי יהודה ורבי אליעזר. דאמר רבי יהודה דגים ניקחין ובציר הוא דפליגי: והני תנאי דלקמן. דדרשי פרי מפרי וגידולי קרקע וולד ולדות הארץ ותרוייהו ממעטי דגים וכ"ש ציר:

ה"ג לר"א מיעט ציר ולרבי יהודה מיעט מים ומלח. דלאו ציר: ה"ג דתנאי ונתתה הכסף וגוי:

פרי מפרי. עגל נולד מאמו וכן שה וענבים מחרצנים שזורעין החרצנים:

וגידולי קרקע. שכולן ניזונין וגידלין מן הקרקע:

ולד ולדות הארץ. שנבראו מן הארץ במעשה בראשית:

דגים. גידולי קרקע נינהו קסבר שהדגים ניזונין מן הקרקע:

פוטיתא. שרץ המים קטן שאין בו כזית ואפ"ה כיון דבריה היא אכילה היא ולוקה ד' מלקיות בשרץ המים כתיב בתורת כהנים אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ ולא תטמאו בהם הרי כאן שנים וכלל בהן בין שרץ הארץ בין שרץ המים ומשום משרם לא תאכלו ומשום וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת לא תאכלו:

נמלה. שהוא שרץ הארץ לוקה ה' תרתין הא דאמרן וכל הולך על גחון לכל השרץ השורץ על הארץ לא תאכלום הרי ג' וכל השרץ השורץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל הרי ד' ולא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ הרומש על הארץ הרי ה' כולן בפרשת ויהי ביום השמיני: צרעה לוקה שש. שהיא שרץ העוף ולקי בכל הני חמשה מוסף עליו וכל שרץ העוף שקץ הוא לא יאכל במשנה תורה והאי דכתיב בקדושים תהיו ולא תשקצו את נפשותיכם בבהמה ובעוף ובכל אשר תרמוש לא חשיב ליה דבבהמה וחיה ועוף גדולים משתעי ולא בשרצים דלא כתיב בהו. שרץ לשון שרץ דבר שהוא נד בארץ ואינו נראה אלא ע"י שירוצו וריחושו מפני קוטנו:

ואם איתא. דדגים גידולי קרקע נינהו פוטיתא נמי לילקי משום שרץ הארץ גרס ולא גרס לילקי ה' דשבע בעי למילקי חמש דשרץ הארץ ושתים דשרץ המים:

[העיד רבי יהודה בן גדיש לפני רבי אליעזר:

של בית אבא היו לוקחין ציר בכסף מעשר.

אמר לו: שמא לא שמעת אלא בשקרבי דגים מעורבין בהו"].

במאי קא מיפלגי רבי יהודה בן גדיש ורבי אליעזר, והני תנאי דלקמן?

רבי יהודה בן גדיש ורבי אליעזר דרשי - רבוני ומיעוטי,

והני תנאי דרשי - כללי ופרטי.

"רבי יהודה בן גדיש ורבי אליעזר דרשי - רבוני ומיעוטי":

"ונתתה הכסף בכל אשר תאווה נפשך" (דברים יד, כו) - ריבה,

"בפקד ובצאן ובין ובשקר" - מיעט.

"ובכל אשר תשאלך נפשך" - חזר וריבה.

ריבה ומיעט וריבה - ריבה הכל.

מאי רבי?

רבי כל מילי.

ומאי מיעט?

לרבי אליעזר מיעט - ציר.

לרבי יהודה בן גדיש מיעט - מים ומלח.

"והני תנאי דרשי - כללי ופרטי".

דתנאי:

"ונתתה הכסף בכל אשר תאווה נפשך" - כלל,

"בפקד ובצאן ובין ובשקר" - פרט,

"ובכל אשר תשאלך נפשך" - חזר וכלל.

כלל ופרט וכלל, אי אתה דן אלא בעין הפרט.

מה הפרט מפורש: פרי מפרי, וגידולי קרקע.

אף כל פרי מפרי וגידולי קרקע.

ותנאי אידך:

"מה הפרט מפורש: ולד ולדות הארץ,

אף כל ולד ולדות הארץ".

מאי בינייהו?

אמר אביי:

דגים איכא בינייהו.

למאן דאמר: "פרי מפרי וגידולי קרקע" - הני דגים, גידולי קרקע נינהו,

למאן דאמר: "ולד ולדות הארץ" - דגים ממאי איברו.

ומי אמר אביי דגים גידולי קרקע נינהו?!

והאמר אביי:

כח, א אכל פוטיתא - לוקה ארבע.

נמלה - לוקה חמש.

צירעה - לוקה שש.

ואם איתא, פוטיתא נמי לילקי משום: "השרץ השרץ על הארץ" (ויקרא יא, מא)!

אלא, אמר רבינא:

עופות איכא בינייהו:

למאן דאמר: "פרי מפרי וגידולי קרקע" - הני נמי גידולי קרקע נינהו.

רס"י

מאי טעמא דמאן דמרבי עופות קסבר. כל היכא דאיכא כלל ופרט וכלל כללא בתרא עיקר ובתריה אזלינן: והוה ליה פרט וכלל ונעשה כלל מוסיף על הפרט ומרבי כל מילי. וכללא קמא דאתי למעוטי ולמימר דנדרשיי בכלל ופרט ואין בכלל אלא מה שבפרט ולא נרבי מידי לא אזלינן בתריה ומיהו אהני פורתא למימר דכי מרבי כללא בתרא לא כל מילי מרבי אלא כעין הפרט מאי דדמי ליה מבי צדדין דהוי פרי מפרי וגידולי קרקע ומיתרבי נמי עופות בהאי דינא ולמעוטי דגים דלא דמו ליה אלא בחד צד בפרי מפרי: ומאן דממעט עופות קסבר. כל היכא דאיכא כלל ופרט כללא קמא דווקא ואין בכלל אלא מה שבפרט וממעטי כל מילי ואפי' מאי דדמי ליה בפרטא והדר כתב כללא בתרא לאפוקי ממיעוטא דכללא קמא במקצת ולאתויי מיהא מידי דדמי לפרטא בכל ג' צדדין דהוי פרי מפרי וגידולי קרקע וולד ולדות הארץ:

למאן דאמר: "ולד ולדות הארץ" - הני עופות מן הרקק נבראו.

מאן דמרבי עופות - מאי טעמיה?
ומאן דממעט עופות - מאי טעמיה?

מאן דמרבי עופות קסבר: כללא בתרא דוקא.
פרט וכלל נעשה כלל מוסף על הפרט, ואיתרבו להו כל מילי.
ואהני כללא קמא - למעוטי כל דלא דמי ליה משני צדדין.

ומאן דממעט עופות קסבר:
כללא קמא דוקא,
כלל ופרט - אין בכלל אלא מה שבפרט,
הני - אין,
מידי אחרניא - לא.
ואהני כללא בתרא לדיבויי כל דדמי ליה משלשה צדדים.

120. כח, א-ב

ר"י

פעפועין: ירקות שקורין קקוליי בלי ארמי יוטלייש { מין סלק } בלע"ז:
חלגלוגות. פולפייר {עשב בר} בלע"ז:
גודגדניות: אליינדר"א {כוסבר} בלע"ז:
חזיז. שחת של תבואה כשהוא ירק וגוזזין ואוכלין אותו:
כפניות. תמרים רעות שלא בישלו כל צרכן:
גודגדניות. ממעיטין את הזרע:
ואם הוקשו. הקלחין כעץ שכבר צמח בהן זרעו קשין הקלחין לכל אדם:
תרגמא. להא דאמר רב מערבין אשלא הוקשו וזה המערב בהן יש לו בניים דהשתא חזו ליה:
הנדקוקי מדאי. גודגדניות שבמדי יפות הן:
כשות. הומלין {צמח, שממנו מכינים את הבירה}:
 בבבל אוכלין חזיז וכי אתא רב לבבל וחזא דאכלי להו אמר מערבין ומעיקרא אמר דאין מערבין:
לירק. לאכול בירקן:
זרען חייב. במעשר ואע"פ שלא זרען מתחילה לכך:
וירקן פטור. דלאו מידי הוא:
שחליים. קרישויין:
הגרגיר. אורוגא {אורה} צמח המובא במלכים ב ד לט, ומכונה היום בן-חרדל { נאכל בין זרע ובין ירק }:
כי קאמר רב. דמערבין בהן:
בדגנונייתא. בחזיז שגדל בגינה דכולי עלמא אכלי להו:

אמר רבי יהודה משמיה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב: מערבין - בפפעועין ובחלגלוגות ובגודגדניות, אבל לא - בחזיז, ולא בכפניות.

ו"בגודגדניות" מי מערבין?
 והתניא:

"גודגדניות:

מרובי בניים - יאכלו,

חשוכי בניים - לא יאכלו.

ואם הוקשו לזרע - אף מרובי בניים לא יאכלו!"

תרגמא: אשלא הוקשו לזרע, ומרובי בניים.

ואיבעית אימא:

לעולם לחשוכי בניים,

דהא חזו למרובי בניים.

מי לא תנן:

"מערבין לנזיר בין, ולישך אל בתרומה".

אלמא: אף על גב דלא חזי להאי, חזי להאי.

הכא נמי, אף על גב דלא חזי להאי, חזי להאי.

ואיבעית אימא:

כי קאמר רב בהנדקוקי מדאי.

ו"בחזיז" - לא?

והאמר רב יהודה אמר רב:

כשות וחזיז מערבין בהן,

ומברכין עליהן: "בורא פרי האדמה"!

לא קשיא:

הא - מקמי דאתא רב לכבל,

והא - לבתר דאתא רב לכבל.

ובבל הויא רובא דעלמא!?

והתניא:

"הפול והשעורה והתלתן שזרעו לירק - בטלה דעתו אצל כל אדם.

ולפיכך: זרען - חייב,

וירקן - פטור.

השחליים והגרגיר:

שזרעו לירק - מתעשרין ירק וזרע.

זרען לזרע - מתעשרין זרע וירק!"

כחב, כי קאמר רב בדגנונייתא.

"זרע גרגיר" - למאי חזי?

אמר רבי יוחנן:

שכן ראשונים שלא היה להן פלפלין,

שוחקין אותו ומטבילין בו את הצלי.

121. כח, ב

רש"י

כשות. גדל בהיזמי ואין לו שורש בקרקע אלא מהיזמי צמח:
כשות גמר פרי. ונקרא פרי:
דקטלי להיזמתא. שקוצצין ההיזמי ומייתי כשותא אלמא אי לא ינקא מארעא לא רביא:

רבי זירא כי הוה חליש מגרסיה, הוה אזיל ויתבי אפיתחא דרב יהודה בר אמי, אָמַר: כי נפקי ועיילי רבנן איקום מקמייהו ואקבל בהו אגרא. נפק אתא ינוקא דבי רב, אָמַר ליה: מאי אגמרך רבך? אָמַר ליה: כשות - "בורא פרי האדמה". חזיז - "שהכל נהיה בדברו". אָמַר ליה: אדרבה, איפכא מיסתברא, האי - מארעא קא מרבי, והאי - מאוירא קא מרבי.

והלכתא:
 כינוקא דבי רב.

מאי טעמא?

האי - גמר פירי,
 והאי - לאו גמר פירי.

ומאי דקאמרת: "האי מארעא קא רבי, והאי מאוירא קא רבי" - לא היא!
 כשות נמי מארעא קא רבי,
 דהא קא חזינן דקטלינן לה להיזמתא ומייתא כשותא.

122. כח, ב

רַש"י

קור. דבר רך הנוסף על הדקל בכל שנה וקודם שיגיעו ימות הגשמים ויתקשה ויעשה עץ קרי ליה קור וטוב למאכל הוא:

ניקח בכסף מעשר. דפרי מפרי וגדולי קרקע הוא:

ואינו מטמא טומאת אוכלין. ואפילו חישב. עליו להאכילו דלאו אוכל הוא:

קור הרי הוא כעץ כו'. לקמן פריך היינו ת"ק: אלא שפטורות מן המעשר דלא נגמרה מלאכתן ולתנא קמא חייבות דלכל מילי פירות נינהו ומדקתני מטמאות טומאת אוכלים אלמא אוכל נינהו:

התם. דקתני מטמאות: **בדניסחני.** דקלים זכרים שעושין כפניות ואינם נעשים תמרים לעולם וכפניות הוא גמר פירן ולוקטים אותן ונהנו אוכלא נינהו וכי קאמר רב בדקלים נקיבות שכפניות שלהן נעשים תמרים הלכך אכתי לא גמר פרי הוא:

לא הוזכרו וכו'. בתוספתא דשביעית (פ"ז) היא ומייתי בגמרא דפסחים בפרק מקום שנהגו אוכלים בתאנים עד שיכלו פגי ביתוני רבי יהודה אומר כו':

ביתוני. מקום:

פגי. תאנים הן שלא נתבשלו:

אהיני. הן כפניות והנך דטובינא כולם זכרים הן ומשום הכי חייבין במעשר דגמר פירא. הוא וכל שכן דגמר פירא הוא לשאר מילי:

ויכול למתקן. אף על פי שעכשיו בקטנותן מרין הן אבל לענין עירוב בעינן מידי דחזי בההיא שעתא והני הא לא מתקינהו ולענין מעשר משום דלא גמר פירא הוא:

קטנים חייבין. משום שהוא גמר פרי שלהן שכשגדלין נעשין מרים:

וגדולים פטורין. ממעשר דלאו אוכל נינהו:

מתוקין קטנים פטורין. דלא נגמרו:

זה וזה לפטור. מרים בין גדולים ובין קטנים גדולים דלא אוכלא קטנים דלא פירא:

[אמר רבי יהודה משמיה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב: מערבין - בפעפועין ובחלגולוגות ובגודגדניות, אבל לא - בחזיו, ולא בכפניות].

ו"בכפניות" אין מערבין?

והתניא:

"קור:

ניקח בכסף מעשר,

ואין מטמא טומאת אוכלין.

וכפניות:

ניקחות בכסף מעשר,

ומטמאות טומאת אוכלים.

רבי יהודה אומר:

קור - הרי הוא כעץ לכל דבריו,

אלא שניקח בכסף מעשר.

וכפניות - הרי הן כפרי לכל דבריהם,

אלא שפטורות מן המעשר!"

התם - בדניסחני.

אי הכי,

בהא לימא רבי יהודה פטורות מן המעשר!?

והתניא:

"אמר רבי יהודה:

לא הוזכרו פגי ביתוני אלא לענין מעשר בלבד,

פגי ביתוני, ואהיני דטובינא חייבין במעשר!"

אלא, לעולם לאו בניסחני,

ולענין טומאת אוכלין שאני,

כך אמר רבי יוחנן:

הואיל וראוי למתקן על ידי האור,

הקא נמי: הואיל ויכול למתקן על ידי האור.

והיכא אתמר דרבי יוחנן?

אהא דתניא:

"שקדים המרים:

קטנים - חייבין.

גדולים - פטורין.

מתוקים:

גדולים - חייבין.

קטנים - פטורין.

רבי שמעון ברבי יוסי אומר משום אביו:

זה וזה - לפטור.

ואמרי לה: זה וזה לחיוב.

אמר רבי אילעא:

הורה רבי חנינא בציפורי בדברי האומר זה וזה לפטור."

ולמאן דאמר זה וזה לחיוב, למאי חזי?

אמר רבי יוחנן:

הואיל וראוי למתקן על ידי האור.

123. כח, ב

רס"י

שלקו. מבושל הרבה :
וטיגנו. בשמן פרי"ט בלע"ז
 לרבי יהודה אפי' שלקו וטיגנו
 אינו טמא ותנא קמא אם שלקו
 וטיגנו מטמא דלא אמרי הרי
 הוא כעץ :
עור ששלקו מטמא. אבל
 במחשבה גרידתא לא :
ושיליא. אפי' במחשבה גרידתא
 וכיון דמהניא שליקה לעור כ"ש
 לקור דחזי לאכילה מעיקרא :
 ברכה איכא בינייהו לתנא קמא
 בורא פרי האדמה לרבי יהודה
 שהכל דסופו להקשות :
אדעתא דפוגלא. לאוכלו כשהוא
 רך :

אמר מר:

["קור:

ניקח בכסף מעשר,

ואין מטמא טומאת אוכלין].

רבי יהודה אומר:

קור הרי הוא כעץ לכל דבריו, אלא שניקח בכסף מעשר."

היינו תנא קמא!

אמר אביי:

שלקו וטיגנו איכא בינייהו.

מתקיף לה רבא:

מי איכא למאן דאמר: שלקו וטיגנו לא?

והתניא:

"העור והשיליא - אין מטמאין טומאת אוכלין,

עור ששלקו, ושיליא שחישב עליה - מטמאין טומאת אוכלין!"

אלא, אמר רבא:

איכא בינייהו:

ברכה.

דאמר:

קור:

רב יהודה אמר:

בורא פרי האדמה.

ושמואל אמר:

שהכל נהיה בדברו.

"רב יהודה אמר: בורא פרי האדמה" - אוכלא הוא.

"ושמואל אמר: "שהכל נהיה בדברו" - כיון שסופו להקשות, לא מברכינן עילויה "בורא פרי האדמה".

אמר ליה שמואל לרב יהודה:

שיננא, כוותיה מסתברא,

דהא צנון שסופו להקשות, ומברכינן עליה "בורא פרי האדמה".

ולא היא,

צנון - נטעי אינשי אדעתא דפוגלא,

דיקלא - לא נטעי אינשי אדעתא דקורא.

ואף על גב דקלסיה שמואל לרב יהודה,

הלכתא כוותיה דשמואל.

124. כח, ב

רש"י

כשות בכמה. הויא לה מזון בי סעודות דאמרינן לקמן (דף פ.): מזון שתי סעודות לעירוב: **אוזילתא.** ווי"ל {חבילה, אגודה} בלע"ז אגודות ירק שכורכין האיכרים: **קליא.** קלח של עשב וקשה כעץ: **לקרייתא.** כפרים לראות בתבואתו **פולין** שעועית:

גופא:

"אמר רב יהודה אמר רב: כשות וְחִזִּיז - מְעַרְבִין בְּהוֹ, וּמְבַרְכִין עֲלֵיהֶם "בֹּרֵא פְּרֵי הָאֲדָמָה".

כשות - בכמה?

כְּדֵאמֹר רַב יְחִיאֵל:
כְּמֵלֵא הַיָּד,
הַכֹּא נְמִי, כְּמֵלֵא הַיָּד.

חזיז - בכמה?

אמר רבה בר טוביה בר יצחק אמר רב: כְּמֵלֵא אוֹזִילְתָא דְאִיכְרִי.

אמר רב חלקיה בר טוביה: מְעַרְבִין בְּקֵלִיא.

בְּקֵלִיא סְלָקָא דְעֵתְדָּ?!

אֵלָא בִּירְקָא דְקֵלִיא.

וכמה?

אמר רב יחיאל:
כְּמֵלֵא הַיָּד.

רבי ירמיה נפק לקרייתא, בעו מיניה: מהו לערב בפולין לחין? לא הוה בידיה.

כי אתא לבי מדרשא, אמרו ליה:

הכי אמר רבי ינאי:

מְעַרְבִין בְּפֹלִין לַחִין.

וכמה?

אמר רב יחיאל:
כְּמֵלֵא הַיָּד.

125. כח, ב - כט, א

רש"י

בשיל ולא בשיל. קטיל גברא:
איכא דאמרי אמר רב המנונא
וכו' והא חזינן אינשי דאכלי
ולא מייתי:
התם בבשיל ולא בשיל. כי
קאמר רב המנונא אין מערבין
בבשיל ולא בשיל:
אבי תפי. בכירה מקום שפיתת
הקדירה:
ועביד תוך תוך. שמבושל יפה
ונצטמק כולו עד שנימוח
וכשהוא רותח דומה כמשמיע
קול זה תוך תוך:

אמר רב המנונא:
מערבין בתרדיו חיון.

איני?!
והאמר רב הסדא:
סילקא חייא קטיל גברא חייא!

כט, א ההוא, בבשיל ולא בשיל.

איכא דאמרי:

אמר רב המנונא:
אין מערבין בתרדיו חיון.

דאמר רב הסדא:
סילקא חייא קטיל גברא חייא.

והא קא חזינו דקא אכלי ולא מיייתי!

התם - בבשיל ולא בשיל.

אמר רב הסדא:
תבשיל של תרדיו יפה ללב וטוב לעיניים,
וכל שכן לבני מעיים.

אמר אבוי:
והוא דיתביב אבי תפי,
ועביד תוך תוך.

126. כט, א

רס"י

הריני כבן עזאי בשוקי טבריא. יומא בדיחא הוה ליה לרבא ואמר להו לתלמידי השתא צילי דעתאי והריני מזומן להשיב בחריפות לכל מי שישאלני כבן עזאי שהיה דורש בשוקי טבריא ולא היה בימיו עוקר הרים כמוותו [והיה אומר כל חכמי ישראל לפני כקליפת השום חוץ מן הקרח הזה]:

לפסול את הגוויה. אם אכל אוכלין טמאין אעייג שאין אוכל מטמא אדם במגע אי אכיל מינייהו חצי פרס דהיינו שני ביצים נפסל מלאכול בתרומה כדתנן בפירקין דלקמן (דף פב.) וחצי חציה לפסול את הגוויה חציה היינו פרס לי פרוסה וחצי חציה היינו חצי פרס:

אלא משום דתני. עירוב דומיא דטומאת אוכלין דמשמע כל שהוא מטמא טומאת אוכלין יש לו מזון שתי סעודות חזי לעירוב ותפוחין בני טמויי נינהו: **ר' שמעון בן אלעזר.** במעשר עני שמחלקו לעניים הרבה על הגורן קאי וקאמר אין פוחתין לעני בגורן מהאי שיעור דכתיב ונתת ללוי לגר ליתום ולא למנה ובציר מהכי לא הוי נתינה:

עוכלא. שמינית שבליטרא וליטרא הוא לוג: **וכן לעירוב.** דחלק עני בגורן נמי מזון שתי סעודות היא כדאמר לקמן:

ה"ג והני נמי ליהוי כאפרסקין. ותיסגי בחמשה:

חשיבי. ואמרינן לקמן כל שהוא ליפתן. כדי לאכול בו אלמא לאו ממש סעודות דליהוי כולה סעודתא מההוא מינא בעינן אלא כל מידי לפום חשיבותיה אם לפתן שאדם רגיל ללפת בו את הפת [שיעורו כדי ללפת בו את הפת] שתי סעודות ואם דבר הרגיל לבא בקינוח סעודה הוא. שיעורו בכדי שאדם רגיל להביא קינוח לבי סעודות:

שרי ליה מריה. ימחול לו אדונו על דבר זה לר' מנשיא:

דאנא אמריתא ניהליה. להא דאמר רב וכן לעירוב אמתני כדמפרש ואזיל והוא אגמריה לגורסק בר דרי אבריייתא:

אין פוחתין לעני בגורן. ממעשר עני אם יש לו הרבה לחלק ובאו עניים הרבה והוא מחלק לכל אחד אל יפחות לו משיעור זה דנתינה בעינן והתם קתני היה לו דבר מועט נותן לפניהם והן מחלקין ביניהן:

מחצי קב חיטין. ואם שעורין קב ואם כוסמין קב ומחצה:

דבילה. לאחר שנדרסין בעיגול קרי להו דבילה ושוב אינו מוכר במדה אלא במשקל:

אמר רבא:

הריני כבן עזאי בשוקי טבריא.

אמר ליה ההוא מרבנן לרבא:

תפוחים - בכמה?

אמר ליה: וכי מערבין בתפוחים!?

ולא? והתנן:

"כל האוכלין מצטרפין לפסול את הגוויה בחצי פרס,

ובמזון שתי סעודות לעירוב,

וכביצה לטמא טומאת אוכלים!"

והאי מאי תיובתא?

אילמא משום דקתני: "כל האוכלין", והני בגי אכילה נינהו,

והאמר רבי יוחנן:

אין למדין מן הכללות, אפילו במקום שנאמר בו "חזין"!

אלא משום דקתני: "ובמזון שתי סעודות לעירוב וכביצה לטמא טומאת אוכלין".

והני נמי בני טמויי טומאת אוכלין נינהו.

וכמה?

אמר רב נחמן:

תפוחים בקב.

מיתיבי:

"דבי שמעון בן אלעזר אומר:

עוכלא תבלין,

וליטרא ירק,

ועשרה אגוזין,

וחמשה אפרסקין,

ושני רמונים,

ואתרוג אחד."

ואמר גורסק בר דרי משמיה דרב מנשיא בר שגובלי משמיה דרב:

וכן לעירוב.

והני נמי ליהווי כפי אפרסקין!

הני - חשיבי.

והני - לא חשיבי.

אמר רב יוסף:

שרא ליה מריה לרב מנשיא בן שגובלי,

אנא אמריתא ניהליה אמתניתין,

והוא אמרה אבריייתא.

דתנן:

"אין פוחתין לעני בגורן מחצי קב חיטין, וקב שעורין.

דבי מאיר אומר:

חצי קב שעורין,

וקב וחצי כוסמין, וקב גרוגרות או מנה דבילה.

רש"י

פרס. חצי מנה :
ומאי אולמיה דהאי מהך.
 דאיכפד רב יוסף ארב מנשיא
 דאמר אברייטא במאי דאיירי
 מתניתין לא איירי ברייתא ולא
 סתן אהדדי הני שיעורייהו
 בהכי והני שיעורייהו בהכי :
לאו בני אכילה נינהו. וסבירא
 ליה לרב יוסף דאין מערבין בהן
 הלכך וכן לעירוב לאו עלה
 אתמר :
אלא משום דקתני חצי לוג יין.
 דהיינו שתי רביעיות ושמעינן
 ליה לרב גבי עירוב נמי דקאמר
 הכי :

רבי עקיבא אומר:
פרס. וחצי לוג יין.
רבי עקיבא אומר:
רביעית ורביעית שמן.
רבי עקיבא אומר: שמינית.
ושאר כל הפירות:
אמר אבא שאול:
בדי שימכרם ויקח בהן מזון שתי סעודות.
ואמר רב:
וכן לעירוב.

מאי אולמיה דהאי מהך?

אילמא משום דקתני בהך תבלין,
 ותבלין לאו בני אכילה נינהו,
 אטו הכא מי לא קתני: "**חטין**" ו"**שעורין**", וְלֹא בְּנֵי אֲכִילָה נִינְהוּ!

אלא, משום דקתני: "**חצי לוג יין**",
 ואמר רב: מערבין בשתי רביעיות של יין.
 מדבעינן כולי האי,
 שמע מינה: כי אמר רב: "וכן לעירוב",
 אהא מתניתין קאמר,
 שמע מינה.

127. כט, א

כ"י

וסעודה מהאי. בי אוכלין מצטרפין לעירוב אבל גי ודי דליכא סעודה מכל חד לא:

אמר מר:

"ובמזון שתי סעודות לעירוב".

סבר רב יוסף למימר:

עד דאיכא סעודה מהאי, וסעודה מהאי.

אמר ליה רבה:

אפילו למחצה לשליש ולרביע.

128. כט, א-ב

כ"ט

יין כדי לאכול בו. לשרות בו פת
 מזון ב' סעודות:
חומץ כדי לטבל בו. בשר מזון ב'
 סעודות:
כדי לאכול בהן. ללפת בהן את
 הפת דב' סעודות:
התם. דקתני יין כדי לאכול בו:
בחמרא מבושל. קאמר דחשוב
 ללפת בו אבל חמרא בעלמא
 בעינן להיות בו שתיית ב'
 סעודות והיינו ב' רביעיות:
מזון שתי סעודות ירק. שכל
 הסעודה מן הירק:
ירק הנאכל לב' סעודות. בפת:
בערדיסקא ובא אדם אחד
לפניו. בשבת מחוץ לתחום על
 ידי עירוב שעירב ממקומו
 לטיבעין והיה ערדיסקא
 באלפים אמה שבין עירובו
 לטיבעין:
והושיבו ר' מאיר בד' אמות.
 ואסר לו לצאת ולזוז ממקומו
 מדי' אמותיו שהיה עומד בהן
 בשעת שאלה דקסבר לאו עירוב
 הוא ונמצא יוצא חוץ לתחום
 בלא עירוב ותנן לקמן בפ' מי
 שהוציאוהו (דף מא.) אין לו
 אלא ד' אמות:
עלין. לא חשיבי ורעים לאכול:
דלא אבצל זרתא. שלא גדלו זרת
 [יש להם ארס] בבצל:

גופא:

"אמר רב:

מערבין בשתי רביעיות של יין".

ומי בעינן כולי האי?!

והתניא:

"רבי שמעון בן אלעזר אומר:

יין - כדי לאכל בו,

חומץ - כדי לטבל בו,

זיתים ובצלים - כדי לאכול בהן שתי סעודות!"

התם - בחמרא מבשלא.

אמר מר:

"חומץ כדי לטבל בו".

אמר רב גידל אמר רב:

כדי לטבל בו מזון שתי סעודות של ירק.

איכא דאמרי:

אמר רב גידל אמר רב:

ירק הנאכל בשתי סעודות.

אמר מר:

"זיתים ובצלים כדי לאכול בהן מזון שתי סעודות".

ובבצלים מי מערבין?!

והתניא:

"אמר רבי שמעון בן אלעזר:

פעם אחת שבת רבי מאיר בערדיסקא,

ובא אדם אחד לפניו אמר לו: רבי, עירבתי על בצלים לטיבעין,

והושיבו רבי מאיר בארבע אמות שלו",

לא קשיא:

הא - בעלים.

הא - באימהות.

דתניא:

"אכל בצל והשכים ומת אין אומרין ממה מת".

ואמר שמואל:

לא שנו אלא בעלים,

אבל באימהות לית לן בה.

ובעלין נמי לא אמרו, אלא:

דלא אבציל זירתא,

אבל אבציל זירתא - לית לן בה.

כט, ב

אמר רב פפא:

לא אמרו אלא דלא אישתי שיכרא,

אָבֵל אִישׁתִּי שִׁכְרָא - לית לן בה.

רש"י

נחש שבו. ארס שרף הבצל:

תנו רבנן:

"לא יאכל אדם בצל, מפני נחש שבו.

ומעשה ברבי חנינא שאכל חצי בצל וחצי נחש שבו, וחלה ונטה למות.

ובקשו חביריו רחמים עליו וחיה, מפני שהשעה צריכה לו".

129. כט, ב

רפ"י

ופוסל את המקוה. כשאר מים שאובין:
 מתקיף לה רב כהנא מה בין זה למי צבע. ופשיטא דפוסל:
 שיכרא מיקרי. וסד"א אין עליו שם מים:
 תרין ריבעי שיכרא. תרי לוגין דלוג רובע קב: המוציא יין בשבת:
 כדי מזיגת כוס. כמו שנותנין יין חי בכוס כדי למוזגו במים:
 רובע רביעית. רובע לוג יין חי: וקתני סיפא. דהמוציא יין ושאר כל המשקין הוצאתן ברביעית דהיינו לוג:
 ומדהתם. בהוצאת שבת בעינן על חד דיין ארבע דשיכרא דביין תני רובע רביעית ובשאר כל המשקין תני רביעית:
 הכא נמי. גבי עירוב בעינן ארבע ואמר רב לעיל מערבין בשני רביעית יין אלמא בשיכרא תרי לוגי בעינן:
 דשתי כסא. של רביעית לוג שכר בצפרא וכסא בפניא וסמך עליהו:

אמר רבי זירא אמר שמואל:
 שכר מערבין בו,
 ופוסל את המקוה בשלשית לוגין.

מתקיף לה רב כהנא:
 פשיטא! וכי מה בין זה לבין מי צבע?!
 דתנן:

"רבי יוסי אומר:
 מי צבע פוסלין את המקוה בשלשית לוגין" (מקוואות ז, ג.)!

אמרי:
 התי - מיא דצבעא מיקרי,
 הקא - שיכרא איקרי.

ובכמה מערבין?

סבר רב אחא בריה דרב יוסף קמיה דרב יוסף למימר:
 בתרין רביעי שכרא,
 דתנן:

"המוציא יין - כדי מזיגת הכוס" (שבת עו:),
 ותני עלה:
 "כדי מזיגת כוס יפה".

מיא "כוס יפה"?

כוס של ברכה.

ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבונה:
 כוס של ברכה צריך שיהא בו רובע רביעית,
 כדי שיימזגנו ויעמוד על רביעית.
 וכדרכא, דאמר רבא:
 כל חמרא דלא דרי על חד תלת מיא - לאו חמרא הוא.

וקתני בסיפא:
 "ושאר כל המשקין ברביעית,
 וכל השופכין ברביעית."

מדהתם על חד ארבע,
 הקא נמי על חד ארבע.

ולא היא,
 התי הוא, דבציר מהכי לא חשיב,
 אבל הקא - לא, דעבידי אינשי דשתו כסא בצפרא וכסא בפניא, וסמכי עילוייהו.

כ"ט

130. כט, ב

אכל גרוגרות. של תרומה בשוגג:
 בזוזא. בשוה זוז:
 וקא משלם ליה. תמרים היקרים מגרוגרת ולא שילם לו לפי מדה אלא לפי דמים:
 אלמא תמרים עדיפי. ותנן לעיל גבי עני בגורן קב גרוגרות ואמר רב וכן לעירוב וכ"ש תמרים דודאי סגי להו בהכי:
 א"ל אביי. מהא לא תשמע דתמרים עדיפי לעולם גרוגרות עדיפי ולפי דמים משלם ומאי ברכה. דקפיץ עליה זבינא. לוקחים ולענין עירוב בעינן טפי מקב:

תמרים - בכמה?

אמר רב יוסף:
 תמרים בקב.

אמר רב יוסף:
 מנא אמניא לה?
 דתניא:

"אכל גרוגרות ושילם תמרים - תבא עליו ברכה".

היכי דמי?

אילימא לפי דמים,

דאכל מיניה בזוזא, וקא משלם ליה בזוזא - מאי "תבא עליו ברכה"?

בזוזא אכל, בזוזא קא משלם!

אלא לאו לפי מדה,

דאכל מיניה גרינא דגרוגרות דשוניא זוזא, וקא משלם ליה גרינא דתמרים דשוניא ארכבא.

וקתני: "תבא עליו ברכה".

אלמא: תמרים עדיפי.

אמר ליה אביי:

לעולם דאכל מיניה בזוזא, וקא משלם בזוזא!

ומאי "תבא עליו ברכה"?

דאכל מיניה מידי דלא קפיץ עליה זבינא,

וקא משלם ליה מידי דקפיץ עליה זבינא.

131. כט, ב

כ"ז

שתיא. מאכל שעושים מקמח קלי שנתייבש בתנור ונותנים דבש לתוך התבשיל:
שרגושי. תרוודין:
כיסני. קליות:
בוני. מדות:
מחשבתא. דאגה:
כבויי דרעייתא דניסן. צפיעי בקר:
סוגייני דערבתא. קיסמין של ערבה:
ונכביה. יעשה מהן גחלת ויצלה בהן אותו בשר וניכול:
חמרא מרקא. יין מזוג:

שתיא?

אמר רב אהא בר פנחס:
 תרי שרגושי.

כיסאני?

אמר אביי:
 תרי בוני דפומבדיתא.

אמר אביי:
 אמרה לי אם:
 הני כסאני מעלו לליבא,
 ומבטלי מחשבתא.

ואמר אביי:
 אמרה לי אם:

האי מאן דאית ליה חולשא דליבא ליתיה בישרא דאטמא ימינא דדיכרא.
 וליתיה כבויי דרעייתא דניסן,
 ואי ליבא כבויי דרעייתא, ליתיה סוגייני דערבתא, וניכביה וניכול, ונשתי בתריה חמרא מרקא.

132. כט, ב - ל, א

רפ"י

כדי לאכול בו. כל שהוא לפתן שיעורו כדי לאכול בו לפת בו את הפת מזון ב' סעודות:
כדי לאכול הימנו. שיהו כל שתי הסעודות ממנו:
בשר חי. אינו לפתן ובעיניו כדי לאכול ממנו:
בשר צלי. פליגי ביה אי הוי ליפתן אי לא:
טבהקי. חתיכות:
בגדי עניים. שלש על שלש מקבלין טומאה לעניים:
בגדי עשירים. שלשה על שלשה מקבלין טומאה אף לעשירים:
ה"ג אבל בגדי עשירים לעניים לא. כלומר לעניים לא בעיניו בגדי עשירים אלא כיון דלדידהו חזו אזלי בתרייהו הכא נמי אעיג דלפרסאי לאו ליפתן הוא כיון דלדידן הוי ליפתן ניסגי בשיעור זוטא:
הכא לחומרא. דכיון דחזו להו מקבלי טומאה:
והכא לחומרא. דעד דהוי ליפתן לכ"ע ליבעי שיעורא רבה:
והתניא. גבי עירוב דכיון דחזו לזקן ולחולה אף על גב דלכל אדם לא הוי מזון שתי סעודות מערבין מיהא למאן דחזי וגבי רעבתן דאכיל טפי סגי בבינונית אלמא לקולא אזלין:
פתחו כמלואו. להציל על שאר פתחים ואי ליכא פתח דחזי ליה כל חור מלא אגרוף שבכתלים טמאין:
הדומי ניהדמיה. ינתחוהו לאיברין:
פליגי רבנן. במת בבית:
פתחים קטנים. פחותין מד':
בהוא מרווח. הלכך מציל על כולן אבל כולן שוין בדי או בי אמות כולן טמאין דלא ידעי בהי מרווח ומפיק ואפילו נפתח אחד מהן והאחרים סגורין או חישוב עליו להוציאו באחד מהן דתנן בגמרא במסכת ביצה (דף לז): הוא טמא וכולן טהורים ה"מ היכי דהאי חזי ליה ואפילו כולהו חזי ליה אבל היכא דליכא חד חזי ליה ובעי מרווח וכולן שוין לא ידעינן בהי מרווח:

אמר רב יהודה אמר שמואל:
 כל שהוא ליפתן - כדי לאכול בו.
 וכל שאינו ליפתן - כדי לאכול הימנו.
בשר חי - כדי לאכול הימנו.
בשר צלי:
רבה אמר:
 כדי לאכול בו.
ורב יוסף אמר:
 כדי לאכול הימנו.

אמר רב יוסף:
 מנא אמיןא לה?
 דהני פרסאי אכלי טבהקי בלא נהמא!

אמר ליה אבוי:
 ופרסאי הוו רובא דעלמא?!
 והתניא:³
"בגדי עניים - לעניים.
בגדי עשירים - לעשירים."
אבל: בגדי עשירים לעניים - לא!

לא

וכי תימא: הכא לחומרא והכא לחומרא,
 והתניא:
"דבי שמעון בן אלעזר אומר:
מערבין לחולה ולזקן כדי מזונו.
ולרעבתן - בסעודה בינונית של כל אדם."

קשיא.

ומי אמר רבי שמעון בן אלעזר הכי?
 והתניא:
"עוג מלך הבשן, פיתחו - במלואו!"

ואבוי:
 התם - היכי ליעביד? הדומי נהדמיה ונפקיה!?

איבעיא להו:
 פליגי רבנן עליה דרבי שמעון בן אלעזר, או לא?

תא שמע:
דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:
עוג מלך הבשן - פיתחו בארבעה

התם - דאיכא פתחים קטנים טובא,
ואיכא חד דהוי ארבעה, דודאי כי קא מרוח, בההוא קא מרוח.

³ ע"פ מסורת הש"ס, וע"פ המקבילה בשבת מז.

133. ל, א

רש"י

סיני. קרי רב יוסף לפי שהיה
בקי במשניות ובברייתות:

אמר רב חייא בר רב אשי אמר רב:
מערבין בבשר חי.

אמר רב שימי בר חייא:
מערבין בביצים חיות.

וכמה?

אמר רב נחמן בר יצחק:
סיני⁴ אמר: שתיים.

⁴ גירסת מסורת הש"ס. רב יוסף מכונה 'סיני'.

רש"י

134. ל, א

ולאו אותביניה חדא זימנא. בכיצד מברכין (דף לה):
באומר כל הזן עלי. מתני' דאסר ליה בכל מילי לאו דאמר יאסר עלי מזון דודאי לא מיקרי מזון אלא ה' מינין דהוו מין דגן דזייני וסעדי ליבא אלא כגון דאמר יאסר עלי כל הזן דמשמע כל דבר המשביע דכל מילי זייני חוץ ממים ומלח אבל מיסעד לא סעדי ולא מיקרו מזון:
גינזור. ארץ ים כינרת ופירותיה מתוקין:
דלא טעים לי זינא. לא אכלתי לשובע ועדיין אני רעב:
זינא ס"ד. לא גרסינן הכא אלא במס' ברכות והכא גרסינן אימא מזונא:

"הנודר מן המזון - מותר בפנים [ובמלח]".

מלח ומים הוא דלא איקרי מזון, הא כל מילי איקרי מזון.

לימא תיהוי תיובתא דרב ושמואל, דרב ושמואל דאמרי תרוניהו: אין מברכין: "בורא מיני מזונות" אלא על חמישת המינין בלבד.

ולא אותביניה חדא זימנא?

לימא תיהוי תיובתיהו נמי מהא!

אמר רב הונא:

באומר: "כל הזן עלי".

מים ומלח הוא דלא זייני, הא כל מילי זייני!?

והאמר רבה בר בר חנה:

כי הוה אזילנא בתריה דרבי יוחנן למיכל פירי גינזור,
 כי הוינו בי מאה - הוה מנקטינן לכל חד וחד עשרה עשרה,
 כי הוינו בי עשרה - הוה מנקטינן לכל חד וחד מאה מאה,
 וכל מאה מינייהו - לא הוי מחזיק להו צנא בת תלתא סאוי,
 והוה אכיל להו לכולהון, ואמר: שבועתא דלא טעים לי זינא!

אימא: מזונא.

135. ל, א

רפ"י

מערבין לו בה. דלא נדר אלא מאכילה ואי משום דלא חזיא ליה הא חזיא לאחרני מידי דהוה אנזיר ביין:
כבר זו עלי. משמע כל דבר הנאתה קאסר עליה:
מאי לאו דאמר עלי. ושמע מינה דלא אסר איניש אדעתיה אלא דרך עיקר הנאתה וכי נדר אדעתא דאכילה נדר:
לא דאמר הרי זו. שבועה שלא אוכל ככר זו:
הקדש. ודאי אסר בכל הנאות ואינו ראוי לשום אדם:
בדידיה. בככר של חולין:
אלא מאי כל היכא דאמר עלי מערבין. דלא משמע אלא אכילה:
קשיא רישא. דקתני אימתי בזמן שאמר שבועה שלא אטעמנה דמשמע הא אמר עלי לא ומשני הא לא קשיא דחסורי מיחסרה כו' עד נעשה כאומר כו' דלא מסיק אדעתיה לאסור עליו אלא דרך הנאתה דהיינו אכילה:
אדם אוסר עצמו באוכל. שתלה הנדר במעשה שהוא עושה בעצמו דהיינו שלא אוכל:
מערבין לו בה. דהא הנאה דממילא היא ולאן איהו עביד:
אוכל הנאסר על האדם. כגון ככר זו תיאסר עלי או שבועה שלא אהנה מככר זו דהשתא לא תלה האיסור במעשה שבגופו אלא אפילו הנאה דממילא אין מערבין לו בה. ל"א ככר זו עלי מערבין לו בה דאמר לקמן (דף לא.) אין מערבין אלא לדבר מצוה ומצות לאו ליהנות ניתנו הלכך משום הנאה לא איכפת לן ואי משום דלא חזיא ליה הא חזיא לאחרים דומיא דנזיר ביין ככר זו הקדש לא חזיא לא לדידיה ולא לאחרני ואנן סעודה הראויה בעינן כדלקמן זה עיקר:

אמר רב הונא אמר רב:

"שבועה שלא אוכל ככר זו" - מערבין לו בה.

"ככר זו עלי" - אין מערבין לו בה.

מיתיבי:

"הנודר מן הככר - מערבין לו בה",

מאי לאו אמר: 'עלי'?

לא, אמר: 'זו'.

הכי נמי מסתברא: דקתני סיפא:

"אימתי בזמן שאמר: 'שבועה שלא אטעמנה'."

אבל אמר: 'עלי' - מאי?

הכי נמי דאין מערבין לו בה,

אי הכי, אדתני: "ככר זו הקדש" - אין מערבין לו בה, לפי שאין מערבין בהקדשות,

ליפלוג וליתני בדידה!

במה דברים אמורים: דאמר 'זו' אבל אמר 'עלי' - אין מערבין לו בה!

אמר לך רב הונא:

אלא מאי? כל היכא דאמר 'עלי' מערבין?!

קשיא רישא!

חסורי מיחסרה, והכי קתני:

"הנודר מן הככר - מערבין לו בה,

ואפילו אמר "עלי" נעשה כאומר: 'שבועה שלא אטעמנה'."

מכל מקום קשיא לרב הונא!

הוא דאמר כרבי אליעזר:

דתניא:

"רבי אליעזר אומר:

"שבועה שלא אוכל ככר זו" - מערבין לו בה,

"ככר זו עלי" - אין מערבין לו בה."

ומי אמר רבי אליעזר הכי?

והתניא:

"זה הכלל:

אדם אוסר עצמו באוכל - מערבין לו בה.

אוכל הנאסר לו לאדם - אין מערבין לו בה.

רבי אליעזר אומר:

"ככר זו עלי" - מערבין לו בה,

"ככר זו הקדש" - אין מערבין לו בה, לפי שאין מערבין לו בהקדשות!"

תרי תנאי ואלבא דרבי אליעזר.

ל.136, א-ב

רש"י

שמערבין לגדול. למי שהוא גדול שהביא שתי שערות שחייב בענוי ואע"ג דלמחר לא חזי ליה הואיל וחזי לקטן שאינו בר עונשין:

אבל. אמת:

מבעוד יום. של ערב יום הכפורים:

כמאן דלא כחנניה. הא מתניי דמשמע שהיו בית שמאי מודין בעירוב דלא כחנניה:

עירב בשחורים. היה לבוש שחורים והלך וישב בסוף אלפים אמה עד שקנה שם שביטה שקידש עליו היום וחזר לביתו:

כל כלי תשמישו. משמע דאי לא אפיק כל צרכי תשמיש לא הוי עירוב לדידיה:

"מערבין לנזיר בין ולישראל בתרומה".

מתניתין דלא כבית שמאי,

דתניא:

"בית שמאי אומרים:

אין מערבין לנזיר בין ולישראל בתרומה.

בית הלל אומרים:

מערבין לנזיר בין ולישראל בתרומה.

אמרו להן בית הלל לבית שמאי:

אי אתם מודים ^אשמערבין לגדול ביום הכפורים!

אמרו להן: אבל.

אמרו להן: בשם שמערבין לגדול ביום הכפורים,

כן מערבין לנזיר בין ולישראל בתרומה."

ל,ב

ובית שמאי:

התם: איכא סעודה הראויה מבעוד יום.

הכא: ליכא סעודה הראויה מבעוד יום.

כמאן?

דלא כחנניה,

דתניא:

"חנניה אומר:

כל עצמן של בית שמאי, לא היו מודים בעירוב,

עד שיוציא מטתו וכל כלי תשמישיו לשם."

כמאן אזלא הא דתניא:

"עירב בשחורים - לא יצא בלבנים,

בלבנים - לא יצא בשחורים."

כמאן?

אמר רב נחמן בר יצחק:

חנניה היא, ואלקבא דבית שמאי.

ולחנניה בשחורים הוא דלא יצא,

הא בלבנים יצא?

האמר: **"עד שיוציא מטתו וכלי תשמישיו לשם!"**

הכי קאמר:

עירב לבנים והוצרך לשחורים אף בלבנים לא יצא.

כמאן?

אמר רב נחמן בר יצחק:

חנניה היא, ואלקבא דבית שמאי.

137. ל, ב

רס"י

דמיתשיל אנזירותיה. ישאל לחכם ויתיר לו נדרו ויהא יין ראוי לו:

מיתשיל עליה. ויפתח בחרטה לא נתכוונתי לכך ותנן (נויר דף לא.) הקדש טעות אינו הקדש:

הדרא לטבלא. וטבל לא חזי: **וליפרוש עליה ממקום אחר.**

לבתר דמתשיל עלה והדרא לטבלא בין השמשות בשעת קניית עירוב מצי למימר פירות שיש לי בביתי יהו תרומה על זו ואשתכח דאית ליה תקנתא דתחזי ליה:

מוקף. סמוך כמו מקיפין בבועי (חולין מו:). שסומכים זו לזו ורואין אם דומות זו לזו וכמו מקפת וקורא לה שם דמסכת נדה בפרק בתרא (דף עא:) שלא מן המוקף. מדבר שאינו סמוך לו באותו כלי דליהוי מיניה וביה:

דלית ליה שיעורא. שמזון ב' סעודות מצומצמות הניח ואי מפריש תרומה מיניה כל דהו בצר ליה שיעור עירוב:

ומאי פסקא. בתמיה כלומר מאי האי תירוצא וכי פסקא תנא למילתיה דאין אדם נותן עירובו אלא בצמצום דנקט סתם במילתיה הכי:

סבר לה כרבנן. דפליגי עליה דרבי לקמן (דף לד:):

גזרו עליו בין השמשות. כבשבת עצמה והגבחת תרומה שבות היא וכיון דמעיקרא לא תקנה ובעית למימר אי בעי הוי חזי לההוא שעתא דמתשיל עלה כל מקום שהיא והדרה לטבלא והדר אמר תרומתה בצפון שבה ומעשר ראשון בדרומה וכן כולם אם כן מתקן ליה בין השמשות וקעבר אשבות וקניית עירוב כשזה נכנס וזה יוצא:

יש שאמרו. יש דברים שאמרו שיעורן. לפי מה שהוא אדם ואין שיעורן שוה בכל:

מלא חפניו קטרת. ביום הכיפורים:

תרגומא. להא דתלי שיעורא באדם עצמו אחולה וזקן ולקולא ולא ארעבתן ולחומרא דבטלה דעתו:

["מערבין לנזיר בין ולישראל בתרומה]. סומכוס אומר: בחולין".

ואילו לנזיר בין - לא פליג.

מאי טעמא?

אפשר דמתשיל אנזירותיה.

אי הכי, תרומה נמי אפשר דמיתשיל עילויה!

אי מתשיל עלה הדרא לטיבלא.

וליפרוש עלה ממקום אחר!

לא נחשדו חבירים לתרום שלא מן המוקף.

ולפרוש עלה מיניה וביה!

דלית בה שיעורא.

ומאי פסקא?!

אלא: סומכוס סבר לה כרבנן דאמרי: כל דבר שהוא משום שבות גזרו עליו בין השמשות.

כמאן אולא הא דתנן:

"יש שאמרו הכל לפי מה שהוא אדם. מלא קומצו מנחה, ומלא חפניו קטרת, והשותה מלא לוגמיו ביום הכפורים, ובמזון שתי סעודות לעירוב".

כמאן?

אמר רבי זירא:

סומכוס היא,

דאמר: מאי דחזי ליה בעינן.

לימא פליגא אדרבי שמעון בן אלעזר,

דתניא:

"רבי שמעון בן אלעזר אומר:

מערבין לחולה ולזקן כדי מזונו.

ולרעבתו בסעודה בינונית של כל אדם?"

תרגומא אחולה וזקן.

אבל רעבתן - בטלה דעתו אצל כל אדם.

רפ"י

138.ל,ב

מנפח אדם בית הפרס. שדה שנחרש בה קבר דכולה ספיקא משום עצמות היא ועצמות בלא בשר אינו מטמא באהל וכשמנפח לפני רגליו אם יש שם עצם גדול נראה מאליו ועצם קטן נראה בנפיחה ואינו מסיטו ברגליו:

שנידש. בדריסת רגלי בני אדם: **טהור.** שכבר נידשו עצמות שבו ונפחתו מכשעורה:

"ולכהו בבית הפרס".

דאמר רב יהודה אמר שמואל:
מנפח אדם בית הפרס והולך.

רבי יהודה בר אמי משמיה דרב יהודה אמר:
בית הפרס שנידש - טהור.

139. לב - לא, א

רפ"י

אהל זרוק. אהל המיטלטל:
שמיא אהל. וחוצץ בינו לבין הטומאה:
ארץ העמים. מטמאה באהל:
שידה. מרכבת נשים עגלה עשויה כקופסא:
מגדל. משטי"ר {מזנון לשמירת אוכל}:
אהל זרוק לאו שמיא אהל. וכל שאינו אהל אינו חוצץ:
שמיא אוהל. וחוצץ ובגדולה עסקינן שמחזקת מי סאה בלח שהם כוריים ביבש דאי קטנה כלי היא ומקבלת טומאה ולא חייצא ורבנן דמתני' כרבי סבירא להו ובין לרבי יהודה ובין לרבנן כסומכוס סבירא להו דאמר מידי דחזי ליה למיכליה בההיא שעתא בעינן:
מערבין לכהן טהור בתרומה טהורה בקבר. וכ"ש בחולין דאי נמי מיטמו חזו ליה אלא אפי' בתרומה דאי מטמאה לא חזיא ליה אפשר למיעבד תקנתא כדמפרש ואזיל ודוקא נקט טהור בטהורה אבל בטמאה לא דלא חזיא ליה לא לכהן טמא ולא לכהן טהור וכהן טמא בטהורה נמי לא דלא חזיא ליה:
היכי אזיל בשידה תיבה ומגדל והא כיון דאחתא מיטמא ליה. כלומר נהי דלר' יהודה אפילו בבית הקברות איכא תקנתא למיזל בשידה תיבה ומגדל וכ"ש קבר יחידי שיכול לעמוד אצלו אלא מיהא תרומה מכי אנתא התם מטמא באהילו של קבר:
במי פירות. שאין מכשירין:
והיכי מיייתי לה. לאוכלה דהא רבי יהודה ראוי לאוכלו בעי מדנקט טהור בטהורה ולא אכשר טמא בטהורה משום דחזיא לאחרני ועוד מדתני במתניתין לחוץ ולאכול:
בפשוטי כלי עץ דלא מקבלי טומאה. אבל במידי דמקבל טומאה לא דה"ל כלי טמא מת שהוא אב הטומאה דמיטמא מחמת אהל ומטמא ליה לאדם וטמא אסור בתרומה טהורה וקאי עליה במיתה ואע"ג דלית בה פותח טפח דמיייתי ליה אחוריה כדמפרש לקמן קי"ל (שבת דף יז.) ביי"ח דבר שכל המטלטלין מביאין את הטומאה על עצמן כשהאהילו על מת בכל שהן ומטמא ליה אדם האוחזו ותו לא חזיא ליה תרומה:
והא קא מאהיל. קס"ד כשיש בכלי פותח טפח או בהקיפו טפח וגזרו על האדם הנושאו בעובי המרדע ביציאות השבת (שם):
דמיייתי ליה אחוריה. דכלי שאין בחודו טפח לאו אוהל הוא:
אי הכי מ"ט דרבנן. בקבר יחידי נהי דאיפלגו במתניתין בבית הקברות ולא סבירא להו דתיהוי חציצה באוהל זרוק אבל הכא יכול לעמוד על שפתו ויביאנו אצלו:
אסור לקנות בית באיסורי הנאה. בקבר והא הנאה היא דמישתרי ביה למיפק חוץ לתחום וכל תשמישי המת איסורין בהנאה דנפקא לן בסנהדרין (ד' מז.) מותמת שם מרים וגמר שם שם מעלה ערופה ואפילו בישראל נמי אסרי רבנן והא דתני כהן להודיעך כחו דרבי יהודה:

"רבי יהודה אומר: אף בבית הקברות."

תנא:

"מפני שיכול לחוץ ולילך בשידה תיבה ומגדל."

קא סבר:

אהל זרוק - שמיא אהל.

ובפולוגתא דהני תנאי,

דתנאי:

"הנכנס לארץ העמים בשידה תיבה ומגדל,

רבי: מטמא,

רבי יוסי ברבי יהודה: מטהר."

במאי קמיפלגי?

מר סבר: אהל זרוק - לאו שמיא אהל.

ומר סבר: אהל זרוק שמיא אהל.

והא דתנאי:

"רבי יהודה אומר:

מערבין לכהן טהור בתרומה טהורה בקבר." לא,

היכי אזיל?

בשידה תיבה ומגדל.

והא כיון דאחתא איטמא ליה!

בשלא הוכשרה, או שנילושה במי פירות.

והיכי מיייתי לה?

בפשוטי כלי עץ דלא מקבלי טומאה.

והא קא מאהיל!

דמיייתי לה אחוריה.

אי הכי,

מאי טעמא?

קסברי:

אסור לקנות בית באיסורי הנאה.

מקלל דרבי יהודה סבר: מותר?!

קסבר:

מצות - לאו ליהנות ניתנו.

אלא הא דאמר רבא:

רפ"י

מצות לאו ליהנות נתנו. ואין מערבין אלא לדבר מצוה ללכת לבית האבל או לבית המשתה כדלקמן:

הא דרבה. במסכת ר"ה (דף כח.) תוקעין בשופר של עולה:

רבנן סברי מערבין אפילו לדבר הרשות. והלכך הנאה היא:

הא דרב יוסף. בכיצד משתתפין (דף פב.):

כיון דקנה ליה עירוב. בין השמשות תו לא איכפת ליה בנטירותא ועד קניית עירוב אי נמי ניחא ליה לאו הנאה היא דמשום מצוה הוא:

מצות לאו ליהנות ניתנו,
לימא כתנאי אמרה לשמעתי!?!

אמר לך רבא:

אי סבירא להו דאין מערבין אלא לדבר מצוה,
דכולי עלמא: מצות - לאו ליהנות ניתנו.

הקא בהא קמיפלגי:

מר סבר: אין מערבין אלא לדבר מצוה.

ומר סבר: מערבין אפילו לדבר הרשות.

אלא, הא דאמר רב יוסף:

אין מערבין אלא לדבר מצוה,

לימא כתנאי אמרה לשמעתי?!

אמר לך רב יוסף:

דכולי עלמא: אין מערבין אלא לדבר מצוה,

ודכולי עלמא: מצות לאו ליהנות ניתנו,

ובהא קמיפלגי:

מר סבר: כיון דקנה ליה עירוב, לא ניחא ליה דמינטרא.

ומר סבר: ניחא ליה דמינטרא, דאי איצטריך אכיל ליה.

140. לא, א-ב

רש"י

מתני'

בדמאי. בככר שלקחה מעם הארץ ולא הפריש ממנה דמאי: **ולא במעשר שני והקדש שלא נפדו**. ואע"ג דמצי פריק להו השתא מיהא לא מפרק:

גמ'

אכסניא. חיילות מלכי ישראל שמטילין אותן על בני העיר לזונן והווי להו כעניים שהרי אינן בבתיהן:

משנה

מְעַרְבִין בְּדִמְאִי,
וּבְמַעֲשֵׂר דְרֵאשׁוֹן שֶׁנִּטְלָה תְרוּמָתוֹ,
וּבְמַעֲשֵׂר שְׁנֵי וְהַקֹּדֶשׁ שֶׁנִּפְדוּ,
וְהַבְּהֵמָה בְּחֵלָה.
אֲבָל לֹא בְטָבֵל,
וְלֹא בְמַעֲשֵׂר דְרֵאשׁוֹן שֶׁלֹּא נִטְלָה תְרוּמָתוֹ,
וְלֹא בְמַעֲשֵׂר שְׁנֵי וְהַקֹּדֶשׁ שֶׁלֹּא נִפְדוּ.

גמרא

דמאי? הא לא חזי ליה!

מיגז דאי בעי מפקר להו לניכסיה והוי עני, וחזו ליה, השתא נמי חזי ליה.

דתנן:

"מאכילין את העניים דמאי,
ואת אכסניא דמאי" (דמאי ג,א).

אמר רב הונא:

תנא:

"בית שמאי אומרים:
אין מאכילין את העניים דמאי,
ובית הלל אומרים:
מאכילין את העניים דמאי".

רש"י

שהקדימו בשבלין. לתרומה גדולה דמן התורה התרומה קודמת למעשר דראשית קראה רחמנא ומן המותר הוא נותן מעשר ראשון ללוי ועכשיו הערים הלוי וקדמו כדי שלא יחסרנו כהן אחד מני במעשר:

מכל מעשרותיכם. בלויים כתיב: **תרימו את כל תרומת ה'.** אפילו תרומה גדולה:

ומה ראית. דמוקמת קרא דחיוב בהקדימו בכרי וקרא דפטור בהקדימו בשיבלים:

האי. הקדימו בכרי אידגן וכיון דנקרא דגן נעשה טבל לתרומה כדכתיב (דברים יח) ראשית דגןך:

והאי לא אידגן. וכי שקליה לוי עדיין לא היה טבול לתרומה:

141. לא, ב

"ובמעשר ראשון שנטלה תרומתו".

פשיטא!

לא, צריכא שהקדימו בשבלין, ונטלה ממנו תרומת מעשר, ולא נטלה ממנו תרומה גדולה.

וכדרבי אבהו אמר ריש לקיש: דאמר רבי אבהו אמר ריש לקיש:

מעשר ראשון שהקדימו בשבלין - פטור מתרומה גדולה.

שנאמר: **"והרמתם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר"** (במדבר יח, כו).

"מעשר מן המעשר" - אמרתי לה, ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר.

אמר ליה רב פפא לאביי:

אי הכי, אפילו הקדימו בכרי נמי!

אמר ליה:

עליה, אמר קרא: **"מכל מעשרותיכם תרימו את כל תרומת ה'"** (במדבר יח, כט).

ומה ראית?

האי - אידגן,

והאי - לא אידגן.

142. לא, ב

רס"י

ולא במעשר ראשון שלא נטלה תרומתו. קס"ד בתרומת מעשר קאמר וקא פריך פשיטא: לא נצרכה שהקדימו בכרי. והא תרומה דקאמר היינו תרומה גדולה דחזי לאפרושי מיניה מקמי דליפרשי מעשר מיניה קאמר: כדאמר ליה רב פפא לאביי. לעיל בשמעתין: אסימון. מעה בלא צורה פנטוין {פלדוין: עשת, גולם (חתיכת מתכת, לפני שהוטבעה בה צורת מטבע)} בלע"ז: ונתן הכסף. במקדיש שדהו כתיב ויסף חמישית כסף ערכך (ויקרא כז):

"ובמעשר שני והקדש שנפדו".

פשיטא!

לא, צריכא שנתן את הקרן ולא נתן את החומש. וקא משמע לן: דאין החומש מעכב.

"אבל לא בטבל".

פשיטא!

לא, צריכא בטבל טבול מדרבנן. וכגון שזרעו בעציץ שאינו נקוב.

"ולא במעשר ראשון שלא נטלה תרומתו".

פשיטא!

לא, צריכא שהקדימו בכרי, ונטלה ממנו תרומת מעשר ולא נטלה ממנו תרומה גדולה.

מהו דתימא: כדאמר ליה רב פפא לאביי, קא משמע לן: כדשני ליה.

"ולא במעשר שני והקדש שלא נפדו".

פשיטא!

לא, צריכא שפדאן, ולא פדאן כהלכתן.

מעשר - שפדאן על גב אסימון, ורחמנא אמר: "וצרת הכסף"⁶ (דברים יד, כה) - כסף שיש עליו צורה. הקדש - שחיללו על גב קרקע, דרחמנא אמר: "ונתן הכסף וקם לו" (ויקרא כז, יט).

⁶ וצרת הכסף בידך

רפ"י

143. לא, ב

מתני'

שאינו מודה בעירוב. כותי:

גמ'

גובה את העירוב. מבני חצר ומערב עליהם:

עירובי חצירות. דערובי רשותייהו בעלמא הוא הלכך ממילא מיערב ואעי"ג דאין מעשה הקטן כלום לא איכפת לן כדתנן לקמן (דף עא.) בעל הבית שהיה שותף עם שכיניו אי"צ לערב אבל עירובי תחומין אקנויי שביתה הוא וקטן לא אלים למיקני:

משנה

השולח עירובו ביד חרש שוטה וקטן, שאין בהם דעת, או ביד מי שאינו מודה בעירוב - אינו עירוב.
ואם אמר לאחר לקבלו ממנו - הרי זה עירוב.

גמרא

"וקטן" לא?!

והאמר רב הונא:

קטן גובה את העירוב!

לא קשיא:

כאן - בערובי תחומין

כאן - בעירובי חצירות.

"או ביד מי שאינו מודה בעירוב".

מאן?

אמר רב חסדא:

כותאי.

144. לא, ב

רש"י

לקבל הימנו. קודם שיגיע שם
 והמקבלו עירב עליו:
דילמא לא ממטי ליה. קטן עד
 לידו של מקבל:
בעומד ורואהו. עד שמוליכו:
ודלמא ההוא לא שקיל מיניה.
 ולא מערב ליה אע"פ שהבטיחו:
קוף ופיל. פעמים שהן
 מלומדים:

"ואם אמר לאחר לקבלו הימנו - הרי זה עירוב."

ולחוש דילמא לא ממטי ליה?

כדאמר רב חסדא:

בעומד ורואהו,

הקא נמי: בעומד ורואהו.

ולחוש דילמא לא שקיל מיניה?

כדאמר רב יחיאל:

חזקה, שליח עושה שליחותו,

הקא נמי: חזקה שליח עושה שליחותו.

והיכא איתמר דרב חסדא ורב יחיאל?

אהא איתמר,

דתניא:

"נתנו לפיל והולינו, לקוף והולינו - אין זה עירוב.

ואם אמר לאחר לקבלו הימנו - הרי זה עירוב."

ודילמא לא ממטי ליה?

אמר רב חסדא:

בעומד ורואהו.

ודילמא לא מקבל ליה מיניה?

אמר רב יחיאל:

חזקה שליח עושה שליחותו.

145. לא, ב - לב, א

רש"י

בשל תורה אין חזקה כו'. כלומר לא סמכין אחזקה עד דחזינן דעבד: **בשל סופרים**. סמכין אחזקת שליח דאי נמי לא עביד לא חמיר איסורא כגון עירובי תחומין: **הרחוקין**. מירושלים שאינן יודעין אם עדיין קרב העומר מותרין מחצות היום אלמא סמכין אכהנים שהן שלוחינו ועבדי שליחותיהו ומקרבי ליה: **התם כדתני טעמא כו'**. ואבי דינא סמכין אבל אשליח בעלמא לא: **שליח כולי יומא**. נטריה ומכי מטא לאורתא סמכין עליה דודאי לא עבר היום עד ששמר הבטחתו: **מעות**. דמי שתי תורים: **ונותנת בשופר**. שכתוב עליו קינין ששם נותנין מעות קיני חובה כדתנן בשקלים (פ"ו משנה ה) י"ג שופרות כו': **וטובלת**. דתנן (חגיגה דף כא.) האונן והמחוסר כפורים צריכין טבילה לקודש: **ואוכלת בקדשים לערב**. אלמא חזקה כהנים עושין שליחותן הואיל והדבר תלוי בהן שהנשים סומכות עליהן שלא יעבור היום עד שיקנו קינין בכל מעות שבאותו שופר ויקריבו כדי שלא יאכלו הנשים קדשים בטומאת הגוף שהוא בכרת: **ורב נחמן**. אמר לך הא נמי חזקה דבי דינא הוא:

אמר רב יחיאל:

חזקה שליח עושה שליחותו].

אמר רב נחמן:

בשל תורה - אין חזקה שליח עושה שליחותו.

בשל סופרים - חזקה, שליח עושה שליחותו. **לב, א**

ורב ששת אמר:

אחד זה, ואחד זה - חזקה, שליח עושה שליחותו.

אמר רב ששת:

מנא אמינא לה?

דתנן:

"משקרב העומר - הותר החדש מיד.

והרחוקים - מותרים מחצות היום ואילך" (מנחות סח.).

והא חדש דאורייתא הוא, וקתני: "הרחוקים מותרין מחצות היום ואילך".

לאו משום חזקה שליח עושה שליחותו.

ורב נחמן?

התם - כדקתני טעמא: "לפי שידעין שאין בית דין מתעצלין בו" (מנחות סח.).

ואיכא דאמרי:

אמר רב נחמן:

מנא אמינא לה?

דקתני טעמא: "לפי שידעין שאין בית דין מתעצלין בו" (מנחות סח.).

בית דין הוא דלא מתעצלין בו,

הא שליח - מתעצל בו.

ורב ששת אמר לך:

בית דין - עד פלגיה דיומא,

שליח - כולי יומא.

אמר רב ששת:

מנא אמינא לה?

דתניא:

"האשה שיש עליה לידה או זיבה:

מביאה מעות,

ונותנת בשופר,

וטובלת,

ואוכלת בקדשים לערב".

מאי טעמא לאו משום דאמרינן חזקה שליח עושה שליחותו.

ורב נחמן?

התם - כדרב שמעיה,

דאמר רב שמעיה:

חזקה אין בית דין של כהנים עומדים משם עד שיכלו כל מעות שבשופר.

רס"י

צא ולקט לך תאנים מתאנתי.
 ולא נתן מדה ללקיטתו :
אוכל. המלקט מן הנלקטות :
עראי. בלא מעשר וכשבא לאכלן קבע מעשרן ודאי מעשרות ודאין תרומה גדולה וכל דיני הפרשה שאין ספק לומר שמא בעל הבית עישר עליהן ממקום אחר דהא לא ידע כמה ליקט :
אבל אמר לו מלא לך כלכלה זו. הואיל ונותן זה יודע כמה לוקט יש לומר שמא זה הנותן חושש שמא יסמוך עליו שיתן לו דבר היתר ומעשר עליהן ממקום אחר הילכך מלקט זה אוכל מהן עראי בלא מעשר וכשבא לאוכלן קבע אין צריך לעשרן ודאי אלא דמאי יפריש ויאכל הוא בעצמו המעשרות של לוי ושל עני כשאר לוקח פירות מעם הארץ שמחזיקן בספק מעושרין אף אלו ספק מעושרין הן ותורת דמאי עליהן :
בד"א. דספק הן ודמאי מיהא בעי לאפרושי :
בעם הארץ. שהנותן עם הארץ הוא ואינו חושש בלפני עור :
אבל בחבר. ודאי מעושרין הן ואין צריך לעשרן אפילו דמאי :
רשב"ג אומר בד"א. דסגי בדמאי בזמן שהנותן עם הארץ וחשוד לתרום שלא מן המוקף :
אבל. היה הנותן חבר לא יאכל קבע הלוקט עד שיעשרם מעשרות ודאי : רבי בנו של רשב"ג הוה :
ואל יאכילו לעמי הארץ טבלים. לקמן מפרש הי ניהו עם הארץ :
לא נחשדו. לתרום שלא מן המוקף הא לאו הכי ודאי הוה סמכינן על בעל הבית זה שהוא שליח על כך שמוטל עליו לעשר מה שהוא נותן ואל יאכיל איסור לעם הארץ :
מתחת ידו. דהואיל ופירי דידיה הוא עליה דידיה רמי וחייש ללפני עור אבל שליח דקביל עליה מחבירו איכא למימר דמייאש ולא עביד דסבר ההוא לא סמיד עלי :

אמר רב ששת:
מנא אמינא לה?
דתניא:
"האומר לחבירו:
"צא ולקט לך תאנים מתאנתי" -
אוכל מהן - ארעי,
ומעשרן ודאי.
"מלא לך כלכלה זה תאנים מתאנתי" -
אוכל מהן ארעי,
ומעשרן דמאי.
במה דברים אמורים:
עם הארץ,
אבל בחבר - אוכל ואינו צריך לעשר.
דברי רבי.
רבן שמעון בן גמליאל אומר:
במה דברים אמורים:
בעם הארץ,
אבל בחבר - אינו אוכל עד שיעשר,
לפי שלא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף.
אמר רבי:
נראין דברי מדברי אבא,
מוטב שיחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף,
ולא יאכילו לעמי הארץ טבלים".
עד כאן לא פליגי,
אלא דמר סבר: נחשדו,
ומר סבר: לא נחשדו.
אבל כולי עלמא: חזקה שליח עושה שליחותו.

ורב נחמן?

התם - כדרב חנינא חוואה,
דאמר רב חנינא חוואה:
חזקה הוא על חבר שאינו מוציא דבר שאינו מתוקן מתחת ידו.

146. לב, א-ב

רש"י

מי ציית לך. לעשורי ספק הא עם הארץ חברה מהימן ליה טפי מינד:
רישא דקתני מעשרן דמאי בעם הארץ דקאמר ליה לחבר סיפא כו'. והכי קאמר במה דברים אמורים דלוקט צריך לעשרן דמאי בעם הארץ שאמר לו לחבר לקט דאיכא לספוקי אי עישר עליהו האי בעל הבית אי לא אבל בחבר שאמר לעם הארץ לקט כלכלה זו וחבר אחר שמע ממנו אוכל ואינו צריך לעשר דמאי דודאי כיון דנותן חבר ולוקט עם הארץ חייש הנותן דלא ליכלינהו בטבלייהו ותורם אף שלא מן המוקף דמוטב יחשדו חברים וכו':
איסורא קלילא. שלא מן המוקף:
איסורא רבה. לאכול טבלים:

אמר מר:

"במה דברים אמורים: בעם הארץ, אבל בחבר - אוכל ואינו צריך לעשר, דברי רבי".

האי "עם הארץ", דקאמר ליה למאן?

אלימא דקאמר לעם הארץ חברה - "מעשרן דמאי"? מי ציית?

אלא בעם הארץ דקאמר ליה לחבר.

אימא סיפא: "נראין דברי מדברי אבא,

מוטב שיחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף ואל יאכילו לעמי הארץ טבליו".

עמי הארץ מאי בעי התם?

אמר רבינא:

רישא - בעם הארץ שאמר לחבר,

סיפא - בחבר שאמר לעם הארץ, וחבר אחר שומעו:

לב,ב

רבי אסבר: אותו חבר אוכל ואינו צריך לעשר, דודאי עישורי מעשר ההוא חבר קמא עילוייה.

ורבן שמעון בן גמליאל אומר: לא יאכל עד שיעשר, לפי שלא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף.

ואמר ליה רבי: מוטב שיחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף ואל יאכילו עמי הארץ טבלים.

במאי קמיפלגי?

רבי סבר:

ניחא ליה לחבר דלעביד הוא איסורא קלילא ולא ליעבד עם הארץ איסורא רבה.

ורבן שמעון בן גמליאל סבר:

ניחא ליה לחבר דלעבד עם הארץ איסורא רבה, ואיהו אפילו איסורא קלילא לא ליעבד.

147. לב, ב - לג, א

רפ"י

מתני'

למעלה מעשרה טפחים כו'. מפרש בגמרא :
נתנו עבור כו'. מפרש בגמרא :

גמ'

אי דנתכוון. לקנות שביתתו על אילן :
הוא ועירובו במקום אחד. ואפילו למעלה מי
עירובו עירוב :

אלא דנתכוון לשבות למטה. תירוצא הוא הילכך
למעלה מעשרה אין עירובו עירוב דבמקום
שנתכוון לשבות שם היא שביתתו וכיון דאי הוה
בעי למישקל עירוביה ומיכליה בשעה שהעירוב
זוכה לו דהיינו בין השמשות לא מצוי שקיל
דמייתי מרשות היחיד לרשות הרבים לא הוה
עירובו עירוב וכגון דאילן רחב ד' והוי למעלה
מ' דידיה רשות היחיד למטה מ' עירובו עירוב
ואע"ג דלמטה מ' כרמלית הוא דכל ג' עד ט'
ברוח ד' כרמלית היא כדאמרן ביציאות השבת
(שבת דף ח.) וקא מייתי ליה מכרמלית לרה"י
הא מוקמי לה כרבי דאמר כל דבר שהוא משום
שבות לא גזרו עליו בין השמשות :

והא משתמש באילן. כי שקיל ליה ואמאי
עירובו עירוב אפילו למטה מעשרה והא לא מצוי
שקיל ליה דשימוש אילן שבות הוא כדתנן (ביצה
דף לו:) אלו הן משום שבות לא עולין באילן
והוא הדין דמצוי למיפרך והא קא מייתי
מכרמלית לרשות הרבים אלא כיון דהא שבות
והא שבות חדא מינייהו נקט :

בין השמשות. שהיה שעת קניית עירוב וכיון
דההיא שעתא מצוי שקיל ליה נמצאת סעודה
הראויה לו באותה שעה ותו לא איכפת לן. לא
גזרו עליו בין השמשות דכיון דבין השמשות
ספיקא הוא ושבות דרבנן הוא לא גזרו ולקמן
(לג.) מפרש מאי רבי ומאי רבנן :

עיבורה של עיר. כל בית שישנו בתוך שבעים
אמה ושיריים לעיר קרי עיבורה של עיר בפרק
כיצד מעברין (לקמן דף נז.):

אבל באילן העומד בתוך עיבורה של עיר. כגון
שהיה עיר בתוך אלפים אמה של עירו והיה
רוצה לילך עוד אלפים והניח עירובו באותה
העיר באילן העומד בתוך עיבורה של עיר :

אפי' למעלה מעשרה. והוא נתכוון לשבות
למטה עירובו עירוב :

דמתא. מתוך שהיא מוקפת יישוב מחיצות
ואינה מגולה חזינא לה כמאן דמליא עפרא והוי
כמאן דנתכוון לשבות למעלה מעשרה ואע"ג
דאי בעי למשקליה לא מצוי שקיל דהא אילן
רשות היחיד ותחתיו רשות הרבים. חזינן
למקום שביתתו כאילו הוא גבוה למיהוי כאילו
נתכוון לשבות למעלה ויקנה לו העירוב :

כיון דאמר רבא הנותן את עירובו וכו'. לקמן
בהאי פירקא (דף לה.) גבי נתגלגל חוץ לתחום
דקתני מתניתין אינו עירוב ואמר רבא לא שנו
אלא שנתגלגל חוץ לתחום ארבע אמות אבל תוך
ארבע אמות הנותן את עירובו יש לו ארבע אמות
כלומר ארבע אמות שסביביו הווי ליה כמקופות
מחיצות וכי היכי דהנותן את עירובו בבית
שמקצתו בתחום ומקצתו חוץ לתחום מהלך את
כולו וחוצה לו אלפים אמה דהוי כל הבית כאילו
הוא בתוך תחומו כדאמרין לקמן בכיצד
מעברין (דף סא.) אנשי עיר גדולה מהלכין את
כל עיר קטנה כו' הא נמי כל ארבע אמות הווי
להו כבית ומצוי לאיתויי מחוץ לתחום בתוך
התחום אלמא לרבא כרשות היחיד הן לו :

ורשות היחיד עולה עד לרקיע. ואפילו נתנו
למעלה מעשרה הוא ועירובו ברשות היחיד הן
ונהי דלא רשות היחיד ממש נינהו לגבי איסורא
דאורייתא למשקליה מאילן להתם דהא ליכא
מחיצה מיהו לענין מיהו הוא ועירובו במקום
אחד הווי חד רשותא דומיא דנותן בעיבורה של
עיר דחזי ליה רבא כמאן דמליא :

משנה

נתנו באילן, למעלה מעשרה טפחים - אין עירובו עירוב,
למטה מעשרה טפחים - עירובו עירוב.
נתנו עבור, אפילו עמוק מאה אמה - עירובו עירוב.

גמרא

יתבי רבי חייא בר אבא ורבי אסי ורבא בר נתן, ויתבי רב נחמן גביהו,
ויתבי וקאמר: האי "אילן" דקאי היכא?

אילמא דקאי ברשות היחיד - מה לי למעלה מה לי למטה?
רשות היחיד עולה עד לרקיע!

ואלא דקאי ברשות הרבים - מתכוון לשבות היכא?
אילמא דנתכוון לשבות למעלה - הוא ועירובו במקום אחד הוא!
אלא נתכוון לשבות למטה - והא קא משתמש באילן!

לעולם דקאי ברשות הרבים, ונתכוון לשבות למטה,
ורבי היא, דאמר: "כל דבר שהוא משום שבות, לא גזרו עליו בין השמשות".

אמר להו רב נחמן:
יש, וכן אמר שמואל.

אמרו ליה:
פתרתו בה כולי האי?

אינהו נמי הכי קא פתרי בה!

אלא הכי אמרו ליה:
קבעיתו ליה בגמרא?

אמר להו:
אין.

איתמר נמי:

אמר רב נחמן אמר שמואל:
הכא באילן העומד ברשות הרבים עסקינן,
גבוה עשרה,
ורחב ארבעה,
ונתכוון לשבות למטה,
ורבי היא,

דאמר: "כל דבר שהוא משום שבות - לא גזרו עליו בין השמשות".

אמר רבא:

לא שנו אלא: באילן העומד חוץ לעיבורה של עיר.
אבל אילן העומד בתוך עיבורה של עיר,
אפילו למעלה מעשרה - הרי זה עירוב,
דמתא כמאן דמליא דמאי.

אי הכי, חוץ לעיבורה של עיר נמי,

כיון דאמר רבא:

הנותן עירובו יש לו ארבע אמות,

הוויא לה רשות היחיד ורשות היחיד עולה עד לרקיע!

רס"י

באילן. שנופו נוטה חוץ לארבע אמות שהוא סוף התחום והניח עירובו בנופו חוץ לד' אמות:

והוא נתכוון לשבות בעיקרו. הלכך למטה מ"י עירובו עירוב דמצוי נפיק ליה חוץ לד' אמותיו כמה דבעי ולמשקליה ואייתויה פחות מד' אמות עד לתוך ד' אמותיו ואע"ג דמשוינן להו ניהליה רשות היחיד לגבי קניית עירוב להקל לאו רה"י גמורה היא שלא יוכל להביא מחוצה להן לתוכן דהא לאו מחיצה איכא ולא חילוק רשות איכא ומאן קא משוי להו בית עירוב הוא דמשוי ליה וכי איכוון לבית דהיתרא איכוון ולא לשוויה בית דאיסורא למעלה מ"י אין עירובו עירוב דהא כי נפיק ושקליה מייתי מרה"י לרה"י ולקמן פריך הא אי בעי מייתי ליה דרך עליו:

ומאי למעלה ומאי למטה. בדבר הנוטה שוה הוא ואי למעלה אית ביה למטה לית ביה ולא שייך ביה לשון מעלה ומטה אלא לשון גבוה ונמוך והכי איבעיא ליה למיתני נתנו באילן גבוה י' אין עירובו עירוב אין גבוה עשרה עירובו עירוב ומדתני מעלה ומטה משמע דזקוף ויכול להניח למעלה בגובהו או למטה בשיפולו:

דהדר זקיף. בסוף נטייתו ומשכחת ביה מעלה ומטה בזקיפתו כגון דנטייתו כולה למטה מ"י דאי למעלה מ"י לא משכחת בזקיפתו מעלה ומטה:

והא אי בעי מייתי ליה דרך עליו. כי הוי חוץ לד' אמות נמי ולמעלה מ"י כיון דד' אמותיו עולות עד לרקיע רה"י הרי יכול לעלות לאילן עד למעלה מעשרה ולטלו דהא כל האילן מעשרה ולמעלה רה"י ומביאנו למקום שביתתו:

כשרבים מכתפין. על נטיית הנוף שחוץ לד' אמותיו הנמוכה מ"י דהויא רה"י כדעולא וכי מייתי ליה למעלה מעשרה דרך אורה של נטייה עובר באויר רה"י וקיימא לן במושיט מרשות היחיד לרה"י דרך אויר רה"י אפילו למעלה מ"י חייב דתנן בפרק הזורק (שבת דף צו.) היו שתיהן בדיוטא אחת הזורק פטור המושיט חייב שכך היתה עבודת הלויים:

עמוד ט'. דוקא נקט ט' כדאמר ביציאות השבת (דף ח.) דפחות מג' ארעא סמיכתא היא דדרסי לה רבים מג' עד ט' לא מדרס דרסי לה מפני גובהה ולא כתופי מכתפי עלה מפני שנמוכה לכתף הלכך לאו רה"י היא אלא כרמלית ט' חזיא לכתופי והוי רה"י עשרה רה"י:

וזרק. מתחילת ארבע לסוף ד': **ונח על גביו חייב**. דהויא לה עקירה והנחה מתחילת ד' לסוף ד' ברה"י אבל אין רבים מכתפין עליו אע"ג דזרק ד' אמות ברה"י כיון דלא הויא הנחה ברה"י. פטור למעלה מעשרה אין עירובו עירוב. וכדאוקימנא מתניתין בנתכוון לשבות בעיקרו ונופו נוטה חוץ לארבע אמות והדר זקיף:

אמר רב יצחק בריה דרב משרשיא:

הכא באילן הנוטה חוץ לארבע אמות עסקינו, ונתפנין לשבות בעיקרו.

לגא

ומאי "למעלה" ומאי "למטה"?
דהדר זקיף.

והא אי בעי מייתי לה דרך עליו!

כשרבים מכתפין עליו.

וכדעולא, דאמר עולא:

עמוד תשעה ברשות הרבים, ורבים מכתפין עליו, וזרק ונח על גביו חייב.

148. לג, א - לד, א

[⁷כרבנן דאמר:]

כל דבר שהוא משום שבות גזרו עליו בין השמשות].

[ורבי היא, דאמר:

כל דבר שהוא משום שבות, לא גזרו עליו בין השמשות].

מאי רבי? ומאי רבנן?

דתניא:

"נתנו באילן,

למעלה מעשרה טפחים - אין עירובו עירוב,

למטה מעשרה טפחים - עירובו עירוב, ואסור ליטלו.

בתוך שלשה - מותר ליטלו.

נתנו בכלכלה ותלאו באילן -

אפילו למעלה מעשרה טפחים עירובו עירוב,

דברי רבי.

וחכמים אומרים:

כל מקום שאסור ליטלו - אין עירובו עירוב."

"וחכמים אומרים" - אהייא?

אילמא אסיפא - לימא קסברי רבנן בצדדין אסורין?!

אלא ארישא.

האי "אילן" - היכי דמי?

אי דלית ביה ארבעה - מקום פטור הוא.

ואי דאית ביה ארבעה - כי "נתנו בכלכלה" מאי הוי?

רש"י

ואסור ליטלו. אפילו האי דלמטה מעשרה אסור ליטלו למחר בשבת אם רצה לאוכלו משום דמשתמש באילן ואפילו הכי קני ליה עירוב בין השמשות דכיון דשמוש אילן שבות דרבנן הוא לא גזרו עליו בין השמשות ואי הוה בעי למשקליה ההיא שעתא מצי שקיל כל איסור שבת ויו"ט דהוי מדרבנן קרי שבות:

בתוך ג'. הניח עירובו באילן למטה משלשה סמוך לקרקע:

מותר ליטלו. בשבת דכל למטה משלשה אפילו באילן לא גזרו עליו דהוי כארעא סמיכתא והכי נמי תנן בפרק בתרא (דף צט:). הוי שרשוי גבוהין מן הארץ ג' לא ישב עליהן:

נתנו בכלכלה כו' אפילו למעלה מעשרה עירובו עירוב. לקמן מפרש בשאין האילן רחב ד'. ואסור ליטלו לא גרסינן. דאי גרסינן אמאי מתמה לקמן אדרבנן ואמר לימא קא סברי רבנן צדדין אסורין ואדרבי לא מתמה ומשום דקיימי רבנן עליה ואמרין כל מקום שאסור ליטלו כו' לפיכך נכתב בספרים ואי גרסינן ליה טעמא משום דקסבר צדדין אסורין:

אילמא אסיפא. דקאמר רבי נתנו בכלכלה עירובו עירוב ואמרי ליה רבנן הואיל וסוף סוף אסור ליטלו בשבת משום שימוש אילן אין עירובו עירוב דגזרו על השבות בין השמשות:

נימא קסברי רבנן צדדין דאילן אסורין. כגון הכא דאינו משתמש באילן עצמו אי הוה שקיל לעירובו אפילו בשבת בכלכלה הוא דמשתמש שהוא צידי אילן ופלוגתא היא בפרק מי שהחשיך (שבת דף קנד:) איכא למי"ד אסור ואיכא למי"ד מותר והשתא נימא מהכא צדדין אסורין וניהוי ההוא דשרי כיחיד במקום רבים ותיהוי הך מתניתא סיעתא למאי דפסקינן התם הלכתא צדדין אסורין:

אלא ארישא. קיימי רבנן דקאמר רבי נתנו באילן למטה מעשרה עירובו עירוב ואמרי ליה רבנן אע"ג דהוא ועירובו ברה"י כיון דאסור ליטלו בשבת משום אילן אסור ליטלו בין השמשות שהוא ספק ואין עירובו עירוב:

אי דלית ביה ארבעה. רוחב:

מקום פטור הוא. דכל פחות מרוחב ד' קי"ל ביציאות השבת דלא הוי רשות בפני עצמו ובטל אצל רה"י ואצל רה"י אם עומד ביניהן כדאמרין (שם דף ו.) עומד אדם על האסקופה נוטל מן העני ונותן לו מבעל הבית ונותן לו ואפילו איסורא דרבנן ליכא והכא כי נתנו למעלה מעשרה לאו ברה"י הוא ואמאי אין עירובו עירוב הרי יכול ליטלו לרשות הרבים:

ואי דאית ביה ד'. ומשום הכי קאסר ליה רישא סיפא אמאי מהני ליה כלכלה הא רשות היחיד הוא ואסור:

⁷ דברי רבנן ורבי בנושא האם מותר בבין השמשות לעשות מלאכת האסורה בשבת משום שבות. הובאו מספר פעמים בסוגיות האחרונות.

אמר רבינא:

רישא - דאית ביה ארבעה,

סיפא - דלית ביה ארבעה, וכלכלה משלימתו לארבעה.

לגב, ורבי סבר לה כרבי מאיר,

וסבר לה כרבי יהודה.

"סבר לה כרבי מאיר" -

דאמר רבי מאיר: חוקקין להשלים.

"וסבר לה כרבי יהודה" -

דאמר: בעינן עירוב על גבי מקום ארבעה, וליכא.

מאי רבי יהודה?

דתניא:

"רבי יהודה אומר:

נעץ קורה ברשות הרבים והניח עירובו עליה,

גבוה עשרה ורחבה ארבעה - עירובו עירוב,

ואם לאו - אין עירובו עירוב."

אדרבה!

הוא ועירובו במקום אחד!

אלא הכי קאמר:

גבוה עשרה - צריך שיהא בראשה ארבעה,

אין גבוהה עשרה - אין צריך שיהא בראשה ארבעה.

רפ"י

רישא דאית ביה ד'. ומשום הכי למעלה מי' אין עירובו עירוב דהוא ברה"ר ועירובו ברה"י:

סיפא דלית בה ד'. ומשום הכי לאו רה"י היא וכלכלה דנקט משום דרבי סבר לה כר' יהודה דאמר עירוב המונח למעלה מי' לא הוי עירוב ואפילו נתכוין לשבות למעלה אלא א"כ מונח על גבי מקום ארבעה הלכך אי לאו כלכלה ליכא עירוב על גבי מקום ארבעה אלא כלכלה משלימתו לארבעה:

וסבר לה כר' מאיר. דאמר גבי כיפה בפרק קמא (דף יא.): חוקקין להשלים ומיהו רשות היחיד גמורה לא הוי כיון דאין בתחתיתו של אילן רחב ד' אע"ג דבראשו רחב ארבעה דכלכלה משלימה לעשרה לא הוי רשות היחיד אא"כ מתחיל להיות רחבו ארבעה מתוך ג' הסמוכים לקרקע דהכי אמרינן בהזורק (שבת דף קא.) גבי בוצינייתא דמישן והן ספינות ששוליהן חדים ואין בשוליהן רוחב ד' ולמעלה הן הולכות ומרחיבות הרבה ומחיצתן גבוהות י' אין מטלטלין בהן אלא ארבע אמות דלאו רה"י ניהו ואע"ג דגבוהים עשרה ורחבין ארבעה מלמעלה הואיל ובשוליהן לא הוי ארבעה והכא גבי אילן נמי טעמא משום הכי הוא ותדע שזהו הטעם מדקאמר לקמן כמאן דלא כר' יוסי בר ר' יהודה וכי' ובהזורק נמי מותבינן עלה דההיא מהא דר' יוסי:

בעינן עירוב על גבי מקום ד' וליכא. בלא כלכלה: ה"ג גבוהה עשרה ורחבה ד' עירובו עירוב ואם לאו אין עירובו עירוב. גבוהה י' ורחבה ארבעה עירובו עירוב אע"ג דרה"י היא הך קורה והוא נתכוון לשבות ברשות הרבים הא אמרן הנותן את עירובו יש לו ארבע אמות ורשות היחיד עולה עד לרקיע וגבי אילן הוא דלא הוי עירוב כדאוקימנא בנופה נוטה חוץ לד"א אבל הכא דליכא נוף שפיר דמי:

ואם לאו אין עירובו עירוב. קס"ד דהכי קאמר ואם לאו דאינה גבוהה עשרה או שאינה רחבה ארבעה אין עירובו עירוב ולהכי מתמהינן אינה גבוהה עשרה אדרבה כ"ש דעירובו עירוב דכשאינה גבוהה י' הויא כמאן דמנחה ברשות הרבים:

אלא. האי ואם לאו דקתני לאו אגובהה קאי אלא ארוחב קאי והכי קאמר גבוהה י' והניחה בראשה אם יש ברחבה ד' הוי מקום חשוב להנחת עירובו עירוב ומשום דהוא ברה"ר ועירובו ברה"י לא מיתסר כדאמר דהנותן את עירובו יש לו ד' אמות ואם לאו דגבוהה י' ואינה רחבה ד' אין עירובו עירוב דכיון דגבוהה עשרה ואין העירוב מונח על גבי מקום ד' הוה ליה כמונח באויר ומדוקיא שמעינן הא אינה גבוהה עשרה אפילו אינה רחבה ד' עירובו עירוב דכיון דלמטה מעשרה הויא לה כמאן דמנחה אארעא דמיא דכל למטה מי' קלוטה כמה שהונחה דמיא:

גבוהה עשרה. דמידלייא מרה"ר צריך שיהא ברובה ארבעה שיהא שם מקום חשוב:

אינה גבוהה עשרה אין צריך שיהא רחבה ד'. דאפילו פחות מד' עירובו עירוב דכל למטה מעשרה כמאן דמנחה אארעא היא:

כמאן?

דלא כרבי יוסי ברבי יהודה,

דתניא:

"רבי יוסי ברבי יהודה אומר:

נעץ קנה ברשות הרבים והניח בראשו טרסקל,

וזרק ונח על גביו - חייב!"

אפילו תימא רבי יוסי ברבי יהודה,

התם - הדרן מחיצתא.

הכא - לא הדרן מחיצתא.

רבי ירמיה אומר:

שאני כלקלה הואיל ויכול לנטותה ולהביאה לתוך עשרה.

יתיב רב פפא וקא אמר להא שמעתא.

איתיביה רב בר שבא לרב פפא:

"כיצד הוא עושה?"

מוליכו בראשון ומחשיך עליו, ונוטלו ובא לו.

בשני, מחשיך עליו ואוכלו, ובא לו" (לח.).

לדא, אמאי? נימא: כיון דאי בעי אמטויי, מצי ממטי ליה, אף על גב דלא אמטייה,

כמאן דאמטייה דמי!

אמר רבי זירא:

גזירה משום יום טוב שחל להיות אחר שבת.

רש"י

כמאן. מתרץ רבינא לעיל אע"ג דחוקקין להשלים ואיכא רוחב ד' לא הוי רה"י משום דאין בעיקרו ד' דלא כר' יוסי בר' יהודה: **טרסקל.** סל רחב ד' וזרק מרשות הרבים ונח על גביו חייב שהרי זרק מרשות הרבים לרה"י אלמא אע"ג דקנה אינו רחב ד' הוי רה"י הואיל ועליונו ד' דאמרינן גוד אחית והכי מפרש בהזורק:

התם הדרן מחיצות. הטרסקל סובבת את הקנה שהרי הקנה גוד אחית ומוקמית לה בשאין רחב ארבעה ולא מילתא היא חדא מוקף מחיצות שחללו ארבעה ותו ליכא למימר מידי:

הכא לא הדרן מחיצות. דכלכלה אינה מקפת את עביו של אילן וכי אמרינן גוד אחית אכתי אית לן למימר חוקקין להשלים לאיצטרופי כלכלה בהדי אילן ותרתוי לא אמרינן ואית דמפרשי כמאן דלא כר' יוסי אנעץ קורה קאי דקא"ר יהודה קורה שאין ברחבה ד' מלמעלה לא הוי רה"י ואמרינן הא דלא כר' יוסי דאמר טרסקל הוי רשות היחיד ומוקמית לה בשאין רחב ארבעה ולא מילתא היא חדא דבהדיא מפורש בהזורק ומותבינן מינה אדרב הונא דאיירי בבוצינייתא דמישן שרחבות למעלה וקצרות למטה ואותבינן ונימא גוד אחית מחיצתא מי לא תניא ר' יוסי בר' ר' יהודה כו' אלמא טעמא משום גוד אחית הוא ונמצא תחתונו של קנה מוקף מחיצות בחלל ארבעה ואי כשאין טרסקל רחב ד' כי אמרינן גוד אחית מאי הוי ועוד בכל דוכתא דאמר פחות מד' לאו רשות הוא אמאי לא אמרינן כמאן דלא כר' יוסי בר' יהודה כדאמר הכא:

רבי ירמיה אומר. לעולם מתניתין דלעיל רישא וסיפא ברוחב ד' ודקא קשיא לך כי נתנו בכלכלה מאי הוי:

שאני כלכלה. הואיל וארוכה היא יכול לנטותה ולא יעקרנה מתלייתה ויטה ראשה אחד עד שיהא לתוך י' ויטול את עירובו: **מתיב רב בר שבא כיצד הוא עושה.** מתניתין היא ביו"ט שלפני השבת ורצה לערב לשני הימים כיצד הוא עושה מוליכו בראשון בערב יו"ט לסוף אלפים ועל ידי שלוחו קאמר דאי איהו גופיה בלא פת נמי קני ליה שביתה כיון דהתם יתיב וקדיש עליה יומא: **ומחשיך עליו.** עד שיקנה לו העירוב:

ונוטלו ובא לו. שאם יניחנו שם שמא יאבד ושוב אין לו עירוב ליום המחרת כדקתני מתניתין נאכל עירובו בראשון עירובו לראשון ואין עירובו לשני וחוזר ומוליכו בשני שהוא ערב שבת ומחשיך עליו ואוכלו שם אם ירצה דלהביאו אי אפשר דשבת הוא ואם יו"ט אחר השבת הוא על כרחו יניחנו שם ע"ש ולמחר ילך ויראה אם עדיין ישנו שם ויחשיך עליו יהא לו עירוב לשני ואם אבד ישב בביתו. קתני מיהת המערב צריך להוליך עירובו לסוף אלפים ואמאי צריך להוליכו משעשאו לשם עירוב נימא אף על גב דלא אמטייה כמאן דאמטייה דמי דהא אמרת הואיל ויכול לנטותה והא הכא כמאן דלא אמטייה היא דהא הוא ברה"י ועירובו ברשות היחיד וקאמרת הואיל ויכול לנטותה ומה לי הואיל ויכול לנטותה ומה לי יכול להביאה והאי דנקט לאותובי מתניתין דיום טוב ושבת משום דלא תנן במשנה אחריתי הולכת עירוב בהדיא כי הכא:

א"ר זירא. הא דאצרכו רבנן לכל המערבין להוליך עירובן למקום שביתה גזירה משום יו"ט אחר השבת דאי בעי לאמטוייה בשבת לערב ליום המחרת לא מצי ממטי ליה וצריך להוליכו מערב שבת ואי אמרת בעלמא נשבקיה בביתה משום הואיל הכי נמי אתי למיסמך עליה ונפיק על עירוב שביתה ביו"ט אחר השבת והתם אפילו הואיל ליכא:

איתביה:

"נתכוון לשבות ברשות הרבים, והניח עירובו בנותל, למטה מעשרה טפחים - עירובו עירוב, למעלה מעשרה טפחים - אין עירובו עירוב נתכוון לשבות בראש השוכך או בראש המגדל, למעלה מעשרה טפחים - עירובו עירוב, למטה מעשרה טפחים - אין עירובו עירוב."

ואמאי?

הכי נמי נימא: הואיל ויכול לנטותו, ולהביאו לתוך עשרה!

אמר רבי ירמיה:

הכא במגדל מסומר עסקינן.

רבא אמר:

אפילו תימא במגדל שאינו מסומר,

הכא במגדל ארוך עסקינן, דאי ממטי ליה פורתא, אזיל חוץ לארבע אמות.

היכי דמי?

אי דאיכא פותא ומתנא - ליתיה בכותא ומתנא!

דלית ליה פותא ומתנא.

רס"י

והניח עירובו בכותל. סמוך למקום שביתתו חוץ לארבע אמות קאמר וכדאוקימנא באילן דאי תוך ארבע אמות. אפילו למעלה מי נמי עירובו עירוב דהנותן את עירובו יש לו ארבע אמות:

למטה מעשרה עירובו עירוב. ואע"ג דעירובו חוץ לארבע אמותיו מצי שקיל ליה ואיתויי פחות פחות מארבע אמות דהא אפילו בשבת לא אסיר כי האי גוונא אלא משום שבות דרבנן והכא דבין השמשות הוא לא גזור:

למעלה מעשרה אינו עירוב. דאי נפיק חוץ לארבע אמותיו קאי ברה"ר ולא מצי למשקליה מרה"י דהוא ברה"ר ועירובו ברה"י והכא ליכא למימר כמאן דמלי דהוא חוץ לארבע אמותיו הוא:

נתכוון לשבות שביתתו בראש המגדל. והוא גבוה הרבה והניח עירובו לתוכו:

אם למעלה מעשרה הניחו עירובו עירוב. ואע"פ שאינו יכול ליטלו משם ולהביאו למקום שביתתו דהא ממטי ליה מרה"י לרה"י דרך אויר רה"ר וקיימא לן במושיט דאפילו למעלה מי חייב הרי יכול לירד ולאוכלו במקום שהוא מונח שם דכיון דלמעלה מעשרה הוא הוי כבמקום שביתתו ממש דכל למעלה מעשרה עד לרקיע חדא רשותא היא:

למטה מי. כגון שיש עליות למגדל זו למעלה מזו והניחו בעליה שלמטה מי דהויא כרמלית:

אין עירובו עירוב. דהא לא מצי למישקלי מההוא כרמלית ואיתויי לראש המגדל ששבת שם משום אויר רה"ר דממטי ליה דרך אויר רה"ר לרשות היחיד ואי נחית ואכל ליה התם נפיק ליה ממקום שביתתו ואנן סעודה הראויה מבעוד יום במקומו בעינן:

ואמאי. למטה מי אינו עירוב נימא הואיל ויכול לנטות המגדל ולהשליכו למטה ונמצא מקום שביתתו מוטל לארץ ברשות הרבים ושקיל ליה מכרמלית ואכיל ליה במקום שביתתו דהא לא גזרו על השבות דהא על כרחך רבי היא מדתני רישא הניח עירובו בכותל למטה מעשרה עירובו עירוב ואע"ג דהוא ברה"ר ועירובו בכרמלית:

במגדל המסומר. תקוע במסמרות בכותל ואינו יכול לנטות:

במגדל ארוך. הרבה יותר מארבע אמות:

דכי ממטי ליה. למגדל עד דהוי ראשו למטה מי נפיק ליה ראשו חוץ לדי אמות ממקום שהיה המגדל יושב בתחילה וכי שקיל ליה ואמטי ליה עד ראש המגדל ואכיל ליה אישתכח דלא קאי בדי אמות שנתכוון לשבות בהן:

ואי איכא כוותא ומיתנא כו. כוותא חלון מיתנא חבל אם ארובה בראש המגדל ויש חבל בידו וקשור בעירוב ואפילו כשהוא בכרמלית למטה מי יביאנו אצלו דרך תוכו של מגדל דהא מכרמלית לרשות היחיד הוא: ל"א שמעתי ועיקר נתכוון לשבות בראש המגדל או בראש השוכך אהניח עירובו בכותל קאי וקתני דהשתא הוי איפכא דאי למעלה מי הניחו בכותל עירובו עירוב שהמגדל אצל הכותל ויכול להביאו אצלו ואין הפסק ביניהן למטה מי כגון בטפח תשיעי ורבים מכתפין עליו והוי רה"ר אין עירובו עירוב דלא מצי מיייתי

ליה מרה"ר לרה"י ואמאי לימא הואיל ויכול לנטות המגדל של מקום שביתה ולהביאו לתוך רה"ר דניהוי ראש המגדל כרמלית דרחב ד' ואינו גבוה י' נפק ליה מחוץ לדי אמות מרחיק ראש המגדל מן העירוב ארבע אמות ולא מצי למשקליה ולאיתויי לראש המגדל ונמצא מעבירו ד' אמות ברה"ר אי נמי נמצאת שביתתו מתרחקת ארבע אמותיו הראשונות ואין זה מקומו. מתנא חבל כוותא חלון

אם יש חלון במגדל כנגד מקום שהעירוב שם ויש חבל קטן בידו וקשור חבל בעירוב מבעוד יום אפילו כשהוא ברה"ר למטה מי וראש השני יחא במגדל יביאנו אצלו דכיון דאיגודו בידו אינו אלא משום שבות כי מיייתי ליה מרה"ר לרה"י כדתנן בריש המוצא תפילין היה קורא בראש הגג ונתגלגל הספר מידו אפילו בארץ עצמו גוללו אצלו שאין לך דבר שהוא משום שבות עומד בפני כתבי הקודש

אלמא היכא דאיגודו בידו שבות בעלמא הוא ואתי אליבא דרבי דאמר לא גזרו על השבות בין השמשות:

149. לד, א-ב

"נַתַּנוּ בְּבוֹר אֶפִּילוֹ עֵמוּק מֵאָה אִמָּה [- עִירוּבוֹ עִירוּבוֹ]".

האי "בור" דקאי היכא?

לד, ב, אילימא דקאי ברשות היחיד - אפשיטא רשות היחיד עולה עד לרקיע, וכי היכי דסלקא לעיל, הכי נמי דנחתא לתחת!

ואלא דקאי ברשות הרבים.

דנתפון לשובת היכא?

אי למעלה - הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר הוא.

אי למטה - פשיטא הוא ועירובו במקום אחד!

לא צריכא דקאי בכרמלית, ונתפון לשובת למעלה.

ורבי היא דאמר: כל דבר שהוא משום שבות - לא גזרו עליו בין השמשות.

רש"י

הכי גרסינן פשיטא רשות היחיד עולה עד לרקיע וכי היכי דסלקא לעיל ה"נ נחתא לתחת. ומאי אפילו בור עמוק עשרה רה"י היא:
בבור דקאי בכרמלית. כגון בקעה דהיינו שדות דהוי בור רה"י ושפתו כרמלית:

150. לד, ב

רש"י

משנה

נתנו בראש הקנה או בראש הקונדס,
בזמן שהוא תלוש ונעוץ - אפילו גבוה מאה אמה הרי זה עירוב.

גמרא

רמי ליה רב אדא בר מתנא לרבא :
"תלוש ונעוץ" - אין,
לא תלוש ונעוץ - לא.

מני?

רבנן היא,

דאמרי: כל דבר שהוא משום שבות גזרו עליו בין השמשות.
והא אמרת רישא רבי,
רישא - רבי, וסיפא - רבנן!?

אמר ליה:

כבר רמי ליה רמי בר חמא לרב חסדא,
ושני ליה:
רישא רבי, וסיפא רבנן.

רבינא אמר:

כולה רבי היא,
וסיפא - גזירה שמא יקטום

מתני'

קונדס. פליו {יתד, כלונס}
בלע"ז ואינם מחוברים ובגמי
פריך והאמרת רישא רבי היא
דאמר לא גזרו במחובר בין
השמשות:

אפילו גבוה מאה אמה. הואיל
ואינו רחב ד' למטה לאו רשות
היחיד הוה ואע"ג דלמעלה ד'
דהא עירוב על גבי מקום ד'
בעינן:

גמ'

תלוש ונעוץ. הוא דהוי עירוב
אבל מחובר לא הוה עירוב
משום דכי בעי למשקליה
משתמש באילן:

גזירה שמא יקטום. לפי שהקנה
רך הוא איכא למיגזר שמא
יקטום כי שקיל ליה אבל אילן
קשה הוא ובין השמשות לשמא
יעלה ויתלוש לא חיישינן אבל
לקטימת קנה ודאי היא אידי
דרכיכא מיקטמא ולא שבות
הוא אלא מלאכה דמיחייב
משום קוצר:

151. לד, ב

רס"י

פולמוסא. חיל המלך היה מקום דחוק לתלמידים מפני אנשי החיל:

כבושי כבשי באגמא. צאו וכפו הקנים זה על זה הרבה כמין כסאות לישב עליהן:

לא תלוש ונעוץ לא. אלמא קנים כאילן הן ואסור להשתמש עליהן:

עוזרדין. שהוקשה כבר הרי הן כאילן וכי שרינן בשאינן עוזרדין. בעוד הקנים רכין דהוו כירק וברק לא הזכירו חכמים שבות: עוזרדין אטדין והיגין מיני קוצים הן:

קידן. בושם ששמו קידה: **אורבנין.** אורשרי"ש {נצרים (לקליעה):

קשיא. קנים אקנים: **פגם.** רוד"א {פיגם (צמח):

ההוא פולמוסא דאָתא לְנִהְרָדְעָא.

אָמַר לְהוּ רַב נְחֻמָּן: פּוֹקוּ עֲבִידוֹ כְּבוּשֵׁי כְּבוּשֵׁי בְּאֵגְמָא, וְלִמְחָר נִיזִיל וְנִיתִיב עֲלוּיָהּוּ.

אִיתִיבֵיהּ רְמִי בַר חֲמָא לְרַב נְחֻמָּן, וְאָמַרִי לְהוּ רַב עֻקְבָּא בַר אֲבָא לְרַב נְחֻמָּן:

"תְּלוּשׁ וְנַעוּץ" - אֵין,

לֹא תְלוּשׁ וְלֹא נַעוּץ - לֹא.

אָמַר לֵיהּ:

הָתָם בְּעוֹזְרָדִין.

וּמָנָא תִימְרָא דְשָׁנִי לָן, בֵּין עוֹזְרָדִין לְשֵׁאִין עוֹזְרָדִין?

דִּתְנִיָא:

"הִקְנִינוּ וְהֶאֱטָדִין וְהִגִּין - מִיִן אֵילָן הוּ, וְאֵינָן כְּלָאִים בְּנָרָם".

וְתִנְיָא אִידָהּ:

"הִקְנִים וְהִקְיָדוּ, וְהֶאֱוֹרְבָנִין - מִיִן יָרֵק הוּ, וְהוּ כְּלָאִים בְּנָרָם!"

קְשִׁיא אֶהְדְּדִי!

אָלָא שְׁמַע מִינָהּ:

כָּאן - בְּעוֹזְרָדִין.

כָּאן - בְּשֵׁאִין עוֹזְרָדִין.

שְׁמַע מִינָהּ.

וְ"קִידָה" מִיִן יָרֵק הוּא!?

וְהִתְנַן:

"אֵין מְרַכְבִּיבִים פָּגָם עַל גְּבִי קִידָה לְבָנָה, מִפְּנֵי שְׁהוּא יָרֵק בְּאֵילָן" (כלאים א, ח)!

אָמַר רַב פֶּפְא:

קִידָה לְחוּד,

וְקִידָה לְבָנָה לְחוּד.

152. לד, ב - לה, א

ר"י

מתני'

ואבד המפתח עירובו עירוב. ובגמרא מפרש לה וכגון שהמגדל ברה"י דאי הוה ביה מפתח לא הוה ביה שום איסור דהוא ועירובו ברה"י:

גמ'

ואמאי. נהי דתרווייהו ברה"י נינהו כיון דלא מצי שקיל ליה. הוה ליה כשני מקומות:

של לבנים. שנוח לסותרו וכדבעי לאוקומי באורא דליבני סדורות זו ע"ג זו בלא טיט ביניהן דלאו סתירה היא:

דר"מ. במס' ביצה (לא): **ונפחת.** מאיליו אפילו ביום טוב עצמו:

נוטל ממקום הפחת. ולא מיתסר משום מוקצה וסתמא כר"ש:

אף פוחת לכתחילה. דמוקי לה באורא דליבני דלאו סתירת אהל היא:

אם בעיר אבד. המפתח:

עירובו עירוב. דאי משכח ליה מצי מיייתי ליה דרך חצירות וגגות וקרפיפות שכולן רשות אחת הן כר"ש:

ואם בשדה אין עירובו עירוב.

דאי נמי משכח ליה לא מצי לאיתויי ליה וגי מחלוקות בדבר לת"ק בין בעיר בין בשדה עירובו עירוב דמצוי סתר ליה ולר' אליעזר דמתני' בין בעיר בין בשדה אין עירובו עירוב דמיסתר לא מצי סתר ולית ליה דר"מ ואיתויי נמי לא מצי אי הוה משכח ליה דלית ליה דר"ש דגגות וקרפיפות רשות אחת הן ור' אליעזר דברייתא סבר לה כרבי שמעון אי נמי ר' אליעזר דמתניתין לא איירי אלא בשדה והוא ניהו רבי אליעזר דברייתא:

אבל בשבת אין עירובו עירוב.

דלא שרו ליה רבנן למיסתר: **נמצא המפתח.** בשבת:

אין עירובו עירוב. דלית ליה דר"ש והא דר"ש בפי כל גגות:

משנה

נתנו במגדל ואבד המפתח - הרי זה עירוב.
רבי אליעזר אומר:
אם אינו יודע שהמפתח במקומו - אינו עירוב.

גמרא

ואמאי?

הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר הוא!

רב ושמואל דאמרי תרווייהו:

הכא במגדל של לבנים עסקינן

ורבי מאיר היא,

דאמר: **"פוחת לכתחילה ונוטל"** (ביצה לא):.

דתנן:

"בית שמילאהו פירות, סתום ונפחת נוטל ממקום הפחת,

רבי מאיר אומר:

פוחת ונוטל לכתחילה" (ביצה לא):.

והאמר רב נחמן בר אדא אמר שמואל:

באורא דליבני, הכא נמי באורא דליבני.

והא אמר רבי זירא:

ביום טוב אמרו, אבל לא בשבת!

הכא נמי ביום טוב.

אי הכי,

היינו דקתני עלה:

"רבי אליעזר אומר:

אם בעיר אבד - עירובו עירוב,

ואם בשדה אבד - אין עירובו עירוב."

ואי ביום טוב מה לי עיר מה לי שדה?

לה, א

חסורי מיחסר ואהכי קתני:

"נתנו במגדל, ונעל בפניו ואבד המפתח הרי זה עירוב.

במה דברים אמורים: ביום טוב,

אבל בשבת - אין עירובו עירוב.

נמצא המפתח, בין בעיר בין בשדה - אין עירובו עירוב.

רבי אליעזר אומר:

בעיר - עירובו עירוב,

בשדה - אין עירובו עירוב."

"בעיר עירובו עירוב" - כרבי שמעון.

דאמר: **"אחד גגות ואחד חצירות ואחד קרפיפות רשות אחת הן לכלים ששבתו בתוכן"** (פט.).

"בשדה אין עירובו עירוב" - כרבנן⁸.

רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו:

⁸ משנה לקמן צה.:-

רש"י

ואין סתירה בכלים. ואי בעי סתר ליה:
הקיש. זב באגרופו על גבי שידה כו':
טמאים. מפני שהסיטן וכגון שהיה לבוש בית יד דלא מטמא בנגיעה אי נמי שהקישו בחתיכת עץ שבידו:
אהל הוא. ולא מקבל טומאה:
ותסברא. דטעמא משום אהל ולא אהל הוא:
וניסט. שאינו תקוע יפה וכשמקיש בו ניסט טמא ואם כלי הוא שמחובר ותקוע או כבד הרבה שאינו ניסט מחמתו טהור:
וקתני נמי סיפא. דקמייאת דהקיש ע"ג שידה אם היו ניסטין טמאין אפילו לרבי נחמיה ור"ש אלמא טעמייהו לאו משום אהל הוא:
זה הכלל ניסט מחמת כחו. שהסיט את הכלי או את האהל ממש שניתקו ממושבו משהו:
מחמת רעדה. שטפח ברגליו בקרקע ומחמת ניענוע הקרקע ניסט הכלי אף על פי שניתק מן הארץ טהור דכח כוחו הוא:
דכולי עלמא. אפילו לרי' נחמיה הסיט ממש מחמת כחו טמא ואפילו אהל:
מחמת רעדה טהור. ואפילו הוא כלי:
והכא ברעדה מחמת כחו. שהקיש עליהן ממש ולא נתקן ולא הוסיטו אלא רעדו:
ומתני. דעירוב במאי מוקמינן לה דהא לכ"ע אי גדול הוא אהל הוא ואמאי עירובו עירוב אי קטן שאינו מחזיק מ' סאה בלח כלי הוא ומאי טעמא דר' אליעזר:
קטיר במתנא. קשור המנעול בחבל:
ובעי סכינא למיפסקיה. דאי הוה מצי למיפסקיה בידיה שפיר דמי אפי' לר' אליעזר דאין חתיכה אסורה אלא במחובר אבל הכא מקלקל הוא ושרי כדתניא במסכת ביצה (דף לא:): חותמות שבכלים מתיר ומפקיע וחותר ואע"ג דהכא אהל הוא ואמרינן התם שבקרקע אסור לחתוך גזירה דרבנן היא דמיחזי כסותר ולא סותר בנין ממש הוא דהא פתיחת דלת בעלמא הוא כיון דשבות הוא לא גזרו עליו בין השמשות:
אלא לצורך תשמישו. ועיקר תשמישו של סכין לא לחתוך חבלים הוא אלא לחם ובשר ואוכלין והכי פליגי תנא קמא לית ליה דרבי נחמיה הלכך עירובו עירוב דפסיק ליה למיתנא רבי אליעזר אומר אם בעיר אבד. הרי זה עירוב דכי מדכר ליה מיייתי ליה דרך קרפיפות ואם בשדה אינו עירוב דמיפסיק מנעול לא מצי כדרבי נחמיה:

הכא - במגדל של עץ עסקינן.
 דמר סבר: כלי הוא, ואין בנין בכלים ואין סתירה בכלים.
 ומר סבר: אהל הוא.

ובפלוגמא דהני תנאי:
 דתנן:

**"הקיש על גבי שידה תיבה ומגדל - טמאין.
 רבי נחמיה ורבי שמעון - מטהרין"** (זבים דג).

מאי לאו בהא קמפלגי:
 מר סבר: כלי הוא,
 ומר סבר: אהל הוא.

אמר אביי:
 ותיסברא?
 והתניא:

**"אהל וניסט - טמא,
 בלי ואינו ניסט - טהור"**.

וקתני סיפא:
**"ואם היו ניסטין - טמאים.
 זה הכלל: ניסט מחמת כחו - טמא.
 מחמת רעדה - טהור!"**

אלא אמר אביי:
 דכולי עלמא: היסט מחמת כחו - טמא,
 מחמת רעדה - טהור.
 והכא רעדה מחמת כחו עסקינן.
 ובהא קא מיפלגי:
 דמר סבר: הוי היסט,
 ומר סבר: לא הוי היסט.

ומתניתין במאי מוקמינן לה?

אביי ורבא דאמרי תרוניהו:
 במנעול וקטיר במתנא עסקינן,
 ובצי סכינא למיפסקיה.

תנא קמא סבר לה כרבי יוסי דאמר:
"כל הכלים ניטלין בשבת, חוץ ממסר הגדול ויתד של מחרש"ה" (משנה קכג).
 ורבי אליעזר סבר לה כרבי נחמיה, דאמר:
"אפילו טלית אפילו תרווד - אין ניטלין, אלא לצורך תשמישו".

153. לה, א

רש"י

מְשָׁנָה

נִתְגַלְגַּל חוּץ לַתְּחוּם, נִפְל עָלָיו גֶּל, אוֹ נִשְׂרַף, תְּרוּמָה וְנִטְמָאת מִבְּעוֹד יוֹם - אֵינוֹ עִירוֹב.

מִשְׁחִשִּׁיכָה - הָרִי זֶה עִירוֹב.

אִם סָפֵק:

רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמְרִים:

הָרִי זֶה חֹמֶר גָּמֵל.

רַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמְרִים:

סָפֵק עִירוֹב - כְּשֶׁר.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי:

אֲבִטּוּלְמוֹס הַעֵיד מִשּׁוּם חֲמֻשָּׁה זְקָנִים עַל סָפֵק עִירוֹב - שְׁכַשְׂר.

גְּמָרָא

"נִתְגַלְגַּל חוּץ לַתְּחוּם".

אָמַר רַבָּא:

לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁנִּתְגַלְגַּל חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת.

אָבֵל תּוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת. הַנּוֹתֵן עִירוֹבוֹ יֵשׁ לוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת.

"נִפְל עָלָיו גֶּל".

קָא סְלָקָא דְעֵתֵד: דְּאִי בְּעֵי מְצִי שְׁקִיל לִיה.

לִימָא מִתְנַתִּין דְּלֵא כְּרַבִּי,

דְּאִי כְּרַבִּי הָאֵמַר: כֹּל דְּבַר שֶׁהוּא מִשּׁוּם שְׁבוּת, לֹא גִזְרוּ עָלָיו בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת.

אָפִילוּ תִימָא כְּרַבִּי,

לֹא צְרִיכָא דְבְּעֵי מְרָא וְחֻצִינָא.

וְצְרִיכֵי.

דְּאִי תֵנָא: "נִתְגַלְגַּל" מִשּׁוּם דְּלִיתָא גְּבִיָּה אָבֵל נִפְל עָלָיו הַגֶּל, דְּאִיתִיה גְּבִיָּה, אִימָא לִיהוּ עִירוֹב.

וְאִי תֵנָא: "נִפְל עָלָיו גֶּל" מִשּׁוּם דְּמִיכְסִי, אָבֵל נִתְגַלְגַּל, זִימְנִין דְּאֵתִי זִיקָא וּמִיִּיתִי לִיה, אִימָא לִיהוּ עִירוֹב,

צְרִיכָא.

מתני'

נִתְגַלְגַּל חוּץ לַתְּחוּם אֵינוֹ עִירוֹב. הוֹאִיל וִישׁ מִבֵּיתוֹ שְׁהוּא לֵן שֶׁ עִירוֹבוֹ יוֹתֵר מֵאַלְפִים אִמָּה דִּמְמָה נִפְשָׁד כֹּל הִיכָא דְקִנָּה שְׁבִיתָה אִי בְּבֵיתוֹ אִי בְּעִירוֹבוֹ לֹא מְצִי לְמִיזֵל וּלְמִשְׁקֵלִיה:

נִפְל עָלָיו גֶּל. מִפְּרֵשׁ בְּגַמִּי דְּבַעֵי מְרָא וְחֻצִינָא לִפְנוּי דְּהוּיָא מְלֹאכָה וְלֹא שְׁבוּת:

תְּרוּמָה וְנִטְמָאת. דְּלֹא חוּזִיא לֹא לְדִידִיה וְלֹא לְאַחֲרֵינֵי:

מִשְׁחִשִּׁיכָה. כִּבְרָ קִנָּה עִירוֹב בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת וְשִׁבְתָּ הוֹאִיל וְהוֹתֵרָה הוֹתֵרָה:

סָפֵק. אִם מִבְּעוֹד יוֹם אִם מִשְׁחִשִּׁיכָה:

הָרִי זֶה חֹמֶר גָּמֵל. דְּמִסְפֵּקָא לֵן אִי קִנִּי לִיה זֶה עִירוֹב וְהִכָּא הוּי בֵּיתוֹ וְהִכָּא יֵשׁ לוֹ אֲלָפִים אִמָּה לְכָל רוּחַ וְהַפְסִיד אֲלָפִים שְׁמַעֲבַר בֵּיתוֹ אוֹ שְׁמָא לֹא קִנָּה עִירוֹב וּמִבֵּיתוֹ יֵשׁ לוֹ אֲלָפִים לְכָל רוּחַ וְלֹא קִנָּה לְעַבְרָ עִירוֹבוֹ כְּלוּם וּמַחֲמֹת סָפֵק זֶה נֹאסֵר לִילְךְ אֲלֵא אֲלָפִים אִמָּה שְׁבִין בֵּיתוֹ לְעִירוֹבוֹ דִּמְמָה נִפְשָׁד בְּהֵן מִשְׁתַּרִּי אֲבֵל אֲלָפִים שְׁמַעֲרִיבוֹ וְאִילְךְ לֹא דִילְמָא לֹא קִנָּה עִירוֹב וּמִבֵּיתוֹ וְאִילְךְ נְמִי לֹא דִלְמָא קִנָּה עִירוֹב נִמְצָא זֶה מוֹשְׁכוֹ כְּאֵן לִילְךְ וְזֶה מוֹשְׁכוֹ לְכֹאן כְּאִדָּם הַמְנַהִיג חֲמוּר וְגַמֵּל שֶׁחֲמוּר הוֹלֵךְ לִפְנֵי וְזֶה מְנַהִיגוֹ וְהַגְּמֵל הוּא מוֹשֵׁךְ וְצִרִיךְ לִפְנוֹת לִפְנֵי וְלֹאחֲרֵיו:

גמ'

הַנּוֹתֵן אֶת עִירוֹבוֹ. הוֹאִיל וְנִתְכַוֵּן לְקִנוֹת שֶׁם שְׁבִיתָה יֵשׁ לוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת דְּהוּאִיל וְהַנְהוּ אַרְבַּע אַמּוֹת מִיבִלְעֵן בְּתַחוּמָא הוּוּ לְהוּ כְּתַחוּמָא וְהוּי כְּנוֹתֵן אֶת עִירוֹבוֹ בְּבֵית שְׁבִסוּף הַתְּחוּם שְׁאִפִּילוּ הוּא אֶלֶף אִמָּה מֵהֵלְךְ אֶת כּוֹלָה וְחוּצָה לֵה אֲלָפִים אִמָּה:

דְּאִי בְּעֵי שְׁקִיל לִיה. וְקִתְנֵי מִתְנַתִּין אֵינוֹ עִירוֹב מִשּׁוּם טִלְטוּל אֲבָנִים דְּשְׁבוּת דְּרַבְּנָן הוּא:

154. לה, א-ב

רש"י

להודיעך כחו דר' יוסי. דאע"ג
 דאינו בעולם לא מיתסר:
 להודיעך כחו דר"מ. דאע"ג
 דישנה בעולם וי"ל העמידנה
 בבין השמשות על חזקתה
 וקודם לכן טהורה היתה אפ"ה
 לא אמרינן חזקה לקולא:

"או נשָׂרְף, תְּרוּמָה וְנִטְמָאת".

לְמָה לִי?

לה, ב. תְּנָא: "נִשְׂרָף" - ^להודיעך כחו דרבי יוסי,
 תְּנָא: "תְּרוּמָה וְנִטְמָאת" - להודיעך כחו דרבי מאיר.

155. לה, ב - לו, א

רפ"י

בטומאה המורה. שניטמא בטומאה המטמאתו מן התורה כגון באב הטומאה:

אבל טומאה קלה. דרבנן היא ואיזו טומאת דברי סופרים לטמאות אדם כגון אכל חצי פרס אוכלין טמאין והבא ראשו ורובו כו' מ"יח דבר הן ביציאות השבת:

ואפילו טבל. י"ל בו ספק כגון ספק טבל בארבעים סאה שהיה מקוה לפנינו ונמצא חסר ואין אנו יודעים אם בשעת טבילה היה שלם ואח"כ חיסר או לא:

וכן שני מקוואות. שאנו בקיאים באי מהן שלא היו בו מי סאה מעולם:

ספיקו טהור. וסתם משנה ר"מ: **ור' יוסי מטמא.** ולקמן מקשינן דרבי יוסי אדרי' יוסי:

תחומין דאורייתא. וספיקא דאורייתא לחומרא:

אם אינו יכול להבליעו. בפרק כיצד מעברין (נז): היא היה מודד ורוצה לסיים תחומי העיר ולעשות שם סימן ותנן אין מודדין אלא בחבל של נ' אמה והגיע לגיא או לגדר משופע ויכול להבליעו בחבל של נ' אמה מבליעו ואף על פי ששפועו מרבה את הדרך ואם היה מודד שיפועו מכאן ועליתו לעבר השני יש בו ק' או ר' אמות לא איכפת לן הואיל ומשפתו אל שפתו אין יותר מנ' אמה ואם אינו יכול להבליעו בחבל של חמשים אמה: בזו אמר רבי דוסתאי בר רבי ינאי משום ר"מ שמעתי שמקדרין בהרים. לא מבליעו בחבל ארוך יותר מנ' דהתנן אין מודדין אלא בחבל של נ' אמה ולא מודד כל מדורו כמות שהוא בחבל של חמשים בקרקע חלקה דאיכא חומרא טפי אלא מודדו בחבלים קטנים של ארבע אמות ואוחזין בו ב' בני אדם בב' ראשי החבל התחתון נותן ראש החבל כנגד לבו והעליון כנגד מרגלותיו ומשתכרין בכל ארבע אמות כשיעור חצי קומת אדם ולשון מקדרין כמו נוקבין דמשוה מדת ההר כאילו הוא נקוב במקום מעמד רגלי העליון ונמצא לבו במקום שרגליו עומדות עכשיו וכשנותן החבל עכשיו כנגד מרגלותיו הי"ל כאילו נותן אותו כנגד לבו בקרקע חלקה כדרך כל המודדין:

אין מקדרין בעגלה ערופה. כשבא למדוד הערים ששביבות החלל לידע איזו היא קרובה מכולן מודד את ההרים ואת הגאיות כמות שהן ואף על פי שהמדרון מרבה את המדה ומרחיק את העיר:

וכן בתחום ערי מקלט. דקי"ל כשם שהעיר קולטת כך תחומה קולט: **שמעתי.** ר' מאיר קאמר ליה ושמעתי איכא למימר שמעתי מרבתי ולדידיה לא סי"ל:

נגע באחד. באדם אחד: **ר"מ מטהר.** דאמר אוקמינה אחזקיה ואתמול חי היה אלמא בספיקא דאורייתא ואיכא חזקה לקולא אזיל ר"מ בתר חזקה ומתני' נמי ניזיל בתר חזקה ומעיקרא כי אנח התם טהור הואי:

[אם ספק:

רבי מאיר ורבי יהודה אומרים: **הרי זה חמור גמל!]**

וסבר רבי מאיר ספיקא לחומרא? והתנן:

"טמא שירד לטבול, ספק טבל ספק לא טבל.

ואפילו טבל, ספק טבל בארבעים סאה, ספק לא טבל בארבעים סאה. **וכן שני מקוואות באחת יש בה ארבעים סאה, ובאחת אין בה ארבעים סאה.** **וטבל באחת מהן, ואינו יודע באיזה מהן טבל.** **ספיקו טמא.**

במה דברים אמורים: בטומאה חמורה. **אבל בטומאה קלה,**

כגון שאכל אוכלין טמאין ושתה משקין טמאין, **הבא ראשו ורובו במים שאובים,**

או שנפלו על ראשו ועל רובו שלשה לוגין מים שאובין, **ירד לטבול, ספק טבל ספק לא טבל,**

ואפילו טבל: ספק טבל בארבעים סאה, ספק לא טבל בארבעים סאה. **וכן שני מקוואות: באחת יש בה ארבעים סאה, ואחת אין בה ארבעים סאה,** **וטבל באחת מהן, ואינו יודע באיזה מהן טבל - ספיקו טהור.** **רבי יוסי: מטמא" (מקוואות ב, א-ב)!**

קסבר רבי מאיר תחומין דאורייתא נינהו.

וסבר רבי מאיר תחומין דאורייתא? והא תנן:

"אם אין יכול להבליעו,

בזו אמר רבי דוסתאי בר ינאי משום רבי מאיר: **"שמעתי שמקדרין בהרים."**

ואי סלקא דעתך תחומין דאורייתא, מי מקדרין? והא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבונה:

אין מקדרין לא בערי מקלט, ולא בעגלה ערופה מפני שהן של תורה!

לא קשיא:

הא - דידיה.

הא - דרביה.

ודיקא נמי,

דקתני: **"בזו אמר רבי דוסתאי בר ינאי משום רבי מאיר:** **שמעתי שמקדרין בהרים."**

שמע מינה.

ורמי דאורייתא אדאורייתא לרבי מאיר, דתנן:

"נגע באחד בלילה, ואינו יודע אם חי אם מת, **ולמחר השכים ומצאו מת.**

רבי מאיר: מטהר.

וחכמים: מטמאין,

שכל הטמאות בשעת מציאתן" (טהרות ה, ז).

אמר רבי ירמיה:

משנתנו שהיה עליה שרץ, כל בין השמשות.

אי הכי,

בהא לימא רבי יוסי ספק עירוב נשר?

רבה ורב יוסף דאמרי תרוניהו:

הקא בשני פיתי עדים עסקינו,
אחת אומרת: מבעוד יום נטמאה,
ואחת אומרת: משחשיכה.

לוא, רבא אמר:

התם - תרי חזקי לקולא,
והקא - חדא חזקה לקולא.

קשיא דרבי יוסי אדרבי יוסי!

אמר רב הונא בר חיננא:

שאני טומאה, הואיל ויש לה עיקר מן התורה.

שבת נמי דאורייתא היא!

קסבר רבי יוסי:

תחומין דרבנן.

ואיבעית אימא:

הא - דידיה,

הא - דרביה.

דיקא נמי,

דקתני:

"אמר רבי יוסי:

אבטולמוס העיד משום חמשה זקנים שספק עירוב נשר".

שמע מינה.

רבא אמר:

התם - היינו טעמא דרבי יוסי:
העמד טמא על חזקתו, ואימא: לא טבל.

אדרבה! העמד מקוה על חזקתו,

ואימא: לא חסר!

במקוה שלא נמדד.

תניא:

"ביצד אמר רבי יוסי ספק עירוב נשר?

עירב בתרומה, ספק מבעוד יום נטמאת, ספק משחשיכה נטמאת,

וכן בפירות, ספק מבעוד יום נתקנו, ספק משחשיכה נתקנו -

זה הוא ספק עירוב נשר.

אבל עירב בתרומה ספק טהורה, ספק טמאה.

וכן בפירות, ספק נתקנו ספק לא נתקנו -

רפ"י

כל בין השמשות. מתחילתו ועד סופו דודאי
איטמי מבעוד יום דתחילת בין השמשות
מערב שבת הוא:

בהא לימא כו'. הא ודאי מבעוד יום איטמי
ומתני קתני מבעוד יום אין עירובו עירוב
דברי הכל:

אחת אומרת מבעוד יום כו'. ובהא פליגי ר'
יוסי סבר אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי
תרומה אחזקה קמייתא וכי אנחה טהורה
הואי רבי מאיר סבר כיון דאיכא כת דמפקא
ליה מחזקיה בספיקא דאורייתא לא אזלין
בתר חזקה אבל בנוגע באחד בלילה דאין כת
מוציאתו מחזקתו מוקמינן ליה כל הלילה
בחזקתו ובתר שעת מצאתו לא אזלין
דאיכא למימר השתא הוא דמיית:

רבא אמר. גבי נגע באחד נמי אפילו יש שני
כיתי עדים חלוקות אחת אומרת קודם שנגע
בו מת ואחת אומרת עכשו מת הוי נמי ר"מ
מטהר ואפילו הכי לא תיקשי:

התם תרי חזקי נינהו. לטהר ומשום הכי
אזלין לקולא דאוקי תרי לבהדי תרי והעמד
מת על חזקתו ראשונה כל הלילה וחי הוה
ועוד העמד נוגע על חזקתו ראשונה וטהור
היה:

הכא. במתניתין חדא חזקה הוא דאיכא
למימר העמד תרומה על חזקתה ומשום
חדא חזקה לא מרעינן סהדי הלכך אזלין
לחומרא:

קשיא דר' יוסי. דברייתא דקתני בספק טבל
ובספק לא טבל ובטומאה דרבנן אכל אוכלין
כו' ורבי יוסי מטמא ומתני קתני ספק
עירוב כשר ואפילו תחומין דרבנן תיקשי:

הואיל ויש לה עיקר מן התורה. דיש טומאה
מן התורה ויש להחמיר בספק טבילתה
להכי אחמור רבנן אף בספק טבילת טומאה
דרבנן דלא לית לזולתי בספק טבילת
טומאה דאורייתא:

שבת נמי דאורייתא היא. אתחומין פריך
למימר דתחומין דאורייתא וכו' עקיבא
במס' סוטה (דף ל:):

ומשני קסבר רבי יוסי תחומין דרבנן.
ומשום דלא לית לזולתי בשאר ספיקות
דמלאכת שבת ליכא למיגזר דלא דמו
מלאכות לתחומין אבל טומאות דמו להדדי:
דידיה. מחמיר אפילו בספק דרבנן ומתניתין
דרביה אבטולמוס היא:

העמד טמא על חזקתו. כוליה חזקה
לחומרא איכא לקולא ליכא אבל מתניתין
איכא חזקה לקולא ולחומרא העמד אדם על
חזקת תחום ביתו ואמר לא עירב העמד
תרומה על חזקתה ועירב ובדרבנן לקולא
אזלין:

שלא נמדדה. מתחילתה ולא עמדה בחזקת
כשרות:

עירב בתרומה. טהורה ונטמאת משהניחה
שם:

ספק מבעוד יום נטמאת ספק משחשיכה
נטמאת. אמרינן אוקמיה בין השמשות
אחזקתי קמייתא וטהורה הואי והשתא
משחשיכה הוא דאיטמי:

וכן בפירות. של טבל:

ספק מבעוד יום נתקנו. לאחר שהניחן שם:
ספק משחשיכה נתקנו. ולא קנה עירוב
כדתנן במתניי אבל לא בטבל ולקמן פריך
בהאי מה חזקת כשרות איכא דמכשר רבי
יוסי דהא איכא למימר העמד טבל על
חזקתו:

ספק טמאה ספק טהורה. דקודם שהניחה
שם נולד לה ספק ולא היה שם חזקת הכשר
עירוב מעולם:

156. לו, א

רש"י

עירבו לי בטוהרה בכל מקום שהיא. והניחום שתיהן יחד בסוף התחום ובככרות של תרומה עסקינן דאי בחולין חולין טמאין מותרין הן דלא כל אדם אוכל חוליו בטוהרה:

דליכא טוהרה. ודאית דשמא מבעוד יום נטמאת:

או דילמא אפילו ר' יוסי. לא מכשר במתני' אלא משום דאי טוהרה היא הא ידע לה היכא היא ואיזו היא סעודתו ומשום ספק טומאה לא מיפסלא דאמר אוקמא אחזקה:

אבל הכא לא ידע. הי ניהו סעודתו:

בעינן סעודה הראויה מבע"י וליכא. ואין עירובו כלום דאפילו חמר גמל לא הוי דבשלמא מתני' סעודה הראויה הואי והשתא הוא דאיתיליד בה ספק:

בְּעָא רַב שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק מֵרַב הוּנָא:
הָיוּ לְפָנָיו שְׁתֵּי כְּכָרוֹת, אַחַת טְמֵאָה וְאַחַת טְהוֹרָה,
וְאָמַר: עִירְבוּ לִי בַטְהוֹרָה בְּכֹל מְקוֹם שֶׁהִיא,
מֵהוּ?

תִּיבְעֵי לְרַבִּי מֵאִיר,

תִּיבְעֵי לְרַבִּי יוֹסִי.

תִּיבְעֵי לְרַבִּי מֵאִיר - עַד כָּאן לֹא קָאָמַר רַבִּי מֵאִיר הֵתֵם דְּלִיכָא טְהוֹרָה,

הֵכָא הָא אִיכָא טְהוֹרָה.

אוּ דִילְמָא: אִפִּילוּ לְרַבִּי יוֹסִי - לֹא קָאָמַר אֱלָא הֵתֵם, דְּאִם אֵיתָא דְּהִיא טְהוֹרָה יָדַע לָהּ.

אָבַל הֵכָא, הָא לֹא יָדַע לָהּ.

אָמַר לִיה:

בֵּין לְרַבִּי יוֹסִי בֵּין לְרַבִּי מֵאִיר בְּעֵינָן סְעוּדָה הֵרְאוּיָהּ מִבְּעוּד יוֹם, וְלִיכָא.

157. לו, א-ב

רפ"י

כבר זו כו'. אמר על כבר אחת בע"ש היום יהא חול ולמחר יהא קדש ועירב שלוחו בה: **מהו.** הואיל ובין השמשות ספק הוא חיישינן דילמא קודם קניית עירוב חל עליה הקדש ואין מערבין בהקדש או לא אמרינן הכי:

היום תהא קודש ולמחר תהא חול. על מעות שיש לי בבית מהו מי אמרינן כי מטא בין השמשות נפק ליה מקדושתיה וקנה עירוב או לא:

ומאי שנא. הא בין השמשות ספיקא הוא מאי שנא הכא לקולא והכא לחומרא:

לכי תיכול עלה כורא דמילחא. לכשתמדוד כור של מלח על דבר זה ותתנהו לי אומר לך טעמו:

היום חול ולמחר קודש. ובין השמשות דקניית עירוב ספיקא הוא ומספיקא לא תפקיה ממילתיה קמייתא וכן סיפא:

של מעשר. ראשון שהיה עדיין טבל שלא הפריש הלוי ממנה תרומת מעשר והרי הוא במיתה בעודו טבל ואפילו לכהנים ולא חזי לעירוב ולגבי לגין טבול יום בעודו טבל לא פסיל דטבול יום מותר בנגיעה לחולין ולמעשר ואע"ג דפתיכא ביה תרומה שלא הורמה ואמר הרי זו שבלגין תרומת מעשר על החבית לכשתחשך ויעריב שמשו שתהא כשרה לתרומה:

דבריו קיימין. והתרומה טהורה:

ואם אמר עירבו לי בלגין זה לא אמר כלום. הואיל וכי מטא בין השמשות אכתי טבל הוה:

סוף היום. תחילת בין השמשות שהוא סוף היום של ע"ש:

קונה עירוב. וסוף היום אכתי טבל הוא:

דאי אמרת תחילת היום. של שבת קונה עירוב דהיינו סוף בין השמשות קונה עירוב אמאי לא אמר כלום:

בְּעֵא מִיַּיְהוּדָה רַבָּא מְרַב נַחְמֵן:
כְּפָר זֶה הַיּוֹם חוֹל, וְלִמְחָר קִדְּשׁ,
וְאָמַר: עִירְבוּ לִי בָזָה - מַהוּ?

אָמַר לִיה:
עִירְבוּ עִירוּב.

הַיּוֹם קִדְּשׁ, וְלִמְחָר חוֹל,
וְאָמַר: עִירְבוּ לִי בָזָה - מַהוּ?

אָמַר לִיה:
אֵין עִירוּבו עִירוּב.

מַאי שְׁנָא?

אָמַר לִיה:
לְכִי תִיכּוֹל עֲלֶיהָ פּוֹרָא דְמַלְחָא.
"הַיּוֹם חוֹל וְלִמְחָר קִדְּשׁ" - מְסַפִּיקָא לָא נַחְתָּא לִיה קְדוּשָׁה.
"הַיּוֹם קִדְּשׁ וְלִמְחָר חוֹל" - מְסַפִּיקָא לָא פְּקַעָא לִיה קְדוּשְׁתִּיהָ מִיַּיְהוּדָה.

תְּנֵן הֵתָם:

"לִגִּין טְבוּל יוֹם, שְׁמַלְאוּ מִן הַחֲבִית שֶׁל מַעֲשֵׂר טָבֵל.
וְאָמַר: הֲרִי זֶה תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר לְכַשְׁתַּחֲשֵׁךְ - דְּבִרְיוֹ קִיַּיְמִין.
וְאִם אָמַר: עִירְבוּ לִי בָזָה - לֹא אָמַר בְּלוּם" (טבול יום ד,ד).

אָמַר רַבָּא:

זֹאת אוֹמְרֵת: סוֹף הַיּוֹם קוֹנֶה עִירוּב.

דְּאִי סִלְקָא דְעֵתָךְ: תְּחִילַת הַיּוֹם קוֹנֶה עִירוּב,
אִי אָמַר: "עִירְבוּ לִי בָזָה", אִמְאִי "לֹא אָמַר בְּלוּם"?

אָמַר רַב פֶּפְא:

אֶפְּיֵלוּ תִימָא תְּחִילַת הַיּוֹם קוֹנֶה עִירוּב,
בְּעֵינֵן סְעוּדָה הָרְאוּיָה מִבְּעוֹד יוֹם, וְלִיכָא.

לוב,

158. לוב

רס"י

מתני'

מתנה אדם על עירובו. מניח אדם שני עירובין אחד לסוף אלפים למזרח ביתו ואחד לסוף אלפים אמה למערב ביתו:

ואומר אם באו נכרים מן המזרח. וצריך אני לברוח מפניהם יקנה לי עירובי שבמערב ויהיו לי במערב ביתי ד' אלפים אמה אע"ג דלא אתו עד למחר אמרינן יש ברירה דבין השמשות קנה לו עירובו דאידיך גיסא:

הריני כבני עירי. אלפים מעירי לכל רוח ואין צריך להשתכר כאן ולהפסיד כאן:

בא חכם למזרח. חוץ לתחום עירי ורוצה אני ללמוד תורה מפיו ועכשיו איני יודע לאיזה צד יבא ולמחר אשמע מבני אדם הבאים משם לכאן על ידי עירוב:

רבי יהודה אומר. אם באו לכאן ולכאן ואחד מהן רבו ילך אצל רבו ולא אצל חכם דקים לן בגוויה דבשעת קניית עירוב דעתיה למקני ליה ההוא עירוב דלצד רבו ומיהו איהו הוא דלא ידע לאיזה מן הצדדין יבא והשתא דידע להתם לזיל:

גמ'

תני איפכא. אייתי מתניתא בידיה דתני איפכא בורח מן החכם ומתנה אם בא חכם למזרח עירובו למערב כו' ולגבי נכרים תני דלההוא צד דליתו נכרי' לקני עירוביה:

פרהגבני. גבאי המס ובורח מפניהם:

מרי דמתא. צריך הוא לפייס או לצעוק:

מותיב פירקי. לדרוש ברבים דעת האדם לילך ולשמוע:

מקרי שמע. כלומר מלמדי תינוקות להתפלל ומתני' דר' יצחק בדאתו בי תרי חד להאי גיסא וחד להאי גיסא ומתניתין אדמותיב פירקי קאי והכי קאמר בא מותיב פירקי למזרח או בא לכאן ולכאן דתרווייהו מותיבי פירקי למקום שארצה אלך ולכשיברור לו למחר אמרינן הוברר הדבר דבשעת קניית עירוב דעתיה אההוא חכם הוה ודר' יצחק קאי אמקרי שמע והכי קאמר בא מקרי שמע למזרח עירובי אדמותיב פירקי למערב בא מקרי שמע למערב עירובי אדמותיב פירקי למזרח בא לכאן ולכאן תרווייהו מותיבי פירקי או שניהן שוין למקום שארצה אלך. כך שמעתי:

ורבנן. דפליגי אדר' יהודה דאפילו אחד מהן רבו ילך לאיזה שירצה:

משנה

מתנה אדם על עירובו:

ואומר: אם באו גוים מן המזרח - עירובי למערב, מן המערב - עירובי למזרח.

אם באו לכאן ולכאן - למקום שארצה אלך, לא באו לא לכאן ולא לכאן - הריני כבני עירי.

אם בא חכם מן המזרח - עירובי למזרח, מן המערב - עירובי למערב,

בא לכאן ולכאן - למקום שארצה אלך, לא לכאן ולא לכאן - הריני כבני עירי.

רבי יהודה אומר:

אם היה אחד רבו - הולך אצל רבו,

ואם היו שניהן רבותיו - למקום שירצה ילך.

גמרא

כי אתא רבי יצחק תני איפכא כולה מתניתין.

קשיא גוים אגוים,

קשיא חכם אחקם!

"גוים אגוים" - לא קשיא:

הא - בפרהגבנא,

הא - במרי דמתא

"חכם אחקם" - לא קשיא:

הא - במותיב פירקי,

הא - במקרי שמע.

רש"י

159. לו, ב

דזמנין דניחא ליה לאיניש
בחבריה טפי מרביה. וי"ל
ברירה אף כאן:

"רבי יהודה אומר:**אם היה אחד מהן [רבו - הולך אצל רבו]."**

ורבנו?

זימנין דניחא ליה בחבריה טפי מרביה.

160. לו, ב - לז, א

רס"י

ליתא למתני. דקתני לר' יהודה היו שניהן רבותיו למקום שירצה ילך אלמא אית ליה לר' יהודה ברירה דהא עירוב מאתמול קנה ואיהו השתא הוא דקא בריר ליה ואמרינן הוברר הדבר דמאתמול נמי דעתיה להאי הוה:

ליתא למתניתין. אינה עיקר מדתני או הוה וואשכחן מתניתין דתני או דלאו הכי הוה: **איו.** שם חכם:

על שני דברים. לומר בא לכאן ולכאן למקום שארצה אלך דאין ברירה אלא על אחד ואינו יודע להיכן יבא יכול להתנות ולומר בא חכם למזרח כו':

מאי שנא לכאן ולכאן. דתלה עצמו לומר באיזה שארצה אלך דלא שרי רבי יהודה:

דאין ברירה. דכי בריר למחר אמרינן שמא אתמול כי קנה עירוב לאו דעתיה אהך הוה אלא אאידיך:

מזרח ומערב נמי. בשלא בא אלא אחד וקא סלקא דעתך השתא דבין השמשות עדיין לא בא חכם למזרח שעדיין היה רחוק מן העירוב ששה אלפים פחות שתי אמות ומשחשיכה הלך אלפים ונכנס לתוך ארבעה אלפים של עיר וזה שהניח עירובו ותלה בדעת החכם ואמר אם יבוא למזרח עירובי למזרח ואם לא יבא לא לכאן ולא לכאן הריני כבני עירי ולא יהא עירוב ולמחר שמע שבא למזרח מי יאמר דבשעת קניית עירוב היה דעת החכם ליכנס לתוך ד' אלפים של עיר דילמא לא היה בדעתו לזוז ולא קנה עירובו של זה ור' יהודה קאמר דקני דאמרינן הוברר הדבר דסופו הוכיח שבין השמשות היה דעתו לכאן:

א"ר יוחנן וכבר בא חכם. מתניתין בהכי עסקינן שבא חכם כבר קודם בין השמשות אבל זה לא היה יודע להיכן בא או לא ולמחר כששמע לו גלויי מילתא בעלמא הוא ואיגלאי מילתא דההוא עירוב קנה ואין זו סמך על ברירת ספק אלא קנייה ודאית שהרי אמר לצד החכם יקנה לי העירוב והחכם כבר בא קודם קניית העירוב וקנה:

אדרבה ליתא לדאיו. דמתניתין עיקר וההיא ברייתא היא:

לא סלקא דעתך. לאפוקי לההיא דאיו: **הלוקח יין מבין הכותים.** קודם שגזרו על יינם כדמפרש בשחיתת חולין וסתם כותים לא מפרשי תרומה ואין לזה כלים להפריש לתוכן תרומה ומעשר:

אומר שני לוגין שאני עתיד להפריש תרומה. מן המאה:

הרי הן בתוכו. ומיחל. מעשר שני שהוא יכול לתקן מיד בלא הפרשה לאחר שקרא עליו שם יחללנו בכל מקום שהוא על המעות ושותה מיד ולאחר זמן יפריש התרומה והמעשר ואמרינן הוברר הדבר שזהו תרומה:

אוסרין. קס"ד השתא דטעמייהו משום דקסברי אין ברירה: [זוזי. זוגין]: **בעירוב.** בשותפות:

לאיזה. מן הקניין שירצה ב' הפרידות יקריב עולות לשתי הנשים ואת קן האי יקריב שתייהן חטאות לשתי הנשים וכ"ש אם בא לחלק כל קן וקן פרידה לעולה ופרידה לחטאת דשפיר דמי אלמא מדקא אמר שמותר ליקח קניניהן בעירוב מכלל דיש ברירה דאמרינן הוברר הדבר שזו הפרידה שהקריב לשמה של זו שלה היא דשם בעלים בעינן דאי אין ברירה איכא למימר חטאת ועולה שהקריב לה לא שלה היו אלא של חברתה וקרבת הקרב בשנוי בעלים קי"ל בפסחים (דף ס:) ובזבחים (דף ב.) דאינו עולה לבעלים וכ"ש בחטאת שלא לשמה או שלא לשם בעליה. לגמרי מיפסלא וקביעות שם בעלים אינו תלוי בכחן:

אמר רב:

ליתא למתניתין מדתני איו.

דתני איו:

"דבי יהודה אומר:

אין אדם מתנה על שני דברים באחד,

אלא: אם בא חכם למזרח - עירובו למזרח,

ואם בא חכם למערב - עירובו למערב,

אבל לכאן ולכאן - לא."

מאי שנא **"לכאן ולכאן"** דלא - ד'אין ברירה'.

למזרח ולמערב נמי 'אין ברירה'!

אמר רבי יוחנן:

וכבר בא חכם.

אדרבה! ליתא לדאיו ממתניתין!

לא סלקא דעתך.

דהא שמעינן ליה לרבי יהודה דלית ליה 'ברירה',

דתנן:

"הלוקח יין מבין הכותים:

אומר: שני לוגין שאני עתיד להפריש - הרי הן תרומה,

עשרה - מעשר ראשון,

תשעה - מעשר שני,

ומיחל,

ושותה מיד

דברי רבי מאיר.

רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון: אוסרין⁹ (דמאי ת,ה).

עולא אומר:

ליתא לאיו ממתניתין.

ואלא הא דקתני:

"דבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון אוסרין!"

עולא זוזי זוזי קתני:

"דברי רבי מאיר ורבי יהודה,

רבי יוסי ורבי שמעון - אוסרין.

וסבר רבי יוסי אין ברירה?!

והתנן:

"דבי יוסי אומר:

שתי נשים שלקחו את קניניהן בעירוב,

או שנתנו קניניהן לכהן.

איזהו שידצה כהן יקריב עולה, ולא יזה שידצה יקריב חטאת!"

⁹ במשנה יש את דברי ר"מ. השאר נמצא בתוספתא.

ר"י

כשהתנו. הנשים ביניהן שכל מי שיקריב הכהן לשמה יהא שלה: **אי הכי מאי למימרא.** כיון דמדעת כהן תלוי: **קמ"ל כדרב חסדא.** שאע"פ שהיה כל קן וקן בפני עצמו אלא שלקחום ביחד וסד"א על כרחו מכל קן צריך לעשות חטאת ועולה ולא יוכל לעשות מן הקן האי שתי עולות לשתי הנשים ומקן השני ב' חטאות דלאו אדעתא דהכי יהבינהו קא משמע לן כיון דלא אקבעינהו בהדיא בשעת לקיחה לאמר פרידה זו חטאת ופרידה זו עולה אפילו קבעום לאחר לקיחה יכול הכהן לעשות כמה שירצה: **אין הקינין.** של כל מחוסרי כפרה מתפרשות איזו עולה ואיזו חטאת: **אלא אי בלקיחת בעלים.** שאמרו בשעת לקיחה זו אני לוקח לעולה וזו לחטאת: **או בעשיית כהן.** אבל אם לקחום סתם ואחר כך קרא עליהן שם אין השם חל עליהן ויכול הכהן לשנותן וקרא דריש רב חסדא בסדר יומא ולקחה שתי תורים או שני בני יונה אחד לעולה ואחד לחטאת וכתוב גבי כהן ועשה הכהן את האחד חטאת והאחד עולה אלמא אין שם עולה וחטאת חל עליהן אלא בלקיחה או בעשייה: **עם הארץ שאמר לחבר.** שהיה חבר הולך לשוק ליקח לו ירק לעצמו ואמר לו עם הארץ קח גם לי אגודת ירק אין צריך חבר לעשר דמאי מאותה שנתן לעם הארץ אע"פ שלקח שלו ושל עם הארץ סתם ולא פירש כשקנאן זה לי וזה לעם הארץ והוא מעם הארץ לקחן יש ברירה כשנותנו לעם הארץ שזו לצורכו לוקחה ואין חבר זה מוכרה לו: **וחכמים אומרים צריך לעשר.** דאין ברירה וי"ל זו לצורך חבר לוקחה והוא חוזר ומחליפה לעם הארץ וחבר אינו רשאי למכור לעם הארץ דבר שאינו מתוקן: **רבי יוסי אומר חילל.** וכי סליק סלע בידיה אמרינן יש ברירה שזה שחילל מעשר שני עליה דאי אין ברירה לא אמר מידי אלא אמרינן דהא סלע דסלקא בידיה השתא לא הוה דעתיה להחליף ואישתכח דקא אכיל מעשר שני בלא פדיה: **דאפכת תרתני.** אגודה וחילול: **מקמי חדא.** יין מבין הכותים: **דקתני סיפא.** דהך דחילול: **סלע חדשה.** ואין שם אלא היא ולקמן פריך מאי תעלה: **שחילל.** דכיון דאין שם חדשה אלא היא מנכרא מלתא: **אי דאיכא תרתני תלת ד'יש ברירה' - היינו קמייטא!** אלא דליכא אלא חדא - מאי "תעלה"?

אמר רבה:

התם כשהתנו.

אי הכי, מאי למימרא?

קא משמע לן: כדרב חסדא,

דאמר רב חסדא:

אין הקינין מתפרשות,

אלא אי בלקיחת בעלים,

אי בעשיית כהן.

לזב,

ואפתי, סבר רבי יוסי אין ברירה?!

והתניא:

"עם הארץ שאמר לחבר: 'קח לי אגודה אחת של ירק או גלוסקא אחת' - אינו צריך לעשר.

דברי רבי יוסי.

וחכמים אומרים:

צריך לעשר.

איפוך.

תא שמע:

"האומר: 'מעשר שיש לי בביתי מחולל על סלע שתעלה בידי מן הביס' -

רבי יוסי אומר: מחולל!'

איפוך,

אימא: רבי יוסי אומר: לא חילל.

ומאי חזית דאפכת תרתני מקמי חדא, איפוך חדא מקמי תרתני!

הא - ודאי איפכא תניא,

דקתני סיפא:

"ומודה רבי יוסי,

באומר: מעשר שיש לי בתוך ביתי,

יהא מחולל על סלע חדשה שתעלה בידי מן הביס, שחילל."

מדקאמר הכא - "שחילל",

מפלל דהתם - לא חילל.

האי "סלע חדשה" - היכי דמי?

אי דאיכא תרתני תלת ד'יש ברירה' - היינו קמייטא!

אלא דליכא אלא חדא - מאי "תעלה"?

אידי דתני רישא "תעלה",

תנא סיפא נמי: "תעלה".

161. לז, ב - לח, א

רפ"י

מאן האי תנא. דבעי למימר דלית ליה ברירה אפילו בעירוב דמדרבנן הוא: הי"ג על איזה מהן שארצה רציתי ילך לא רציתי לא ילך רצה מבעוד יום כו' משחשיכה אינו עירוב. דילמא בין השמשות לא הוה דעתיה להאי:

תנא דבי אי. אליבא דרבי יהודה דבעירוב נמי קאמר אין ברירה:

לא שמיע ליה. ומהנך תנאי דלעיל לא מצי אמר דכולהו מילי דאורייתא נינהו:

רציתי אלך לא רציתי לא אלך. היה מונח עירובו בסוף אלפים למזרח במקום המשתמר והרי הוא מניחו שם עכשיו לכל השנה כולה שבשבת שירצה יקנה לו עירובו ובשבת שלא ירצה יהיה כבני עירו ולא יקנה לו העירוב להפסידו אלפים אמה שבמערב:

עירובו עירוב. ויש ברירה דבין השמשות דעתיה הכי הוה:

והא שמעינן לר"ש. גבי יין הבא מבין הכותים:

רבא אמר. טעמא דרבי שמעון ביין לאו משום דאין ברירה הוא דאית ליה ברירה אלא משום דקרייה רחמנא לתרומה ראשית דגנך ותירושך מכלל שתהא מובדלת תרומה משיריה בשעה שקורא עליה שם שתהא היא נראית ראשית ואלו שיריה:

היו לפניו שני רמונים כו'. בהדיא הוי ליה למיפרך מהא דלקמן דתנן תרומת הכרי כו' אלא הלכתא דעלמא נקט כלומר אם באתה לדרוש ברבים אליבא דר"ש אתה דורש על אחד שהיו לפניו שני רמונים כו':

אמר ליה רבא לרב נחמן:

מאן האי תנא דאפילו בדרבנן לית ליה 'ברירה'?

דתנאי:

"אמר לחמשה הריני מערב על איזה מכם שארצה,

רציתי - ילך,

לא רציתי - לא ילך.

רצה מבעוד יום - עירובו עירוב.

משחשיכה - אין עירובו עירוב?"

אישתיק, ולא אמר ליה ולא מידי.

וליקא ליה תנא דבי איז הוא!

לא שמיע ליה.

רב יוסף אמר:

תנאי שקלת מעלמא?!?

תנאי היא!

דתנאי:

"הריני מערב לשבתות של כל השנה,

רציתי - אלך,

לא רציתי - לא אלך.

רצה מבעוד יום - עירובו עירוב.

משחשיכה,

רבי שמעון אומר:

עירובו עירוב,

וחכמים אומרים:

אין עירובו עירוב."

והא שמעינן לרבי שמעון דלית ליה ברירה,

קשיא דרבי שמעון אדרבי שמעון עצמו!

אלא, איפוך.

מאי קשיא?

דילמא כי לית ליה לרבי שמעון 'ברירה' בדאורייתא,

אבל בדרבנן - אית ליה.

קסבר רב יוסף:

מאן דאית ליה 'ברירה' - לא שניא בדאורייתא, לא שניא בדרבנן אית ליה.

ומאן דלית ליה 'ברירה' - לא שניא בדאורייתא ולא שניא בדרבנן לית ליה.

רבא אמר:

שאני התם, דבעינן "ראשית"¹⁰ (דברים יח, ד) - ששיריה ניכרין.

אמר ליה אביי:

אלא מעתה, היו לפניו שני רמונים של טבל,

ואמר: אם ירדו גשמים היום - יהא זה תרומה על זה,

ואם לא ירדו גשמים היום - יהא זה תרומה על זה,

¹⁰ ראשית דגנה תירשה ויצהרה וראשית גז צאנה תתן-לו

רס"י

אין בדבריו כלום. הואיל ובשעת קריאת השם אינו ניכר איזו תרומה ואיזו שיריה דהא הכא גבי יין ניכרין שיריה לאחר זמן כי הכא וקאסר ר' שמעון:

בתוכו. באמצעותו תהא תרומתו כדי שיעור תרומה ומעכשיו תהא להתיר סביביו:

ותרומת מעשר בתוכו. מילתא אחריתי היא כלומר או אם היה כרי של מעשר ואמר תהא תרומת מעשר שלו בתוכו קרא שם ועד עכשיו אם אכל ממנו לא היה בו אלא איסור של טבל ומעתה אם אכלו לוקה עליו משום תרומה ומשום מעשר שני חוץ לירושלים ואם ניטמא ואכלו חייב משום אוכל תרומה בטומאה:

דאיכא סביביו. שיריה ניכרים דאיהו בתוכו קאמר:

ואיבעית אימא. ר' שמעון אית ליה ברירה וגבי יין דקאסר לאו משום דקסבר אין ברירה אלא כדקתני טעמא שמא יבקע הנוד קודם שיפריש הימנו ונמצא ששתה טבלין למפרע דבשלמא כי מפריש לה לאחר זמן איכא למימר הך דמטא השתא לחלק (בהך) יש ברירה דמעיקרא בתוך הנוד נמי דידיה הואי משעת קריאת שם וחולין שתה אבל כי בקע הנוד ולא איברר לה תרומה מיניה מאי יש ברירה איכא למימר הא אפילו לבסוף לאו לכלל תרומה אתאי:

לכשיבקע. נעין בדבר לאוסרו כלומר דלא חיישינן להכי דלא שכח דאי בעי מסר ליה לשומר:

הכי נמי בין ירדו בין לא ירדו - דאין בדבריו כלום?! וכי תימא הכי נמי,

והתנן:

"תרומת הפרי הזה ומעשרותיו בתוכו,

ותרומת מעשר זה בתוכו.

רבי שמעון אומר: קרא השם" (תרומות ג, ה)!

שאני התם דאיכא סביביו.

ואי בעית אימא:

כדקתני טעמא:

"אמר לו לרבי מאיר:

אי אתה מודה שמא יבקע הנוד, ונמצא זה שותה טבלים למפרע?

אמר להו: לכשיבקע."

ולמאי דסליק אדעתין מעיקרא,

דבעינן **"ראשית"** (דברים יח, ד) - ששיריה ניכרין,

מאי קאמרי ליה?

הכי קאמרי ליה:

לדידן - בעינן **"ראשית"** ששיריה ניכרין,

לחא, לדידך - ^א"אי אתה מודה שמא יבקע הנוד, ונמצא שותה טבלים למפרע?"

אמר להו: לכשיבקע."

162. לח, א

רפ"י

מתני'

מערב אדם שני עירובין. אם היה צריך יום ראשון לילך לכאן ויום שני לילך לכאן יכול לערב למזרח ולמערב ערב יו"ט הראשון:

ואומר עירובי. של מזרח יקנה לי היום לצורך מחר ועירובי של מערב יקנה לי בבין השמשות דלמחר לצורך יום שני דקסבר רבי אליעזר שבת ויו"ט לאו כחד יומא אריכא נינהו אלא שתי קדושות ולכל חד יומא אית ליה חדא שביתה ובכל חדא מיקניא ליה שביתה לאיזה צד שירצה וביה"ש דקמא לדידיה הוא דקני ולא ליום ב':

עירובי בראשון ובשני כבני עירי כו'. כלומר ואם לא היה רוצה לילך אלא באחד מן הצדדין ביום ראשון ובשני אין צריך לזוז מתחמומו לא לכאן ולא לכאן ואינו רוצה להפסיד לא אלפים של תחומו מכאן ולא אלפים של תחומו מכאן יערב עירוב אחד לצד שהוא רוצה לילך בו ביום ראשון ויאמר עירובי זה יקנה לי לצורך מחר ובשני הריני כבני עירי שלא עירבו או אם היה צריך לילך בשני ולא בראשון יאמר עירובי זה יקנה לי ביה"ש של מחר ובראשון אהיה כבני עירי:

או מערב לרוח אחת. לצורך שני ימים: **או אינו מערב כל עיקר.** אפילו לצד אחד להיות באחד מן הימים כבני עירו:

או מערב לב' ימים. ובגמרא פריך היינו לרוח אחת:

מוליכו. השליח:

בראשון. ערב יו"ט שלפני השבת:

ומחשיך עליו. עד שיקנה העירוב:

ונוטלו ובא לו. שמא יאבד ושוב אין לו עירוב בשני כדקתני נאכל עירובו בראשון וכו' וחוזר ומוליכו בשני כו':

משתכר בהליכתו. כלומר קנה לו הליכה ליום מחר: ומשתכר בעירובו שאוכלו וביו"ט אחר שבת דלא אפשר בהכי מוליכו בראשון וחוזר והולך שם בשני לראות אם קיים עירובו ומחשיך עליו ואם רצה יאכלנו אחרי כן:

מודים אתם לי שהן ב' קדושות. דקאמריתו אין עירוב לשני דאי קדושה אחת ה"ל כחד יומא אריכא ויקנה בין השמשות של ראשון לשניהן וכיון דשתי קדושות הן יכול לערב נמי לב' רוחות:

גמ'

לרוח אחת. דקתני מתני':

מאי ניהו. פשיטא דלשני ימים קאמר בניחותא:

ולשני הימים. דקתני:

מאי ניהו. פשיטא לי דלרוח אחת קאמר וא"כ תרתי למה לי היינו קמייטא:

אי אתה מודה ביום אחד. דמערב לרוח אחת או אינו מערב כל עיקר לב' ימים נמי או מערב כמו ליום אחד או אינו מערב כל עיקר:

אבל. אמת כמו אבל שרה ומתרגם קושטא (בראשית יז):

שאם עירב ברגליו. שלא היה לו פת לשגר ע"י שליח ולערב והלך הוא בעצמו וישב לסוף אלפים אמה עד שקדש עליו היום וקנה שביתה וחזר ולן בביתו:

מערב ברגליו בשני. צריך לערב ברגליו אף בשני ואינו יכול לצאת בשני חוץ לתחום על ידי קנייה הראשונה או אם נאכל עירובו המערב בפת ונאכל עירובו ביום ראשון לאחר שקנה העירוב אי אתם מודים לי שאינו יוצא עליו בשני ע"י אותה קנייה: **הא לאיי.** ר' אליעזר קמהדר לה וקאמר ודאי אף לדבריכם שתי קדושות הן ולא גרסינן לאיי אפנויי מופני דאינו דורש לא פסוק ולא ג"ש דבכולי השי"ס הן תרגום של לאיי:

ורבנן מספקא להו. בשבת ויו"ט אי קדושה אחת נינהו אי שתי קדושות:

ועבדי הכא לחומרא. דאין יכול לערב לשני רוחות דלמא חדא קדושה היא:

והכא לחומרא. דאי נאכל בראשון דאין עירוב לשני דלמא ב' קדושות הן:

משנה

רבי אליעזר אומר:

יום טוב הסמוך לשבת, בין מלפניה, ובין מלאחריה - מערב אדם שני עירובין, ואומר: עירובי בראשון למזרח, ובשני למערב.

בראשון למערב ובשני למזרח,

עירובי בראשון, ובשני כבני עירי.

עירובי בשני, ובראשון כבני עירי.

וחכמים אומרים:

או מערב לרוח אחת, או אינו מערב כל עיקר.

או מערב לשני ימים, או אינו מערב כל עיקר.

ביצד יעשה?

מוליכו בראשון ומחשיך עליו, ונוטלו ובא לו.

בשני מחשיך עליו ואוכלו ובא לו, ונמצא משתכר בהליכתו, ומשתכר בעירובו.

נאכל בראשון - עירובו לראשון, ואין עירובו לשני.

אמר להם רבי אליעזר:

מודים אתם לי שהן שתי קדושות.

גמרא

"לרוח אחת" - מאי ניהו?

לשני ימים.

"לשני ימים" - מאי ניהו?

לרוח אחת,

היינו קמייטא!

הכי קאמרי ליה רבנן לרבי אליעזר:

אי אתה מודה שאין מערבין ליום אחד חציו לחציו וחדוהו לדרום?

אמר להן: אבל!

כשם שאין מערבין ליום אחד חציו לדרום וחציו לחציו -

כך אין מערבין לשני ימים יום אחד למזרח ויום אחד למערב.

ורבי אליעזר?

התם קדושה אחת.

הכא - שתי קדושות.

אמר להן רבי אליעזר:

אי אתם מודים: שאם עירב ברגליו ביום ראשון, מערב ברגליו ביום שני?

נאכל עירובו ביום ראשון - אין יוצא עליו ביום שני?

אמרו לו:

אבל!

הא לאיי,

שתי קדושות הן.

ורבנן?

ספוקי מספקא להו,

והכא לחומרא, והכא לחומרא.

רש"י

אי אתה מודה שאין מערבין בתחילה מיו"ט לשבת. אם לא עירב בין השמשות של ערב יו"ט והוצרך לצאת בשבת אי אתה מודה שאינו יכול לערב מיו"ט לשבת אלמא קדושה אחת היא והרי הוא כיום אחד שאינו יכול לערב בחצי היום אם לא עירב בין השמשות:
משום הכנה. שמכין מיו"ט לשבת ולא משום טעמא דחד יומא הוא:

אמרו לו לרבי אליעזר:
 אי אתה מודה שאין מערבין בתחילה מיום טוב לשבת?

אמר להו:
 אבל!

הא לאי,
 קדושה אחת היא!

ורבי אליעזר?

התם - משום הכנה.

163. לח, א - לט, א

רפ"י

אין יוצא עליו בשני. והרי הוא כבני עירו דודאי שתי קדושות הן ואין עליו חשש ספק: הרי זה חמור גמל. דלמא חדא קדושה היא וקנה עירוב לשני ימים והפסיד אלפים שכנגד עירובו וכאן לא קנה כלום אלא אלפים שהיו לו בלא עירוב ודלמא ב' קדושות הן ולא קנה עירובו אלא ליום אחד ודינו להיות בשני כבני עירו ואין לו כאן אלא אלפים וממה נפשך בהנך אלפים אמה משתרי: אין מערב ברגליו בשני. א"צ לערב דודאי קדושה אחת ניהו וכחדא יומא אריכא הוי: חד מינייהו ר' אלעזר. כל רבי אלעזר סתם בתלמוד שהוא תנא רבי אלעזר בן שמוע הוא: סתימתאה. קרי כל מי שראה רבי דבריו במקומות הרבה ושנאן במשנה סתם: איפכא שמעינן להו. לעיל: וכן א"ר שמעון. נאכל עירובו בראשון אין יוצא עליו בשני: וליחשוב נמי רבי. דשמעינן ליה לעיל בהדיא: תני לה ולא סבר לה. ולדברי ר' אליעזר קאמר: רבנן נמי. הנך רבן שמעון ור' ישמעאל נהי דקתני וכן דלמא תנו ולא סברי לה: רב גמרא גמיר לה. מרביה דהנך ארבעה זקנים סבירא להו כר"א אבל רבי תני ולא סבר לה:

תנו רבנן:

עירב ברגליו ביום ראשון - מערב ברגליו ביום שני.
ונאכל עירובו ביום ראשון - אין יוצא עליו ביום השני,
דברי רבי.

רבי יהודה אומר:

הרי זה חמור גמל.

לח,ב

רבן שמעון בן גמליאל ורבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומרים:
עירב ברגליו בראשון אין מערב ברגליו בשני,
נאכל עירובו ביום ראשון - יוצא עליו בשני".

אמר רב:

הלכה כארבעה זקנים הללו,
ואליבא דרבי אליעזר דאמר:
"שתי קדושות הן".

ואלו הן ארבעה זקנים:

רבן שמעון בן גמליאל,
ורבי ישמעאל בן רבי יוחנן בן ברוקה,
ורבי אלעזר בן רבי שמעון,
ורבי יוסי בר יהודה סתימתאה.

ואיכא דאמרי:

חד מינייהו רבי אלעזר,
ומפיק רבי יוסי בר יהודה סתימתאה.

והא רבן שמעון בן גמליאל ורבי ישמעאל בר רבי יוחנן בן ברוקה איפכא שמעינן להו!

איפוד.

אי הכי,

היינו רבי!

אימא: וכן אמר רבן שמעון בן גמליאל וכו'.

וליחשוב נמי רבי!

רבי תני לה, ולא סבר לה.

רבנן נמי תנו לה, ולא סברי לה.

רב גמרא גמיר לה.

כי נח נפשיה דרב הונא,

ע"ל רב חסדא למירמא דרב אדרב:

מי אמר רב: הלכה כארבעה זקנים, ואליבא דרבי אליעזר דאמר שתי קדושות הן?!

והא איתמר:

שבת ויום טוב,

רב אמר:

נולדה בזה אסורה בזה!

רס"י

מי סברת סוף היום. של ע"ש קונה עירוב דהוי יו"ט מכין לשבת:

יערבו בלגין. לגין טבול יום דתנן לעיל בפירקין (דף לו.) שמילאהו מן החבית של טבל ואמר הרי זה תרומת מעשר לכשתחשך דבריו קיימין ואם אמר עירבו לי בה לא אמר כלום אלמא סוף היום קונה עירוב ואכתי טבל הוא:

ה"ג אלא הא דתנן ר' אליעזר כו'. הא בעינן סעודה הראויה מבעוד יום וליכא:

מערב אדם שני עירובין. וקס"ד זה לסוף אלפים למזרח וזה לסוף אלפים למערב וכי קנה לו יום ראשון למזרח אי הוה בעי למיזל למערב העיר פסיעה אחת לא מצי אזיל דממקום עירובו יש לו אלפים אמה לכל רוח והרי מעירובו ועד עירו הוי אלפים וכל עירו מיהא מצי אזיל דכולה לדידיה כיון דלן בה כד' אמות דמיא ליה אבל טפי לא מצי אזיל ליה והיכי קני ליה עירוב דבמערב בבין השמשות הא בעינן סעודה הראויה מבעוד יום והא אי הוה בעי למיזל ומיכליה מבעוד יום לא מצי אזיל:

בסוף אלפים. דתו לית ליה לצד שכנגדו ביום ראשון כלום:

לא דמנח ליה בסוף אלף כו'. דלא הוה צריך למיזל לא בראשון ולא בשני אלא שלשה אלפים ונתן עירובו בסוף אלף לכל צד הילכך ביום ראשון אע"פ שקנה עירובו למזרח יכול לילך אצל עירובו במערב דהא ממקום עירובו שבמזרח עד עירוב שבמערב אלפים הוא דהו:

עירב בפת בראשון מערב בפת בשני. לקמן מפרש באותו פת:

והא קא מכין. כשמערב ברגליו בשני מיו"ט לשבת בשלמא מערב בשני בפת תרצת דתחילת היום קונה עירוב ועירוב דפת שתיקה ממילא קני אלא עירב ברגליו ס"ד דבעי למימר שביתתי במקומי ולא מצי לכיין תחילת היום ובעי למימר מבעוד יום ואישתכח דמכין באמירתו מיו"ט לשבת:

רבי יוחנן בן נורי. לקמן במי שהוציא והו קאמר דישן קונה שביתתו ואף על גב דהוי כחפצי הפקר בעלמא שאין אדם מקנה להם שביתה: בניעור גרסינן:

אמר רבה:

התם - משום הכנה.

דתניא:

"והיה ביום הששי והכינו" ¹¹ (שמות טז, ה) -

חול מכין לשבת,

וחול מכין ליום טוב.

ואין יום טוב מכין לשבת,

ואין שבת מכינה ליום טוב."

אמר ליה אבאי:

אלא הא דתנן:

"כיצד הוא עושה?"

מוליכו בראשון, ומחשיך עליו, ונוטלו ובא לו.

בשני מחשיך עליו, ואוכלו ובא לו" (לח.).

הא קא מכין מיום טוב לשבת!

אמר ליה רבה:

מי סברת: סוף היום קונה עירוב?

תחילת היום, קונה עירוב, ושבת מכינה לעצמה.

אלא מעתה, יערבו בלגין!

בעינן סעודה הראויה מבעוד יום, וליכא.

אלא הא דתנן:

"דבי אליעזר אומר:

יום טוב הסמוך לשבת, בין מלפניה בין מלאחריה - מערב אדם שני עירובין" (לח.).

הא בעינן סעודה הראויה מבעוד יום, וליכא!

מי סברת דמנח ליה בסוף אלפים אמה לכאן, ובסוף אלפים אמה לכאן?

לא,

דמנח ליה בסוף אלף אמה לכאן,

ובסוף אלף אמה לכאן.

אלא הא דאמר רב יהודה:

עירב ברגליו ביום ראשון, מערב ברגליו יום שני,

עירב בפת ביום ראשון, מערב בפת ביום שני,

הא קא מכין מיום טוב לשבת!

אמר ליה:

מי סברת דאזיל ואמר מידי?

דאזיל ושתיק, ויתיב.

כמאן?

קרבי יוחנן בן נורי,

דאמר: "חפצי הפקר קונין שביתה" (מה.).

אפילו תימא רבנן,

¹¹ והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו

רס"י

אי הוה שמיע ליה למר. לרבה דמתרץ ואזיל כל הנך תירוצי וקאמר דמשום דלא אמר מידי שרי ואף על גב דאזל התם מבעוד יום:

לא יהלך. בשבת:

לידע מה היא צריכה. אחר השבת:

לא יטייל אדם. בשבת או ביו"ט סמוך לחשיכה עד פתח מדינה כדי להתקרב למרחץ להיות מזומן ליכנס כשתחשך מיד אלמא אף על גב דהילוך גרידא עביד ולא אמר מידי אסור וגבי עירוב אי בדיבורא הוה אסור משום הכנה בשתיקותא נמי הוה אסור:

מוכחא מילתא. מאי בעי בשדהו אם לא לידע מה היא צריכה ורחמנא אמר ממצוא חפצך וגוי (ישעיה נח) וכן בפתח המדינה אבל חוץ לעיר עד התחום לא מוכחא מילתא דלערובי לצורך מחר קאזיל ולא מסקי אינשי אדעתייהו אלא אי צורבא מרבנן הוא אמרינן שמעתא משכתייה שמהרהר בה ואין דעתו עליו:

חמרא אירכס ליה. ואזיל לעיוני דאפילו בשבת מותר להשיבו מתוך התחום לביתו אבל מידי דאסיר ליה למיעבד בשבת אסיר ליה לזמוני נפשיה לההוא מידי:

עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרב יוחנן בן נורי אלא בישון, דלא מצי אמר. אבל בניעור, דאי בעי למימר מצי אמר, אף על גב דלא אמר, כמאן דאמר דמי.

אמר ליה רבה בר רב הנין לאבוי:

אי הוה שמיע ליה למר הא דתניא:

"לא יהלך אדם לסוף שדהו לידע מה היא צריכה,

לטא, ביוצא בו: ^לא יטייל אדם על פתח מדינה, כדי שיבנס למרחץ מיד."

הדר ביה!

ולא היא,

שמע ליה ולא הדר ביה.

התם - מוכחא מילתא,

הכא - לאו מוכחא מילתא.

אי צורבא מרבנן הוא - אמרינן: שמעתא משכתייה.

ואי עם הארץ הוא - אמרינן: חמרא אירכס ליה.

164.לט, א

רש"י

עירב בפת בראשון. ונאכל עירובו מערב ברגליו בשני: **שאינ מערבין בתחילה בפת.** מי"ט לשבת משום הכנה דקרי ליה השתא שם עירוב: **דיקא נמי.** באותה פת דקרא עליה שם מאתמול והשתא קא שתיק אבל לא בפת אחרת דבעי למיקרי שם עירוב השתא: **ורבנן.** אביי ורבה בר חנן דקא מתמהי לעיל אהכנה דרבה ולא ילפי מהא מתניי דדיקא כוותיה דמשמע בפת אחרת לא אלמא הכנה היא: **אמרי לך.** דילמא מתניי עצה טובה קמ"ל הא דקתני נוטלו ובא לו שלא יאבד ויפסיד פתו ויטרח באחרת ולעולם אי בעי מערב באחרת ודקתני אין עירוב לשני בקנייה קמייטא קאמר אי לא הדר מערב:

גופא:

"אמר רב יהודה:

עירב ברגליו ביום ראשון מערב ברגליו בשני.

עירב בפת ביום ראשון מערב בפת ביום שני.

עירב בפת בראשון - מערב ברגליו בשני.

עירב ברגליו בראשון - אין מערב בפת בשני, שאין מערבין בתחלה בפת.

"עירב בפת ביום ראשון מערב בפת ביום שני".

אמר שמואל:

ובאותה הפת.

אמר רב אשי:

דיקא נמי מתניתין, דקתני:

"ביצד הוא עושה? מוליכו בראשון, ומחשיך עליו ונוטלו ובא לו.

בשני, מחשיך עליו ואוכלו ובא לו" (לח.).

ורבנן?

דילמא התם - עצה טובה קא משמע לן.

165. לט, א-ב

רפ"י

מתני'

שמא תתעבר. בגולה קמייירי שמא יעשו ב"ד הגדול אלול מעובר ויהיו שני ימים טובים והוא צריך לילך בראשון לצד אחד ובשני לצד אחר:

מערב שני עירובין. ומניחן בעי"ט זה לכאן וזה לכאן ואומר כ"י כדלעיל:

ולא הודו לו חכמים. דקסברי קדושה אחת הן: **מתנה אדם על הכלכלה.** של טבל ביי"ט ראשון של ר"ה ואומר אם היום חול תהא זו תרומה על אלו ואם היום קדש אין בדברי כלום דאין מגביהין תרומה ביי"ט דשבות דרבנן היא במסכת ביצה ולמחר אומר אם אתמול קדש והיום חול תהא זו שאמרתי אתמול תרומה על אלו ואם היום קדש ואתמול חול כבר היא תרומה מאתמול ואוכל כלכלה המתוקנת ומשייר התרומה:

ולא הודו לו חכמים. דסברי דתרוייהו קדושה אחת היא ואין מגביהין בהן תרומה: **החליצנו.** זרזנו והחליצנו כמו נחלץ חושים (במדבר לב):

אם היום אם מחר. אם היום הוא החליצנו היום ואם מחר מחר:

ולא הודו לו חכמים. בגמ' מפרש אי אתנאה קאי וקא סברי לאו ספק הוא אלא יום ראשון הוא ראש חדש או אזכרון קאי וקסברי דאין מזכירין של ר"ח בראש השנה:

גמ'

מודים חכמים. אע"ג דפליגי עליה דר"א בשבת ויו"ט הכא מודו דבי ימים טובים של ר"ה בי קדושות הן דחד מינייהו חול ומשום ספיקא דלא ידעינן אי עברוהו ב"ד וקדשו ירחא ביום ל"א והוה ליה ראשון חול או ביום ל' נקבע והוי שני חול הוא דעבדי להו:

ור' יוסי אוסר. דקסבר לאו משום ספיקא דשמא באו עדים ביום ל' ספק ביום ל"א לחודיה איתקון אלא אף משום שמא באו עדים מן המנחה ולמעלה איתקון דתרוייהו קדישי דאמור רבנן שהיו מצפין ביום ל' של אלול שמא יבאו עדים שנראית הלבנה בו ויקדשו ב"ד את החדש היום ונוהגין אותו היום קדש שמא י"ט הוא ותניא תמיד של ר"ה שחרית קרב כהלכתו תמיד של חול ושיר של חול המתקן ליום בהשיר שהיו הלויים אומרים במקדש ביום הראשון כו' [תמיד פי"ז מ"ד] בתמיד של בין הערבים אומר שיר אחר הסיירותי מסבל שכמו כדאמרינן בפרק בתרא של ר"ה (ד' ל'): ואם באו עדים אחר תמיד של בין הערבים שכבר קרב בשיר של חול תיקנו שיהיו מקדשין החדש מחר ומיום המחרת מונין קביעתו כדי לומר שיר הראוי ליי"ט ומ"מ גמר יום שלשים נוהגין קדש כתחלתו שכך תקנו שיהו נוהגין אותו היום קדש ואפילו גמרו של יום ואע"פ שידועין שידחה ליום המחרת ולמחר קדש והרחוקים מבי"ד נוהגין שני ימים טובים לאו משום ספק נראית לבנה ביום ל' והוי שני חול ספק ביום ל"א והוי ראשון חול קא עבדי אלא משום שמא באו עדים אחר תמיד של בין הערבים ונהגו ב"ד שניהן קדש קא עבדי אלמא שניהן קדש:

אי אתם מודים כו'. כדפרישית אלמא אנן דרחקינן מבי"ד מספקא לן דילמא הכי הוה ותרוייהו קדש:

ורבנן. אמרי לך התם נמי כיון דנדחה ליום המחרת הוי ראשון חול ולא הוי קודש אלא חד והאי דתקון לגמור היום בקדושה כי היכי דלא לזלויל ביום ל' של שנה האחרת דאי שריית להו לעשות בו מלאכה מן המנחה ולמעלה כשיודעין שידחה אתו למיעבד ביה נמי קודם המנחה ושמא יבואו עדים קודם המנחה ויהא היום קדש ונמצא שעשו מלאכה ביי"ט:

משנה

רבי יהודה אומר:

ראש השנה, שהיה ירא שמא תתעבר.

מערב אדם שני עירובין,

ואומר: עירובי בראשון למזרח, ובשני למערב.

בראשון למערב, ובשני למזרח.

עירובי בראשון, ובשני בבני עירי.

עירובי בשני, ובראשון בבני עירי.

ולא הודו לו חכמים.

ועוד אמר רבי יהודה:

מתנה אדם על הכלכלה,

ביום טוב ראשון, ואוכלה בשני.

וכן ביצה שנולדה בראשון - תאכל בשני.

ולא הודו לו חכמים.

רבי דוסא בן הרנינס אומר:

העובר לפני התיבה ביום טוב של ראש השנה,

אומר: "החליצנו ה' אלהינו את יום ראש החדש הזה אם היום אם למחר".

ולמחר הוא אומר: "אם היום אם אמש".

ולא הודו לו חכמים.

גמרא

מאן "לא הודו לו"?

אמר רב:

רבי יוסי היא.

דתניא:

"מודים חכמים לרבי אליעזר בראש השנה,

שהיה ירא שמא תתעבר,

מערב אדם שני עירובין,

ואומר: עירובי בראשון למזרח ובשני למערב, בראשון ובשני למזרח.

עירובי בראשון ובשני בבני עירי, עירובי בשני ובראשון בבני עירי.

רבי יוסי: אוסר.

אמר להו רבי יוסי:

אי אתם מודים שאם באו עדים מן המנחה ולמעלה,

שנוהגין אותו היום קדש ולמחר קדש".

לט, ב ורבנן?

התם - כי היכי דלא לזלויל ביה.

רפ"י

166.לט, ב

וצריכי. לרי יהודה לאורויי דבי קדושות הן בהנך תלת מילי לענין עירוב וכלכלה וביצה: הכי גרסינן אבל כלכלה דמיחזי כמתקן טיבלא אימא לא: **ביצה.** שנולדה ביום טוב איתסר בכלל גזירת פירות הנושרין שגזרו עליהן שמא יעלה ויתלוש ויש שאוסריי בכלל משקין שזבו מן הענבים שגזרו עליהן משום שמא יסחוט והך פלוגתא בשמעתא קמייטא דביצה:

"ועוד אמר רבי יהודה:

[מתנה אדם על הכלכלה,

ביום טוב ראשון, ואוכלה בשני.

וכן ביצה שנולדה בראשון - תאכל בשני.

ולא הודו לו חכמים].

וצריכא.

דאי אשמעינן: "ראש השנה" - בהא קאמר רבי יהודה, משום דלא קעביד מידי,

אבל "כלכלה", דמיחזי כמתקן טיבלא - אימא מודה להו לרבנן.

ואי אשמעינן הני תרתוי - משום דליכא למיגזר עלייהו,

אבל "ביצה" דאיכא למיגזר בה, משום פירות הנושרין ומשום משקין שזבו - אימא מודה להו לרבנן,

וצריכא.

167. לט, ב - מ, א

רפ"י

וקורא עליה שם. בתנאי כמו שאמרנו: **ולמחר הוא אומר.** על אותה עצמה שתהא תרומה על חברתה: **וקורא עליה שם.** על אותה של תרומה: **ואוכלה.** לחברתה:

וכן היה ר' יוסי אוסר בשני ימים טובים של גלויות. כגון ב' ימים של פסח ועצרת וסוכות שהתורה אמרה יום אחד שבתון ובגולה עושים שני ימים מפני שרחוקין מבי"ד ואין יודעין אם הוקבעו תשרי וניסן ביום שלשים או ביום ל"א ואף על גב דמשום ספק וחד מינייהו חול אפי"ה מחמיר בהו ר' יוסי והנך דר"ה לא קרי להו של גלויות מפני שאף בירושלים פעמים היו נעשין ב' ימים וכגון שבאו עדים מן המנחה ולמעלה: **בר טביא.** צבי:

דאיתציז בי"ט ראשון של גלויות. ועל ידי נכרים: **רב נחמן ורב חסדא אכלו.** ממה נפשך אי אתמול חול הרי מותר ואי אתמול קודש הרי היום חול והרי המתננו בכדי שיעשה:

לא אכל. משום דקא סבר קדושה אחת היא: **דתני איסי.** בניחותא: **ואמרי לה איסי תני.** ובלשון תימא כלומר איסי תני וכו' ואנא איכול:

ומאי קושיא. דילמא הך סיפא נמי אראש השנה קאי והכי קאמר וכן היה רבי יוסי אוסר ברי"ה בגולה כל ראשי שנים כאותו שהיו עושים בירושלים כשבאים העדים מן המנחה ולמעלה:

של גלויות. משמע בהני שאין נעשים שנים אלא בגולה: **אמר רב אסי ומאי קושיא דילמא.** האי אוסר ה"ק וכן היה ר' יוסי עושה איסור שני ימים טובים של גלויות קל כאיסור שני ימים של ר"ה לרבנן דפליגי עליו ואמרי מותר כדתניא לעיל מודים חכמים לרבי אליעזר ומוטב לתרוצי הכי מילתיה ולא נוקי שבשתא ברי' יוסי דקי"ל ר' יוסי נמוקו עמו והאי חומרא בלא טעמא הוא:

תנינא מודה ר"י בשני ימים טובים של גלויות. דב' קדושות הן: **אי משכחת להו.** לרב נחמן ורב חסדא:

לא תימא להו. להאי מילתא דמיכספי לי על דלא אכלית מיניה פסק ושמעין מדרב נחמן ורב חסדא ומדרבה בר שמואל ומדבר ששת דהדר ביה ומדברא דאמר במסכת ביצה (ד' ז.) מניח אדם עירובי תבשילין ועירובי תחומין מיי"ט לחבירו ומתנה ומדבר דאמר במסכת ביצה (ד' ז.): **בב' ימים טובים של גלויות ביצה שנוולדה בזה מותרת בזה וקבעי הלכתא כוותיה דדבר הניצוד או הנלקט מן המחובר ביום טוב הראשון של גלויות ממתין לערב בכדי שיעשו ומותר דמכולהו שמעינן דאחד מהן חול דאי מספקא לן בקדושה אחת אמאי מישתרי בהו ביצה ואי משום דביצה איסורא דרבנן היא לא אישתרי בשני ימים טובים של ר"ה ועוד קי"ל במסכת ביצה (ד' ז.) דספיקא דרבנן בדבר שיש לו מתירין אסור ועוד צידת צבי מלאכה דאורייתא היא ושרייה ובהלכות גדולות אסר וליף טעמא מדקבע רב פפא הילכתא נכרי שהביא דורון לישראל כו' ומוקי דהאי לערב אסורין בכדי שיעשו לערב של מוצאי יום טוב שני קאמר דליהוי ראוי לעשות קאמר ובעיני נראה שאינו כן אלא כדסתם ואמר לערב סתם אי ביום טוב ראשון הביאו ימתין לערב בכדי שיעשו ואוכלו ולפיכך צריך להמתין דשמא היה היום קדש ולמחר חול ובעי המתנה בכדי שיעשו ואי הוה איפכא כל שכן דאף בלא המתנה היו מותרין ואי ביום שני הביאום. ימתין לערב בכדי שיעשו דשמא היום קדש הוא ותדע דעיקר מילתיה דרב פפא לערב יום טוב ראשון איתמר דאמר לקמן (דף מ.) הנהו בני גנא דגזו להו נכרים אסא ביום טוב שני לאורתא שרא להו רבינא לאורוחי לאלתר אלמא קסבר כי בעינן בכדי שיעשו ביום טוב ראשון דהא קים לן בקביעא דירחא דראשון עיקר והא דעבדינן תרי יומי משום דשלחו מתם הזהרו כו' אבל יום טוב שני דקיל לא בעינן בכדי שיעשו ומסקנא קבעינן הילכתא אף ביי"ט שני בכדי שיעשו דלא ליתו לולולי ביה ותשובת הגאון יש בידי כן. ע"כ פסק:**

לאו איתצודי איתציז. דודאי פשיטא ליה לרב ששת דשרי בשני: **אלא מחוץ לתחום קאתא.** ובו ביום:

תניא:

"ביצד אמר רבי יהודה:

מתנה אדם על הפלגלה ביום טוב ראשון ואוכלה בשני? היו לפניו שתי פלגלות של טבל, אומר: אם היום חול ולמחר קדש - תהא זו תרומה על זו, ואם היום קדש ולמחר חול - אין בדברי בלום, וקורא עליה שם, ומניקה. ולמחר הוא אומר: אם היום חול - תהא זו תרומה על זו, ואם היום קדש - אין בדברי בלום, וקורא עליה שם, ואוכלה. רבי יוסי אוסר. וכן היה רבי יוסי אוסר בשני ימים טובים של גלויות."

ההוא בר טביא דאתא לבי ריש גלותא, דאתציז - ביום טוב ראשון של גלויות, ואשתחית - ביום טוב שני. רב נחמן ורב חסדא: אכלו. רב ששת: לא אכל.

אמר רב נחמן: מאי אעביד ליה לרב ששת דלא אכיל בישרא דטביא? **אמר ליה רב ששת:** והיכי איכול? **דתני איסי, ואמרי לה: איסי תני:** **"וכן היה רבי יוסי אוסר שני ימים טובים של גלויות!"**

אמר רבא:

ומאי קושיא?

דילמא הכי קאמר:

וכן היה רבי יוסי אוסר בשני ימים טובים של ראש השנה בגולה!

אי הכי "של גלויות" בגולה' מיבעי ליה!

אמר רבי אסי:

ומאי קושיא?

דילמא הכי קאמר:

וכן היה רבי יוסי עושה איסור שני ימים טובים של גלויות, כשני ימים טובים של ראש השנה לרבנן דשרו.

אשפחיה רב ששת לרבה בר שמואל,

אמר ליה: תני מר מידי בקדושות?

אמר ליה:

תנינא:

"מודה רבי יוסי בשני ימים טובים של גלויות."

אמר ליה:

אי משפחת להו, לא תימא להו ולא מידי.

אמר רב אשי:

לדידי אמר לי אמיר:

ההוא בר טביא לאו איתצודי איתציז,

אלא מחוץ לתחום אתא.

רס"י

והא אשכחיה רב ששת כו'. ואי
 בו ביום אמאי משייל ליה אי
 קדושה אחת או ב' קדושות:
דקא מפשי. נכרים ואייתי אמר
 הני ודאי אדעתא דישראל מפשי
 ואייתו ואסר להו:
בני גנא. קושרי כילות לחתנים
 ונותנים שם הדס:
לפי שאינן בני תורה. ואתו
 לזוללי ביום טוב שני:

מאן דאכל סבר:
 הבא בשביל ישראל זה - מותר לישראל אחר.
 ומאן דלא אכל סבר: כל דאתי לבי ריש גלותא אדעתא דכולהו רבנן אתי.
 והא אשכחיה רב שישת לרבה בר שמואל ואמר ליה!
 לא היו דברים מעולם.

ההוא ליפתא דאתי למחזא,
 נפק רבא, חזיא דקמישא, שרא רבא למיזבן מיניה.
 אמר: הא ודאי מאיתמול נעקרה.

מאי אמרת? מחוץ לתחום אתיא.
 הבא בשביל ישראל זה - מותר לאכול לישראל אחר,
 וכל שכן האי דאדעתא דגוים אתא.
 כיון דחזא דקא מפשי ומייתי להו
 אסר להו.

הנהו בני גנא דגזו להו אסא ביום טוב שני,
 לאורתא שרא להו רבינא לאורוחי ביה לאלתר.

אמר ליה רבא בר תחליפא לרבינא:
 ליסר להו מר, מפני שאינן בני תורה.

מתקיף רב שמעיה:
 טעמא דאינן בני תורה,
 הא בני תורה - שרי?
 והא בעינן 'בכדי שיעשו'!

אזלו שיילוה לרבא,
 אמר להו: בעינן 'בכדי שיעשו'.

168. מ, א-ב

רפ"י

כיון דחלוקין במוספין שמקריבין מוספי ראש חדש ומוספי ראש השנה כדכתיב (במדבר כט) מלבד עולת החדש: **אמרינן**. בתפלה נמי את יום ראש החדש הזה ואת יום הזכרון הזה: **זכרון אחד**. את יום הזכרון הזה דרחמנא קרייה זכרון דכתיב זכרון תרועה [ובר"ח נמי כתיב והיו לכפ לזכרון]: **מאי לאו**. לא הודו אלהזכיר קאי דלא הודו לו להזכיר של ר"ח בראש השנה: **להתנות**. אם היום אם למחר אלא סתמא לימא וכן יום המחרת: **בראשי חדשים של כל השנה**. שהוא ספק אם עיברוה בית דין: **לזולתי**. אי מחזקינן ליה ספק אתו לזולתי בשני אבל כי אמרינן סתמא מחזקינן להו בקדושה אחת: **אבל בשאר חדשים**. דשרו במלאכה וליכא למיחש לזולתי אימא מודו ליה: **מתפלל עשר**. שלש ראשונות וגי אחרונות ושל שבת בפני עצמה הרי שבע וקדושת היום וכולל עמה מלכיות הרי שמונה וזכרונות ושופרות: **ובית הלל אומרים מתפלל תשע**. דכולל שבת ויום טוב בברכה אחת וחותרם מקדש השבת וישראל ויום הזכרון: **ואם איתא**. דמזכיר של ראש חדש לבית שמאי דבעי לכל חד ברכה בפני עצמה י"א מבעי ליה: **אמר ר' זירא**. לעולם צריך להזכיר ומיהו לבית שמאי ברכה באנפי נפשה לראש חדש לא בעי ולאן משום דזכרון דראש השנה עולה לו דמשמע דכיון דראש השנה הוא היינו ראש חדש דאי הוה נמי שבת וראש חדש ולאן ראש השנה לא בעי ליה ברכה בפני עצמה אלא חותרם מקדש השבת וישראל וראשי חדשים והלכך בראש השנה נמי חותרם מקדש ישראל ויום הזכרון וראשי חדשים ואע"ג דבשבת וראש השנה בעי לכל חד ברכה בפני עצמה בראש חדש מודו דמתוך שכולל ברכתו בתוך ברכת היום שחרית וערבית ואפילו בשאר שבתות דההיא ודאי אפילו לבית שמאי פשיטא לן דלא בעי לכל חד ברכה לעצמו דהא אי הוה מיקלע בחול אין לו ברכה שחרית וערבית אלא אומר יעלה ויבא בעבודה והלכך כי מיקלע בשבת אפילו למאן דאמר לקמן דבשבת לא מדכרינן דראש חדש בעבודה אלא בברכת היום מיכלל הוא דכילינן ולאן בפני עצמה:

"רבי דוסא אומר:
העובר לפני התיבה [ביום טוב של ראש השנה,
אומר: "החליצנו ה' אלהינו את יום ראש החדש הזה אם היום אם למחר"
ולמחר הוא אומר: "אם היום אם אמש"
ולא הודו לו חכמים].

אמר רבה:
כי הוינן בי רב הונא,
איבעיא לן:
מהו להזכיר של ראש חדש בראש השנה?

כיון דחלוקין במוספין - אמרינן,
או דילמא זכרון אחד עולה לכאן ולכאן?

אמר לן:
תניתוה:
"רבי דוסא אומר:
העובר לפני התיבה [ביום טוב של ראש השנה,
אומר: "החליצנו ה' אלהינו את יום ראש החדש הזה אם היום אם למחר"
ולמחר הוא אומר: "אם היום אם אמש"
ולא הודו לו חכמים].
מאי לאו להזכיר.

לאו, להתנות.

הכי נמי מסתברא:
מדקתני בבב"יתא:
"וכן היה רבי דוסא עושה בראשי חדשים של כל השנה בולה,
ולא הודו לו"
אי אמרת בשלמא: להתנות - משום הכי לא הודו לו.
אלא אי אמרת: להזכיר - אמאי לא הודו לו?

ואלא מאי להתנות?!
למה לי לאפלוגי בתרתיה?

צריכא,
דאי אשמעינן "ראש השנה" - הוה אמנא: בהא קאמרי רבנן דלא, משום דאתי לזולתי ביה.
אבל "בראשי חדשים של כל השנה בולה" - אימא מודו ליה לרבי דוסא.
ואי אתמר בהא: בהא קאמר רבי דוסא - אבל בהך אימא מודה להו לרבנן.
צריכא.

מיתיבי:
"ראש השנה שחל להיות בשבת,
בית שמאי אומרים:
מתפלל עשר,
ובית הלל אומרים:
מתפלל תשע"
ואם איתא, בית שמאי אחת עשרה מבועי ליה!

מ,ב
אמר רבי זירא:
שאני ראש החדש,

ר"י

כולל נמי במוספין. לבית שמאי ואע"ג דבחול אית ליה ברכה במוספין לעצמו הכא מיכלל הוא דכייילנן הואיל וכולל שחרית וערבית אבל שאר ימים טובים דאית להו ברכה ערבית ושחרית כי מיקלעי בחול בהני פליגי בית שמאי כי מיקלעי בשבת מצרכי להו ברכה בעצמן לכל תפלותיהם:

ומי אית להו לבית שמאי כולל. בברכת המוספין של ראש חודש דאיכלע בשבת:

מתפלל שמנה. של ראש חדש ושל שבת ובמוספין קאמר:

קשיא. ושי"מ כיון דבשאר שבתות קא בעו ב"ש ברכה לראש חדש ובר"ה לא בעו דטעמא משום דזכרון דראש השנה עולה לו ושי"מ אפילו מכלליה ואדכורי נמי לא בעינן:

וכולל עצמו. דשחרית וערבית בראש חדש שחל להיות בשבת: **תנאי היא.** דאיכא תנא דאפילו כולל לית ליה אלא אומר יעלה ויבא בעבודה כבחול אבל בברכת היום אינו נזכר כלל אפילו לכוללו:

ומתחיל בשל שבת. ותתן לנו את יום המנוח הזה ומסיים בשל שבת מקדש השבת ותו לא ומיהו במוספים באמצע ברכה הוא נכלל אבל שחרית וערבית אינו נכלל אפילו באמצע והאי תנא לית ליה כולל שחרית וערבית:

כל מקום שזקוק לשבע. ואפילו שחרית וערבית:

קדושת היום. של ראש חדש עם של שבת כגון את יום המנוח הזה ואת יום ראש חדש הזה ואם מועד הוא את יום השבת הזה ואת יום חג פלוני הזה: (פסק ובמסכת ביצה קבעינן הלכתא דלא כי הני תנאי דמסיימי בשל שבת לחודיה במוספין אלא אף קדושת היום בעי לאדכורי בחתימה מקדש השבת וישראל והזמנים ובראש חדש מקדש השבת וישראל וראשי חדשים אבל במאי דקאמר שחרית וערבית מתפלל כדרכו ואומר מעין המאורע בעבודה הלכתא כוותיה וגבי כולל דשחרית וערבית קבעינן אין הלכה כאותו הזוג דאמרי כל מקום שזקוק לשבע כולל בפרק שני דביצה):

מאי הוי עלה. מהו להזכיר של ראש חדש בראש השנה:

מתוך שכולל לשחרית וערבית, כולל נמי במוספין.

ומי אית להו לבית שמאי כולל?
והתניא:

"ראש חדש שחל להיות בשבת,

בית שמאי אומרים:

מתפלל שמנה.

ובית הלל אומרים:

מתפלל שבע."

קשיא.

וכולל עצמו תנאי היא,

דתניא:

"שבת שחל להיות בראש חודש או בחולו של מועד,

ערבית שחרית ומנחה - מתפלל כדרכו שבע, ואומר מעין המאורע בעבודה.

רבי אליעזר אומר:

בהודאה,

ואם לא אמר - מחזירין אותו.

ובמוספין מתחיל בשל שבת,

ומסיים בשל שבת,

ואומר קדושת היום באמצע.

רבן שמעון בן גמליאל ורבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומרים:

כל מקום שזקוק לשבע - מתחיל בשל שבת, ומסיים בשל שבת,

ואומר קדושת היום - באמצע."

מאי הוה עלה?

אמר רב חסדא:

זכרון אחד עולה לו לזכרון ולזכרון.

וכן אמר רבה:

זכרון אחד עולה לו לזכרון ולזכרון.

169. מ, ב

כ"ז

אקרא חדתא. כשאני רואה דלעת חדשה משנה לשנה אמינא זמן: **אלו שבעת ימי בראשית.** השבת נבחר מתוכה: **שמונה ימי מילה.** השמיני נבחר מתוכה: **אלו ז' ימי הפסח.** שאתה צריך לתת חלק לכולם ולקמן מפרש מאי חלק: **לברכה.** דמברכים כל יומא מקדש ישראל והזמנים: **מכל מקום כוס בעינן.** לעיל מהדר לאוקומי הכי נמי מסתברא דאי ס"ד זמן זמן כל ז' מי איכא ודקאמר דאי לא אמר האידנא אומר למחר וליומא אחרינא האי נמי ליתא דהא כוס יין בעי לומר הברכה עליו וסתמא דאינשי יומא קמא אית להו כוס אבל בשאר יומא לכולי עלמא לית להו: **הא לא קשיא דמיקלעי ליה כוס.** ולעולם אזמן קאי ולרב נחמן לא תסייעיה: **תינח עצרת וראש השנה.** איכא למימר דזמן אכוס קאמר ליה אלא יום הכפורים אי בזמן מוקמת ליה על כרחיך סייעתא לרב נחמן היא דעל הכוס היכי ליעביד אי מברך עליה ושתי ליה וכו': **מי בדלת.** פעם אחת נתקשרו שמים בעבים והתפלל רב של שבת מבעוד יום ואמר ליה רב ירמיה לרב מי בדלת מן המלאכה משקבלת עליך שבת ואמר ליה אין בדילנא:

ואמר רבה: **כי הוינא בי רב הונא,** איבעיא לן: מהו לומר 'זמן' בראש השנה וביום הכפורים?

בין דזמן לזמן אתי - אמרין, או דילמא בין דלא איקרו רגלים - לא אמרין.

לא הוה בידיה.

כי אתאי בי רב יהודה, אמר: **אנא אקרא חדתא נמי אמינא זמן.**

אמרי ליה: **רשות - לא קא מבעיא לי,** כי קא מבעיא לי - חובה מאי?

אמר לי: **רב ושמואל דאמרי תרוניהו:** אין אומר זמן אלא בשלש רגלים.

מיתבי: **"תן חלק לשבעה וגם לשמונה"** (קהלת יא, ב)

דבי אליעזר אומר: **"שבעה"** - אלו שבעה ימי בראשית, **"שמונה"** - אלו שמונה ימי מילה.

דבי יהושע אומר: **"שבעה"** - אלו שבעה ימי פסח, **"שמונה"** - אלו שמונה ימי החג.

וכשהוא אומר: "וגם" - לרבות עצרת וראש השנה ויום הכפורים. מאי לאו - זמן.

לא. **לברכה.**

הכי נמי מסתברא: **דאי סלקא דעתך לזמן, זמן כל שבעה מי איכא?!**

הא לא קשיא, **דאי לא מברך האידנא - מברך למחר וליום אחרא.**

מכל מקום, בעינן כוס! **לימא מסייע ליה לרב נחמן,** דאמר רב נחמן: **זמן אומרו אפילו בשוק.** הא לא קשיא, **דאי קלע ליה כוס.**

התינח עצרת וראש השנה, יום הכפורים היכי עביד? **אי מברך עליה ושתי ליה - בין דאמר זמן, קבליה עליה, ואסר ליה,** דהאמר ליה רב ירמיה **בר אבא לרב: מי בדלת?** ואמר ליה: אין, בדילנא.

רש"י

לברוך עליה ולנחיה - המברך צריך שיטעום!
 ליתביה לינוקא - לית הלכתא כרב אחא - דילקא אתי למסרד!

מאי הנה עלה?

שדרוה רבנן לרב יימר סבא קמיה דרב חסדא במעלי יומא דריש שתא,
 אמרו ליה: זיל חזי היכי עביד עובדא,
 תא אימא לן.
 כי חזייה, אמר ליה: "דלוייה לרטיבא רפסא ליה בדוכתיה".
 אייתו ליה פסא דחמרא, קדיש ואמר 'זמן'.

והלכתא:

אומר 'זמן' בראש השנה וביום הכפורים,

והלכתא:

'זמן' אומר אפילו בשוק.

ליתביה לינוקא. לשתותו לאחר שיברך עליו דהאי שיטעום דקאמר לאו דווקא קאמר אמברך דהוא הדין כי שתי אחרינא דטעמא משום דגנאי הוא לכוס של ברכה שלא יהנה אדם ממנו לאלתר שתהא ברכת היין דבורא פרי הגפן שלא לצורך ומכי טעם ליה אחרינא שפיר דמי וכדתניא נמי בגמרא דפרק ראוהו בית דין (ר"ה כט:). לא יפרס אדם פרוסה לאורחין אלא אם כן אוכל עמהם שהרי הן יכולין לעשות אבל פורס הוא לבניו ולבני ביתו כדי לחנכן במצות ואף על פי שהוא לא טעם אלא בניו שפיר דמי ואף על פי שברך עליה ברכת המוציא: דרב אחא בר יעקב לא איתפרש:

דאתי למיסרד. התינוק לאחר המנהג זה ולשתות ביום הכפורים אחר שיגדיל:

מאי הוי עלה. צריך לומר זמן בראש השנה וביום הכפורים או לא:

כד חזייה. רב חסדא לרב ייבא: **אמר ליה דלוייה לרטיבא רפסא ליה בדוכתיה.** המגביה עץ לח שאינו ראוי להיסק בידוע שצריך למקומו הואיל ואליו אינו צריך שעל חנם לא הגביהו כלומר על חנם לא באת לכאן:

170. מ, ב - מא, א

רס"י

וכן ערב תשעה באב שחל להיות בשבת. אע"פ שאם חל להיות בחול לא יאכל שני תבשילין ולא יאכל בשר ולא ישתה יין עכשיו שהוא שבת אוכל כל צרכו:
בשעתו. שהיתה שעתו עומדת לו במלכותו דמלך והדיוט הוה:
מגולגלת. צלוייה רכה:
להראות הלכה. שאין משלימין תענית ערב שבת:
שהוא מפסיק. סעודה:
מבעוד יום. שצריך לאכול מבעוד יום ומקבל תענית עליו משגמר לאכול ואע"פ שהוא שבת:
אבל. באמת:
ומה לי ליכנס כשהוא מעונה. כגון שהשלים בערב שבת תעניתו:
ומה לי לצאת ממנה כשהוא מתענה. שמתחיל תעניתו מבעוד יום:
ואם התחילו. שהתחילו להתענות כי או לי יום ונכנסו בהן ימי חנוכה או ראש חדש:
שאינ משלימין. תענית בחנוכה וראש חדש להתענות כל היום:
וכן בתשעה באב שחל בע"ש. נמי אין משלימין:
לבטל את דבריו. ולומר משלימין:
חזי אנא דבתר רישא גופא אזיל. רואה אני בדין ובדת שצריכין אנו להלך אחר דברי הראשונים:

ואמר רבה:

כי הוינן בי רב הונא,

איבעיא לן:

בר בי רב דיתבי בתעניתא במעלי שבתא,

מהו לאשלומי?

לא הוה בידיה.

אתאי לקמיה דרב יהודה,

ולא הוה בידיה.

אמר רבא:

נחזייה אנן.

דתניא:

"תשעה באב שחל להיות בשבת,

וכן ערב תשעה באב שחל להיות בשבת,

אוכל ושותה כל צרכו,

ומעלה על שולחנו אפילו בסעודת שלמה בשעתו.

חל להיות תשעה באב בערב שבת - מביאין לו כביצה ואוכל,

כדי שלא יכנס לשבת כשהוא מעונה".

מא, א

תניא:

"אמר רבי יהודה:

פעם אחת היינו יושבין לפני רבי עקיבא,

ותשעה באב שחל להיות בערב שבת היה.

והביאו לו ביצה מגולגלת, וגמעה בלא מלח.

ולא שהיה תאב לה, אלא להראות לתלמידים הלכה.

ורבי יוסי אומר:

מתענה ומשלים.

אמר להו רבי יוסי:

אי אתם מודים לי בתשעה באב שחל להיות באחד בשבת, שמפסיק מבעוד יום?

אמרו לו: אבל!

אמר להם: מה לי ליכנס בה, כשהוא מעונה.

מה לי לצאת ממנה כשהוא מעונה.

אמרו לו: אם אמרת לצאת ממנה שהרי אבל ושתה כל היום כולו,

תאמר ליכנס בה כשהוא מעונה, כשלא אבל ושתה כל היום כולו?!"

ואמר עולא:

הלכה כרבי יוסי.

ומי עבדינן כרבי יוסי?!

ורמינהו:

"אין גוזרין תענית על הציבור בראשי חדשים, בחנוכה ובפורים.

ואם התחילו - אין מפסיקין,

דברי רבן גמליאל.

אמר רבי מאיר:

אף על פי שאמר רבן גמליאל אין מפסיקין, מודה היה שאין משלימין.

וכן בתשעה באב שחל להיות בערב שבת" (תענית טו:).

ותניא:

"לאחר פטירתו של רבן שמעון בן גמליאל, נכנס רבי יהושע להפר את דבריו.

עמד רבי יוחנן בן נורי על רגליו ואמר:

חזי אנא דבתר רישא גופא אזיל.

כל ימיו של רבן גמליאל קבענו הלכה כמותו, עכשיו אתה מבקש לבטל דבריו?!

ר"י

ולא היה אדם כו'. אלמא אין משלימין:

בדורו של רבי יוסי. דהוה בתר הכי שבקוה לדרייג וקבעו הלכה כרבי יוסי דמותר:

מבני סנאב בן בנימין. משפחה היא משבט בנימין שנפל להן גורל לקרבו עצים בי' באב בימי עזרא ויו"ט היה להם לעולם כדתן בפרק בתרא דתענית:

לאחר השבת. שהוא עשרה באב והוי יו"ט שלנו:

טעמא דיו"ט. הא בשאר טי' באב היו משלימין אע"פ שכל טי' באב הוי ערב יו"ט שלהם ורבי אלעזר בר צדוק בדורו של רבן גמליאל הוה כדתניא בביצה (דף כב:): אייר אלעזר בר' צדוק פעמים הרבה נכנסתי אחר אבא לבית ר"ג:

שאני יום טוב דרבנן. כגון האי קרבן עצים הואיל וקל הוא שמתענין בו לשעות כדקתני והתענינו בו לפיכך משלימין בו ערביות כלומר מותר להשלים ערב אותו יום טוב וליכנס לתוכו כשהוא מעונה דהא אפילו בעיקרו מותר להתענות בו קצת היום אבל שבת שאסור להתענות בו קצת לשום תענית אסור נמי להשלים בו ערביות שהמשלים ע"ש מתענה במקצת שבת:

לא שמיע לי הא שמעתא. דקבע עולא לעיל הלכה כרבי יוסי:

את אמרת ניהלן. רב יוסף חלה ושכח תלמודו והיה אביי תלמידו מזכירו:

זו דברי ר' מאיר. דאמר לעיל משום ר"ג מודה היה שאין משלימין וכן טי' באב שחל להיות ערב שבת אבל חכמים אומרים מתענה ומשלים:

מאי לאו. חכמים אכולהו קיימי בין אהנוכה ופורים בין אערב שבת ומדאגמרי רב לר' יוסי בלשון חכמים ש"מ הלכה כרבי יוסי:

דאי סלקא דעתך אכולהו. אמרה רב יהודה:

הא בעי מיניה רבה מרב יהודה. כדאמרינן לעיל אתא לקמיה דרב יהודה ולא הוה בידיה:

מתענה ומשלים. בערב שבת: **הא בעי רבה מרב הונא.** לעיל ולא פשט ליה:

לבתר דשמעה. רב הונא מרב להאי אבל חכמים אומרים הדר אגמריה למר זוטרא ומקמיה דלישמעיה בעא רבה מיניה ולא פשט ליה:

הכא נמי. דרב יהודה לא תיקשי:

הא מקמי דשמעה. מרב: **הא לבתר דשמעה.** רב הונא ורב יהודה תלמידי דרב הו:

יהושע, אין שומעין לך, שכבד נקבעה הלכה כרבן גמליאל, ולא היה אדם שערער בדבר כלום!

בדורו של רבן גמליאל - עבוד כרבן גמליאל, בדורו של רבי יוסי - עבוד כרבי יוסי.

ו"בדורו של רבן גמליאל - עבוד כרבן גמליאל"? והתניא:

"אמר רבי אלעזר בן צדוק:

אני הייתי מבני סנאב בן בנימין.

פעם אחת חל תשעה באב להיות בשבת, ודחינוהו לאחר השבת, והתענינו בו, ולא השלמנוהו, מפני שיום טוב שלנו היה.

טעמא ד"יום טוב", הא ערב יום טוב - משלימין!

אמר רבינא:

שאני יום טוב של דבריהם.

מתוך שמתענין בו שעות - משלימין בו ערביות.

שבת, הואיל ואין מתענין בה שעות - אין משלימין בה ערביות.

אמר רב יוסף:

לא שמיע לי הא שמעתא.

אמר ליה אביי:

את אמרת ניהלן,

ואהא אמרת ניהלן:

"אין גוזרין תענית על הציבור בראשי חודשים, [בחנוכה ובפורים, ואם התחילו - אין מפסיקין, דברי רבן גמליאל.

אמר רבי מאיר:

אף על פי שאמר רבן גמליאל אין מפסיקין, מודה היה שאין משלימין, וכן בתשעה באב שחל להיות בערב שבת" (תענית טו:),

ואמרינן עליה:

אמר רב יהודה אמר רב:

זו דברי רבי מאיר שאמר משום רבן גמליאל,

אבל חכמים אומרים: מתענה ומשלים.

מאי לאו אכולהו.

לא, אֲחֻנּוּכָהּ ופּוּרִים.

הכי נמי מסתברא:

מא, ב דאי סלקא דעתך אפוליהו - הא בעי מיניה רבה מרב יהודה ולא פשט ליה!

ולטעמיה, הא דדרש מר זוטרא משמיה דרב הונא:

הלכה: מתענה ומשלים.

הא בעא מיניה רבה מרב הונא ולא פשט ליה!

אלא:

הא - מקמי דשמעה,

והא - לבתר דשמעה.

הכא נמי:

הא מקמי דשמעה,

הא לבתר דשמעה.

כ"י

דרש מר זוטרא משמיה דרב הונא:
הלכה: מתעניין ומשלים.